

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดอยเชียงดาว เพื่อให้เห็นสภาพของพื้นที่ที่ทำการศึกษาก่อนการเปลี่ยนแปลงมีสภาพเป็นเช่นไร มีแนวคิดด้านการจัดการพัฒนา การท่องเที่ยวและกิจกรรมอะไรที่ได้เข้าไปและผลของการดำเนินงาน การพัฒนา การท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นตามแนวคิดและกิจกรมดังกล่าวส่งผลต่อสภาพพื้นที่อย่างไร รูปแบบการจัดการทรัพยากรและการท่องเที่ยวในปัจจุบันและผลสำเร็จของการจัดการเป็นอย่างไรมีเงื่อนไขอะไร ในชุมชนที่น่าจะนำมาใช้ประโยชน์ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพิ่มเติมรูปแบบในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่จะนำไปสู่การจัดการอย่างยั่งยืนควรดำเนินการอย่างไร ตามประเด็นเนื้อหาของกรอบการวิจัยที่ได้กำหนดไว้ ผู้ศึกษาจึงแบ่งเนื้อหาของผลการศึกษาออกเป็น 5 ตอน ได้แก่

41 บริบททั่วไปของพื้นที่ศึกษา

41.1 ประวัติความเป็นมา ของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาวบริบทพื้นที่ และลักษณะทางกายภาพของของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาว

41.2 ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

41.3 ทรัพยากรการท่องเที่ยวของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาว

41.4 ประวัติความเป็นมาและบริบทพื้นที่ ของชุมชนบ้านถ้ำ ตำบลเชียงดาว อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

41.5 ประวัติความเป็นมาและบริบทพื้นที่ ของชุมชนบ้านแม่ะ ตำบลแม่ะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

41.6 การส่งเสริมการท่องเที่ยวบนดอยหลวงเชียงดาว

41.7 ทักษะของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวบนดอยหลวงเชียงดาว

42 การเปลี่ยนแปลงของสภาพของพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดอยเชียงดาวนับตั้งแต่อดีตจวบจนถึงปัจจุบัน(พ.ศ.2515-2548)

43 รูปแบบและความสำเร็จในการจัดการทรัพยากรและการท่องเที่ยวในพื้นที่ในอดีต

44 สักยภาพในชุมชนที่เกี่ยวข้องในการจัดการทรัพยากรและการท่องเที่ยวในพื้นที่

441 วิเคราะห์ศักยภาพทรัพยากรท่องเที่ยว

442 วิเคราะห์ศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวโดยการร่วมมือระหว่างเขตรักษาพันธุ์

สัตว์ป่าเชียงดาวและชุมชน

45 รูปแบบที่เหมาะสมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่จะนำไปสู่การจัดการอย่างยั่งยืน
ในอนาคต

451 การดำเนินการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

452 รูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยว

453 การจัดการด้านตลาด การประชาสัมพันธ์ และนักท่องเที่ยว

454 สิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการ

455 การบริหารจัดการท่องเที่ยว

41 บริบททั่วไปของพื้นที่ศึกษา

การศึกษา “รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดอยเชียงดาว” จำเป็นต้องศึกษาถึงบริบทของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาว ตลอดจนชุมชนที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรการท่องเที่ยว เพื่อให้ทราบถึงภูมิหลังของพื้นที่ศึกษา ประกอบด้วย ประวัติความเป็นมา ของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาวบริบทพื้นที่ลักษณะทางกายภาพของของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาว ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรการท่องเที่ยวของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาว ประวัติความเป็นมาและบริบทพื้นที่ ของชุมชนบ้านถ้ำ ตำบลเชียงดาว อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ และ ประวัติความเป็นมาและบริบทพื้นที่ ของชุมชนบ้านแม่ณะ ตำบลแม่ณะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ตลอดจนโครงการสร้างกระแสไฟฟ้าเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวบนดอยหลวงเชียงดาว ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

41.1 ประวัติความเป็นมาของ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาวบริบทพื้นที่และลักษณะทางกายภาพของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาว

ในอดีตพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่ามีความอุดมสมบูรณ์ไปด้วยไม้ที่มีค่าทางเศรษฐกิจ จำพวกไม้สัก จนในที่สุดในช่วง วันที่ 24 มีนาคม พ.ศ.2515 ได้มีการประกาศเป็นป่าสัมปทานไม้สัก ให้กับ องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ให้เข้ามาทำการชักลากไม้จนกระทั่งต่อมาในวันที่ 5 กันยายน พ.ศ.2516 ประกาศเป็นป่าสัมปทานไม้กระยาเลยของบริษัททำไม้ เชียงใหม่ ทำให้มีการทำไม้โดยในช่วงนั้นเริ่มมีคนต่างถิ่นที่เข้ามาตั้งรกรากในพื้นที่โดยส่วนหนึ่งเป็นลูกจ้างของบริษัททำไม้ในยุคนั้น

ในช่วงปี พ.ศ.2516 มีการกำหนดพื้นที่ประกาศเป็นป่าสงวนแห่งชาติหลังจากที่มีการทำสัมปทานป่าไม้ไปด้วยโดยแนวคิดหลักเป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ทำไม้เป็นหลัก ซึ่งชาวบ้านจะทำงานเป็นลูกจ้างให้แก่บริษัททำไม้ไปด้วย ต่อมาในวันที่ 14 มกราคม พ.ศ.2518 คณะรัฐมนตรีกำหนดให้เป็นป่าต้นน้ำชั้น 1 ห้ามทำการสำรวจตัดไม้ รวมถึงการอนุญาตใด ๆ ทำให้ชาวบ้านมองว่าป่าไม้ไม่ได้เป็นของตนเองอีก และเริ่มไม่ยอมรับการทำงานของป่าไม้และชุมชน เนื่องจากภาครัฐใช้กฎหมายเข้าควบคุมวิถีชีวิตของชุมชน

ในปี พ.ศ.2519 กองอนุรักษ์สัตว์ป่าทำการสำรวจพื้นที่เพื่อจัดเตรียมเป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ซึ่งในที่สุดในวันที่ 24 สิงหาคม พ.ศ.2521 ได้มีการประกาศเป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาว ในราชกิจจานุเบกษาฉบับพิเศษ หน้า 19- 21 เล่มที่ 95 ตอนที่ 87 (การสัมภาษณ์และพุดคุยกับนายพะเยาว์ สายดี หัวหน้าเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาว อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่, มกราคม, 2546)

โดยข้อมูลทั่วไปของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาวประกอบด้วย

1) สถานที่ตั้ง

ที่ทำกรเขต ฯ ตั้งอยู่ หมู่ที่ 5 บ้านถ้ำ ตำบลเชียงดาว อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ มีพื้นที่ทั้งสิ้น 521 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 325,625 ไร่ ครอบคลุมพื้นที่ป่าท้องที่ ตำบลเชียงดาว ตำบลแม่่นะตำบลเมืองงาย ตำบลเมืองคอง และท้องที่ตำบลเมืองแหง อำเภอเวียงแหง บางส่วน เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาว จัดตั้งโดยตราเป็นพระราชกฤษฎีกาประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ หน้า 19- 21 เล่มที่ 95 ตอนที่ 87 เมื่อวันที่ 24 สิงหาคม 2521 มีเนื้อที่ทั้งสิ้น 521 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 325,625 ไร่ ครอบคลุมพื้นที่ป่าท้องที่ตำบลเชียงดาว ตำบลแม่่นะ ตำบลเมืองงาย ตำบลเมืองคอง อำเภอเชียงดาวบางส่วน และท้องที่ตำบลเมืองแหง อำเภอเวียงแหงบางส่วน ท้องที่จังหวัดเชียงใหม่ มีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ

จรดถนน ร.พ.ช. สายแม่จ่า - เวียงแหง

ทิศตะวันออก

จรดตำบลเมืองงาย ตำบลเชียงดาว ตำบลแม่่นะ

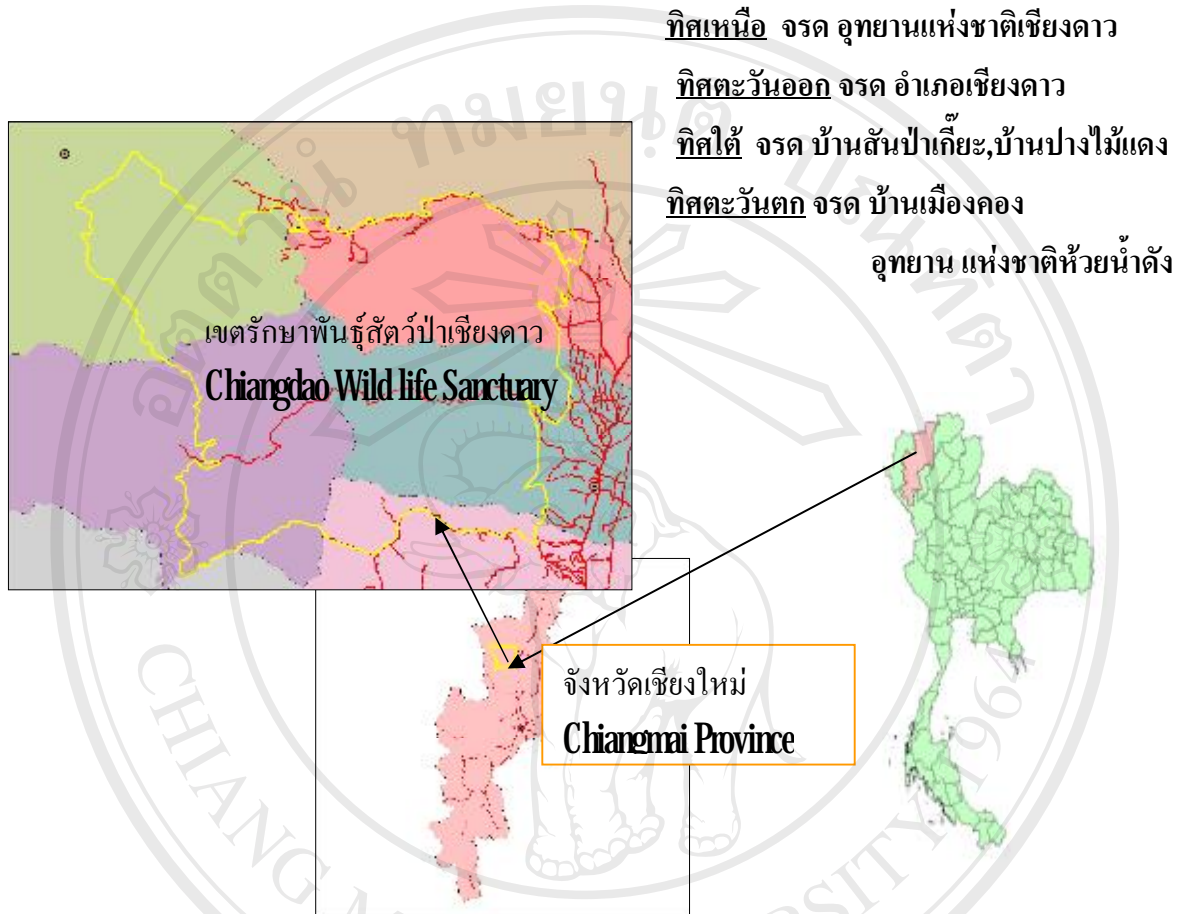
ทิศใต้

จรดลำห้วยแม่่นะ ห้วยแม่กอกน้อย

ทิศตะวันออก

จรดลำห้วยแม่แตง ลำห้วยแม่แตง และตำบลเมืองคอง

แผนภาพที่ 7 แสดงอาณาเขตที่ตั้งของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาว

ที่มา : รายงานข้อมูลการท่องเที่ยวของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาวเสนอขายอำเภอเชียงดาว (2546)

2) การคมนาคม

- โดยรถยนต์ส่วนตัว จากจังหวัดเชียงใหม่ตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 107 ผ่านอำเภอแมริม ตลาดแม่มาลัย อำเภอแม่แตง ถึงอำเภอเชียงดาว แยกซ้ายมือบริเวณ กม.ที่ 72 ไปตามเส้นทางสาย อำเภอเชียงดาว - เมืองคอง ผ่านบ้านถ้ำ ถ้ำเชียงดาว ประมาณ 5 กม. แยกซ้ายมืออีกครั้ง ไปตามเส้นทางเข้าวัดถ้ำผาปล่อง ประมาณ 300 เมตร ถึงที่ทำการเขต ฯ เชียงดาว ซึ่งอยู่ขวามือของเส้นทาง
- โดยรถยนต์โดยสารจากจังหวัดเชียงใหม่ โดยขึ้นรถสถานีขนส่งช้างเผือก โดยสารรถยนต์โดยสารสายเชียงใหม่ - ฟ่าง หรือ สาย เชียงใหม่ - ท่าตอน ไปตามเส้นทางเดียวกับข้อ 1 ถึงอำเภอเชียงดาว ลงรถบริเวณทางแยกเข้าถ้ำเชียงดาว ค่าโดยสาร 29-บาท ต่อหนึ่งคน และต่อรถ

มอเตอร์ไซค์รับจ้าง จากปากทางถึงที่ทำการเขต ฯ ระยะทางประมาณ 5.3 กม. ค่าจ้างรถมอเตอร์ไซค์ ประมาณ 30- บาท ต่อ 1 เที่ยว

3) ข้อมูลชุมชนที่อาศัยอยู่ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาวประกอบด้วย 3 อำเภอ 7 ตำบล และ 13 หมู่บ้าน ดังนี้

อ.เชียงดาว	ต.เชียงดาว ได้แก่ บ้านนาเลาเก่า, บ้านนาเลาใหม่, บ้านห้วยแห้ง ต.เมืองทอง ได้แก่ บ้านแม่ทองซ้าย, บ้านแม่ป่าเส้า ต.เมืองงาย ได้แก่ บ้านแม่จาใต้, บ้านหนองกระแตะ, บ้านห้วยโป่งขาม ต.แม่นะ ได้แก่ บ้านปางเมียงขุนก๊ะ, บ้านมั่งสันป่าเกี๊ยะ
อ.เวียงแหง	ต.เมืองแหง ได้แก่ บ้านเลา
อ.แม่แตง	ต.กี้คซ้าง ได้แก่ บ้านปางไม้แดง (บ้านยางแม่กอก)

ประชากรรวมทั้งสิ้น 1,447 คน จำนวนครัวเรือน 273 ครัวเรือน แยกเป็น

ไทย	23	ครัวเรือน
ลีซอ	175	ครัวเรือน
มูเซอร์	18	ครัวเรือน
กระเหรี่ยง	57	ครัวเรือน

4) อาณาเขตที่ตั้ง

อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ตั้งอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าเชียงดาว ดิดชวยแดนไทย - พม่า ซึ่งเป็นต้นกำเนิดสายน้ำแม่ปิง

ลักษณะคอยหลวงเชียงดาว เป็นเทือกเขาสลับซับซ้อนกันที่มีความสูง 2,275 เมตร จากระดับน้ำทะเลจากพื้นราบอำเภอเชียงดาว 500 เมตร ขึ้นไปยังยอดสูงสุด ประมาณ 2 กิโลเมตร

ภูเขาที่เห็นเป็นภูเขาหินปูน ประกอบไปด้วยหุบเขา และโพรงถ้ำใหญ่ที่สวยงาม คือ ถ้ำเชียงดาว นอกจากคอยหลวงเชียงดาว มีคอยนาง และคอยอื่น ๆ

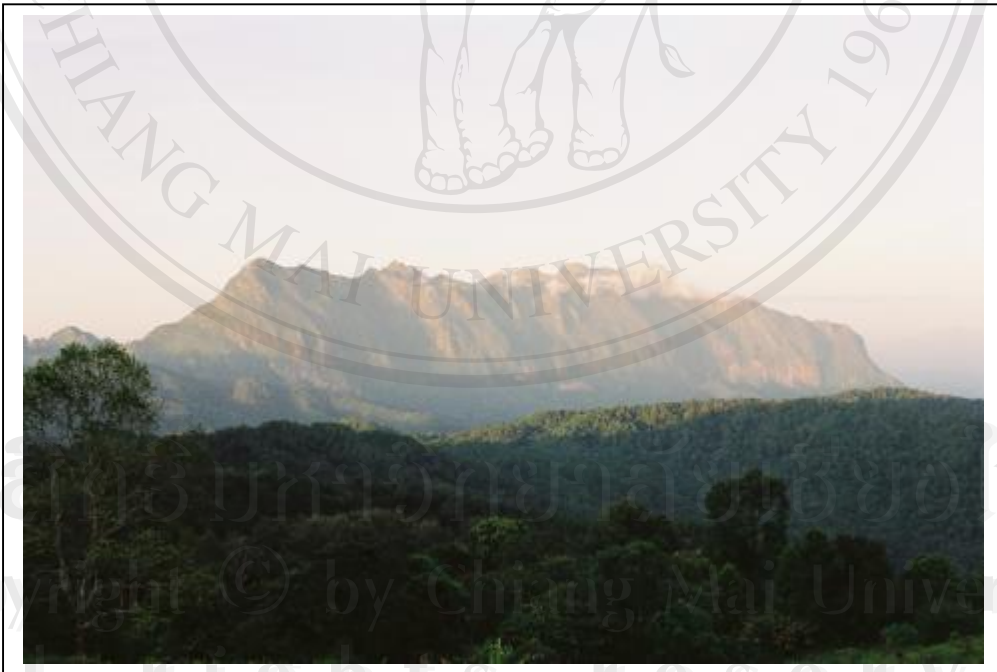
ที่มา : ข้อมูลเอกสารรายงานการดำเนินงานของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาว ประจำปี 2546

41.2 ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

1) ลักษณะภูมิประเทศ

ดอยเชียงดาว เป็นส่วนหนึ่งของเทือกเขาถนนธงชัย ตะวันออกที่ทอดตัวในแนวเหนือ-ใต้ มีความสูงเฉลี่ยระหว่าง **300-2,225** เมตร จากระดับน้ำทะเล สูงเป็นอันดับ **3** ของประเทศ รองจากดอยอินทนนท์ **2,565** เมตร และดอยฟ้าห่มปก **2,288** เมตร นับเป็นภูเขาหินปูนที่สูงที่สุดในประเทศไทย

สภาพภูมิประเทศมีลักษณะเป็นภูเขาสูงประมาณ **95** เปอร์เซ็นต์ ของพื้นที่ มีที่ราบน้อยมาก คือบริเวณริมน้ำแม่แตง และริมลำห้วยเท่านั้น ยอดดอยที่สูงที่สุด สูงเป็นอันดับสามของประเทศ คือประมาณ **2,275** เมตร จากระดับน้ำทะเล ซึ่งเป็นที่รู้จักกันในชื่อ ดอยหลวงเชียงดาว บริเวณนี้เป็นภูเขาหินปูน ซึ่งเป็นแห่งกำเนิดถ้ำโดยทั่วไป และบริเวณดอยเชียงดาว มีถ้ำอยู่จำนวนไม่น้อย ซึ่งที่ถ้ำสำคัญ คือ ถ้ำเชียงดาว ซึ่งเป็นถ้ำที่ยาวที่สุดในจังหวัดเชียงใหม่ คือยาวประมาณ **5,129** เมตร เป็นแหล่งท่องเที่ยวของชาวเชียงใหม่ และผู้สนใจถ้ำโดยทั่วไป เป็นหนึ่งใน **88** ถ้ำ ของจังหวัดเชียงใหม่ โดยอำเภอเชียงดาว มีถ้ำทั้งหมดประมาณ **18** ถ้ำ

ภาพที่ 1 ลักษณะภูมิประเทศของเทือกดอยเชียงดาวที่เป็นภูเขาหินปูน

ดอยเชียงดาว ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของแอ่งที่ราบเชียงดาวบนที่ราบลุ่มแม่น้ำปิง ตอนบนที่ละติจูด $19^{\circ} 21' - 19^{\circ} 27'$ เหนือและลองจิจูด $98^{\circ} 50' - 98^{\circ} 58'$ ตะวันออก มีอาณาเขตทิศเหนือ

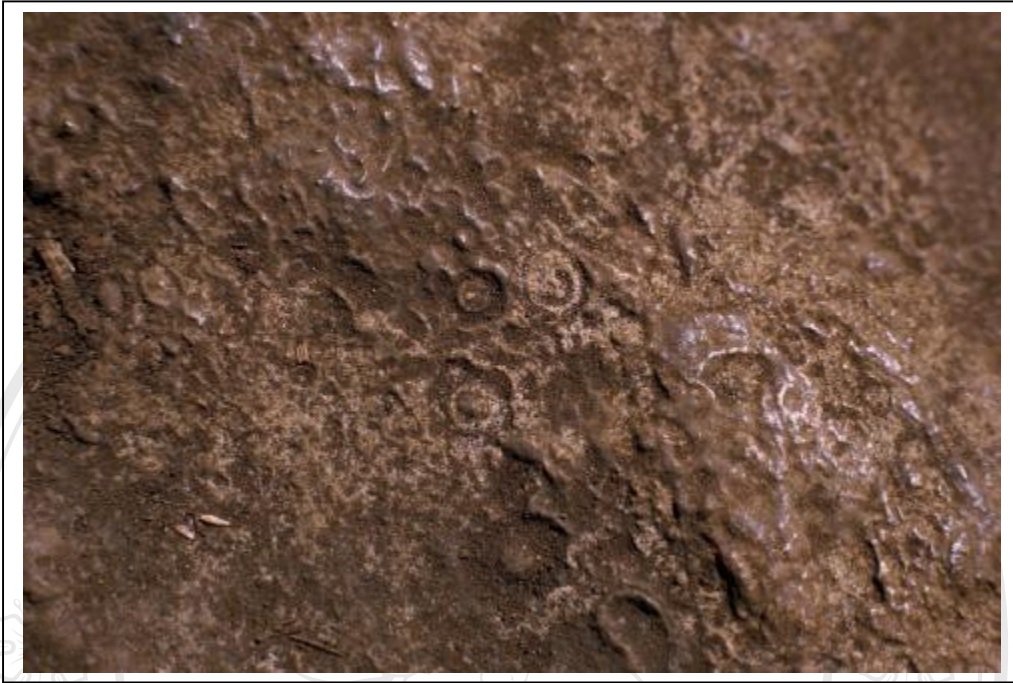
ติดกับคอยนาง **1,861** เมตร ทิศใต้ติดกับคอยแก้วลม **1,199** เมตร และคอยปางขุนตาล ทิศตะวันตกติดกับคอยผาแดง **1,300** เมตรและคอยแปรสันกลาง **1,624** เมตร ทิศตะวันออกติดกับแอ่งที่ราบเชียงดาว มีความลาดชันตั้งแต่ 45° - 70° ลักษณะการระบายน้ำเป็นระบบระบายน้ำภายใน ถือเป็นระบบเฉพาะของคอยเชียงดาว เกิดจากน้ำสะสมจากยอดคอยไหลรวมลงมามากัดเซาะกร่อนพื้นหินปูนด้านล่างเป็นเวลานาน โดยทางน้ำไหลจะไม่ปรากฏตามพื้นผิว แต่จะซึมลงใต้ดิน ทำให้พื้นหินปูนด้านล่างถูกกัดเซาะ เป็นถ้ำหรือโพรงใหญ่ เช่น ถ้ำหลวงเชียงดาว เป็นลักษณะถ้ำห้วยใต้ดินที่มีน้ำไหลอยู่ตลอดปี อันเป็นต้นน้ำของลำห้วยหลายสาย เช่น ห้วยนาเลา ห้วยแม่ผาตั้ง ห้วยโป่ง ห้วยแม่กิด ห้วยแม่ฮก ห้วยแม่สาว ห้วยแม่มาด เป็นต้น ไหลผ่านที่ราบเชียงดาวลงสู่แม่น้ำปิง แม่น้ำแม่แตงและแม่ต๋องทางทิศตะวันตก

คอยเชียงดาวประกอบด้วยยอดเขารูปกรวยคว่ำที่เกิดจากการกัดกร่อนจนปรากฏเป็นยอดแหลมสูงต่ำโดดเด่น มีระดับความสูงใกล้เคียงกัน คือคอยหลวงเชียงดาว **2,275** เมตร คอยแก้วลม **2,140** เมตร อยู่บริเวณกลางโค้งเกือกม้า คอยเหนือหรือคอยพีระมิด **2,175** เมตร และคอยหนอก **2,000** เมตร อยู่ปลายเกือกม้าด้านทิศเหนือและคอยสามพี่น้องซึ่งสูง **2,150** เมตร **2,080** เมตร และ **2,060** เมตร และคอยหลวง **2,100** เมตร อยู่บริเวณปลายเกือกม้าด้านทิศใต้

2) ลักษณะภูมิสังฐานและโครงสร้างทางธรณีวิทยา

คอยเชียงดาว เกิดขึ้นในยุคเพอร์เมียน (Permian) ตอนปลายของยุคพาาลีโอโซอิก มีอายุระหว่าง **230-250** ล้านปี มีลักษณะเนื้อหินปูนสีเทาขาว เกิดจากการทับถมของตะกอนทะเลและซากสัตว์ที่มีหินปูนเป็น โครงสร้าง

ในอดีตบริเวณนี้เคยเป็นท้องทะเลที่มีการตกตะกอนทับถมของซากสิ่งมีชีวิต เช่น ปะการังและหอย ผลจากแรงบีบอัดและการเคลื่อนตัวของเปลือกโลกอย่างรุนแรง เมื่อประมาณ **80** ล้านปี ที่ผ่านมายุคเทอร์เทียร์ ทำให้พื้นที่บริเวณนี้ยกขึ้นและยกตัวของแผ่นดินขึ้นเป็นภูเขา เป็นแอ่งที่ราบและหุบเขาทั้งหมดนี้เมื่อเวลาผ่านไปก็ถูกแปรสภาพทั้งทางกายภาพและทางเคมีกลายเป็นหินชั้น (sedimentary rock)

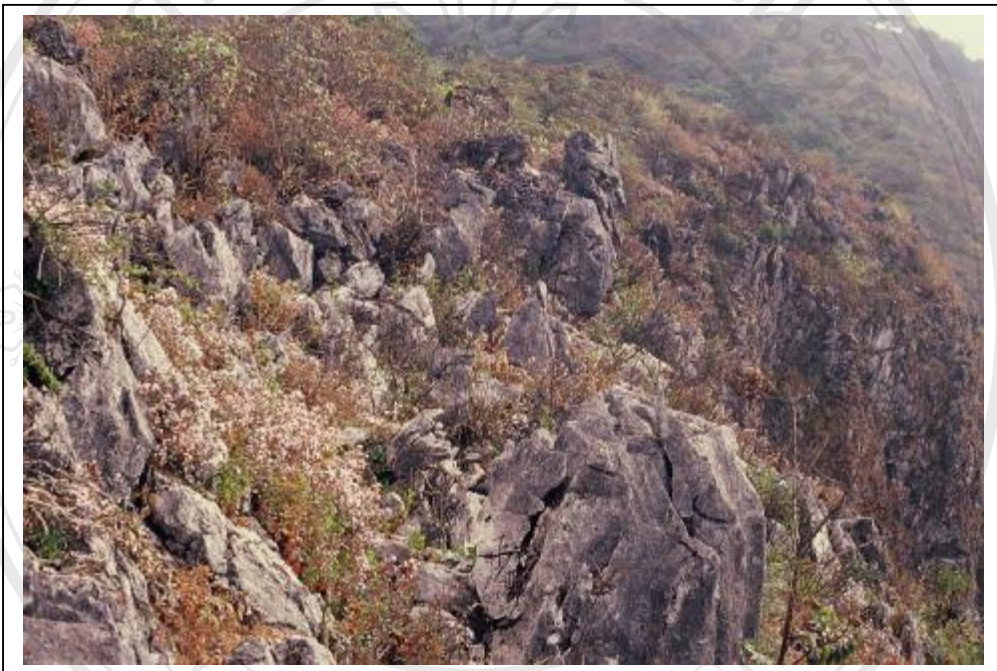

ภาพที่ 2 การตกตะกอนทับถมของซากสิ่งมีชีวิตในท้องทะเลสมัยโบราณ

1. ลักษณะภูมิฐาน: คอยเชียงดาวเป็นเทือกเขาลักษณะเฉพาะ มีบริเวณโดยรอบเป็นหน้าผาชันบางแห่ง ซึ่งเกิดขึ้นเนื่องจากรอยทรุดตัวเป็นแนวเลื่อนทางตะวันตกเฉียงเหนือ - ตะวันออกเฉียงใต้ ทำให้แผ่นดินบางแห่งถูกยกสูงขึ้น และบางแห่งทรุดต่ำลงสลับกันไป บริเวณแนวยอดของคอยหลวงเชียงดาว เป็นสันคมและแนวยาวต่อเนื่องกันเป็นรูปเกือกม้า คล้ายวงล้อม ตรงกลางเป็นหุบเขาแคบ ๆ และผลของรอยเลื่อนผิวโลกทำให้เกิดพื้นที่ว่างที่มีลักษณะลาดเอียงคล้ายป่าหินโผล่ (lapies) ซึ่งเกิดจากน้ำฝน ที่ตกลงมาบนหินปูนทำปฏิกิริยากับอากาศ เกิดเป็นกรดคาร์บอนิก กัดกร่อนหินปูนให้ละลายไปพร้อมพบบน้ำและชะล้างหน้าดินไปด้วยตามสันคอย เห็นเป็นหินแหลมคม เป็นหลุมบวบ (sinkhole) หรืออ่างสลุง (doline) คือ หลุมที่เกิดจากการที่น้ำฝนละลายหินปูน ไหลซึมผ่านลงไปใต้ดิน เกิดการกัดกร่อนจนเกิดเป็นช่องว่างใต้ดินในลักษณะทางน้ำธรรมชาติ ต่อมาเมื่อมีการผุกร่อนมากขึ้น จึงเกิดการยุบตัวลงเป็นอ่างใหญ่ที่เรียกว่าอ่างสลุงหรือหลุมบวบ บริเวณคอยเชียงดาวที่พบมาก มี 2 ชนิด คือ ส่วนที่อยู่บริเวณตรงกลางเกือกม้า มีจำนวนประมาณ 30 หลุม และอีกส่วนหนึ่งอยู่ทางด้านตะวันตก มีจำนวนประมาณ 10 หลุม

2 ลักษณะโครงสร้างทางธรณีวิทยา: บริเวณคอยหลวงเชียงดาวโดยรอบมีสภาพเป็นเนินเขาระดับต่ำ ประกอบขึ้นด้วยหินตะกอนยุคคาร์บอนิเฟอรัส (Carboniferous) อายุ 350 ล้านปี ส่วนใหญ่เป็นหินดินดาน (shale) และหินเชิร์ต (chert) ที่แทรกสลับกัน มีปรากฏรอบคอยเชียงดาว

บริเวณทางตอนเหนือช่วงต่อกับคอยนาง มีหินอัคนีดำหรือหินภูเขาไฟปะปนอยู่ซึ่งเกิดขึ้นจากการระเบิดของภูเขาไฟได้น้ำ บริเวณด้านใต้และด้านตะวันตกเป็นหินแกรนิต ยุคไทรแอสสิก (Triassic) อายุ 180 ล้านปี เกิดจากหินละลายภายในโลกดันตัวขึ้นมาตามแนวเลื่อนของรอยแยกแล้วเย็นตัวลงอยู่ใต้เปลือกโลก ส่วนบริเวณแอ่งที่ราบเชิงควาเป็นที่ราบคล้ายขั้นบันไดของตะกอน ยุคเทอร์เทียรี (Tertiary) และที่ราบของตะกอน ยุคควอเทอร์นารี (Quaternary)

ภาพที่ 3 ลักษณะทางโครงสร้างทางธรณีวิทยาที่เป็นลักษณะเฉพาะถิ่น

บริเวณที่มีหน้าดินลึก เช่นตามแอ่งหรือหุบเขาจะพบไม้ยืนต้นจำนวนมากพืชพรรณธรรมชาติที่ขึ้นบนพื้นที่หินปูนจะเป็นไม้พุ่มเตี้ยและไม้ล้มลุก เนื่องจากหน้าดินมีน้อยและต้นไม้เพียงพอให้ไม้ใหญ่ยังยึดและด้วยความที่ดินมีความเป็นด่างสูง ชนิดพืชที่ขึ้นได้ส่วนใหญ่จึงเป็นชนิดพิเศษเฉพาะ

ด้วยลักษณะที่เป็นเทือกเขาหินปูนทั้งลูกทำให้บริเวณพื้นที่ในระดับที่สูงเกินกว่า 1,900 เมตร กลายเป็นพื้นที่ที่มีลักษณะเฉพาะโล่งกว้างประกอบด้วย หญ้า พืชล้มลุก และไม้พุ่มขนาดเล็กเป็นหลัก ไม่มีไม้ยืนต้นเป็นแหล่งรวมของพืชเฉพาะถิ่น (endemic species) และอาจเรียกได้ว่าสังคมพืชกึ่งอัลไพน์ (subalpine vegetation) แห่งเดียวของประเทศไทย

จากการที่ความสูงของภูมิประเทศเพิ่มขึ้น ทำให้ความกดอากาศและอุณหภูมิผกผันลดลง เมื่อระดับความสูงที่เพิ่มขึ้นในอัตรา 100 เมตร ต่อ 0.64 องศาเซลเซียส ความหนาแน่นของอากาศก็ลดลงและเบาบางลงด้วยจึงมีความแตกต่างกันของอุณหภูมิ ช่วงกลางวันและกลางคืนมากกว่าปกติด้วยลักษณะทางภูมิศาสตร์ ในภาคเหนือของประเทศไทย ที่อยู่ในแนวเส้นละติจูดประมาณ 17° เหนือขึ้นไป จะพบพืชเขตอบอุ่นกระจายพันธุ์ปะปนอยู่ในเขตป่าดิบเขา ดังนั้นบริเวณยอดเขาที่มีความสูงเป็น 3 อันดับแรกของประเทศทั้งหมดจึงอยู่ในเขตสังคมพืชของป่าดิบเขาแต่ด้วยสภาพทางกายภาพมีความแตกต่างเฉพาะของดอยเชียงดาวและด้วยความสูงเกิน 1,900 เมตร พืชที่สามารถขึ้นได้ดีจึงมีเพียงพืชล้มลุกขึ้นสลับกับไม้พุ่มเตี้ยคล้าย ๆ กับสังคมพืชกึ่งอัลไพน์ (subalpine) บริเวณที่สูงในระดับนี้ จึงสามารถพบพรรณพืชเขตอบอุ่นที่มีการกระจายพันธุ์มาจากเทือกเขาหิมาลัยตะวันออกและมณฑลยูนนานจากตอนใต้ของประเทศจีน

3) ลักษณะทางธรณีวิทยาและดิน

จากแผนที่ธรณีวิทยา จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าบริเวณเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาว ส่วนใหญ่เป็นหินดินดาน หินทราย หินแก๊สเวิร์ค ในยุคคาร์บอนเฟอรัส ซึ่งเป็นหินดินดานสีน้ำตาลสีเทาแกมน้ำตาล หินดินดานปนทราย หินทรายปนกรวด และ หินปูน นอกจากนี้ยังพบหินแกรนิต หรือ หินแกรนิตโอไรด์

ลักษณะดินที่พบเป็นดินหน่วยผสมของดินบริเวณพื้นที่สูงชัน (Slope complex) ซึ่งพบโดยทั่วไปและเป็นบริเวณกว้างขวางที่สุด ประกอบด้วยดินหลายชนิด มีทั้งดินลึก และ ดินตื้น บางแห่งมีกรวดก้อนหินปะปนในเนื้อดิน หรือกระจัดกระจายอยู่ตามผิวดิน มีการระบายน้ำดีจนถึงมีการระบายน้ำมากเกินไป ส่วนใหญ่จะเป็นดินค่อนข้างลึก มีสีค่อนข้างแดงหรือแดงจัด ปฏิกริยาเป็นกรด

4) ลักษณะดอยหลวงเชียงดาวตามโครงสร้างธรณีวิทยา

ดอยหลวงเชียงดาว มีลักษณะเป็นภูเขาหินปูน อยู่บริเวณ 2,275 เป็นตัวรูปลูก้อนก้น ในแผนที่แสดงหลายสี

มีลักษณะหินอยู่ 2 ชนิด

ชนิดที่ 1 หินดินดาน สีเทา ขาว ปกคลุมบริเวณกว้างและสีเหลือง

ชนิดที่ 2 หินปูนบริเวณดอยหลวงเชียงดาว กระจายอยู่เป็นหย่อมๆ

อายุเก่าแก่ของหิน 2 ชนิด

S ภาษาอังกฤษ เรียกว่าคาววานิชฟอรัส มีอายุราว **260- 360** ล้านปีหรือประมาณ **300** ล้านปี เป็นหินดินดาน ซึ่งอยู่ด้านล่างของภูเขา ไม่มีความแข็งแรงมากนัก

P2 - 1 ภาษาอังกฤษเรียกว่า ปอร์เมียม มีอายุ **286** - ประมาณ **275** ล้านปี เป็นหินปูนที่มีความแข็งแรงอยู่ด้านบนหินดินดาน

หินจำพวกนี้เกิดขึ้นมาจากทะเล ที่มีเปลือกหอย อยู่ใต้ทะเลลงไปที่หินปูนที่เป็นหอยมๆ รูปแข็งๆ กระจายไปทั่ว และด้านล่างเป็นหินดินดาน ที่ดันไม้สามารถขึ้นได้

ตารางที่ **2** เปรียบเทียบระหว่างลักษณะหินปูนและหินดินดาน

หินปูน	หินดินดาน
<p>- เกิดขึ้นมาจากน้ำทะเล และมีความสูงจากระดับปัจจุบัน 70 เมตร และในช่วงเวลาต่ำกว่าปัจจุบันอีก 50 เมตร จึงค่อยๆ เปลี่ยนแปลงไป และเมื่อระดับน้ำลดลง จะมองเห็นหินชัดเจนขึ้น กระจายตัวอยู่ทั่วไป บนดอยหลวงเชียงดาว เมื่อมองเห็นแล้วสามารถรู้ได้เลยว่าเป็นหินปูน ดันไม้ไม่สามารถขึ้นได้ดี</p> <p>เทือกเขาที่เป็นยอดกระจาย ที่คล้ายกับประเทศจีนซึ่งหินบริเวณดังกล่าวเป็นหินปูนทั้งหมด โดยที่ไม่มีหินดินดานรองรับ จากการศึกษาว่าทำไมเกิดขึ้นมาได้อย่างไร ดูได้จาก หินปูนเกิดขึ้นจากทะเล และเกิดขึ้นมา 2 แบบ มาจากแม่น้ำ มีพวกกรวดทรายไหลลงมาและกองอยู่ใกล้กับทะเล ส่วนใหญ่เป็นกรวดก้อนใหญ่ ส่วนทรายนั้นสามารถเดินทางไปไกลกว่า บางครั้งเจอหอย กระดุกปลา ปะการัง</p>	<p>เกิดจากการสะสมของสารละลายอยู่ในน้ำทะเล ค่อยๆสะสมตัว</p>

การเคลื่อนที่ของโลกเฉลี่ยปีละ **1** เซนติเมตร จึงทำให้เกิดการชนกัน โด่งไปโด่งมา ยกขึ้นยกลง จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้หินในทะเล เกิดการยกตัวขึ้นมาได้ เช่น ภูเขาหิมาลัย เกิดจากการที่โลกมีการชนกัน มีการเคลื่อนที่ แล้วโคงตัวขึ้นมาในลักษณะของหินปูน **275** ล้านปี โผล่ขึ้นมา บางครั้งมีเปลือกหอยขึ้นมา

ลักษณะหินปูนถ้าอยู่นานสามารถละลายน้ำได้จากการที่ฝนตกลงมาจะผสมกับก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ มีลักษณะเป็นกรด เมื่อถูกหิน หินสามารถละลายได้ คอยหลวงเชียงดาวเมื่อปล่อยไว้นานๆ สามารถละลายได้ บริเวณที่เป็นหลืบ เป็นร่องร้าวนั้นทำให้เกิดถ้ำ หรือเป็นโพรงเกิดขึ้น

การเกิดถ้ำ ส่วนใหญ่เป็นถ้ำใหญ่ เช่น ถ้ำเชียงดาว เกิดขึ้นจากทะเลที่ค่อยๆ ยกตัวขึ้นมาได้ หินปูน จะมีน้ำขึ้นมา และเข้าไปละลายหินปูนออกมา หากเกิดการถล่ม แสดงว่าด้านล่างมีโพรงไม่ว่าโพรงเล็กโพรงใหญ่ก็ตาม โพรงยกตัวขึ้นมาจึงกลายเป็นถ้ำ

บริเวณในถ้ำมีหินงอก หินย้อย หรือบางที่มีเสาเกิดขึ้น ซึ่งเกิดจากน้ำละลายหินปูน หยดลงมาบนพื้นถ้ำ เมื่อนานเข้างอกขึ้นมา หรือย้อยลงมา สุดท้ายจึงกลายเป็นเสา อัตราการงอกปีหนึ่งประมาณ 1 มิลลิเมตร เสาต้นหนึ่งที่เห็นมีอายุประมาณ 1,000 ปี

5) ลักษณะการใช้ที่ดิน

จากการใช้ภาพถ่ายดาวเทียม LANDSAT - 5 ระบบ TM และการตรวจสอบภาคพื้นดินสามารถแบ่งแยกสภาพป่าและการใช้ที่ดินออกเป็น 7 ประเภท ดังนี้

ประเภทการใช้ที่ดิน	จำนวน	เปอร์เซ็นต์	
ป่าเต็งรัง	156,603	ไร่	48.09
ป่าเบญจพรรณ 337		10,976	ไร่ 3
ป่าสนและป่าดิบเขาและดิบชื้น	147,220	ไร่	45.21
พื้นที่ถูกบุกรุกเพื่อทำไร่เลื่อนลอย	6,485	ไร่	2.00
นาข้าว	392	ไร่	0.12
หินโผล่	3,225	ไร่	0.99
สวนผลไม้และพืชไร่	724	ไร่	0.22

6) สภาพภูมิอากาศ

ประกอบด้วย 3 ฤดู คือ ฤดูฝน ฤดูหนาว และฤดูร้อน

อุณหภูมิเฉลี่ย ตลอดปี **19.93** องศาเซลเซียส ต่ำสุดในเดือนมกราคม คือ **7.4**

องศาเซลเซียส บนยอดดอยหลวงเชียงดาว บางปีอุณหภูมิต่ำถึงติดลบ แต่ในฤดูร้อน อุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ย **28.0** องศาเซลเซียส ในเดือน เมษายน

ปริมาณน้ำฝน ตกตั้งแต่เดือน พฤษภาคม ถึงตุลาคม โดยตกมากที่สุดเฉลี่ยในเดือน สิงหาคม และ กันยายน ประมาณ **1,183.5** มิลลิเมตร

7) “ลักษณะพันธุ์พืชที่สำคัญ บริเวณดอยหลวงเชียงดาว”

สภาพพรรณพฤกษชาติของดอยเชียงดาว

- ป่าดิบแล้ง **Dry evergreen Forest (Seasonal rain Forest)** ที่ระดับความสูง **300- 600** เมตร เป็นป่าดิบแล้งกระจายอยู่ทั่วไปตามพื้นที่เป็นหุบเขาและที่เนินเขา พันธุ์ไม้เด่น เช่น ยางแดง ยางหมอกและปอจีแฮด พรรณไม้รองที่พบทั่วไป ได้แก่ มะกอกป่า มะส้าน เลียงมัน แควหาง ค่างเหมือดหอม ฯลฯ ที่พบขึ้นกระจายอยู่ทั่วไปตามริมห้วยในที่ต่ำมีความชื้นสูงได้แก่ ไม้หูกและไม้บงคำ นอกจากนี้ยังมีปรังต้นขนาดใหญ่อยู่ตามป่าโปร่งและเนินเขาพื้นว่างทั่วไป

- ป่าเบญจพรรณชื้น **Moist upper mixed deciduous Forest (Mixed deciduous Forest)** ระดับความสูง **500-900** เมตร สภาพป่าโดยทั่วไปทางตอนล่างเริ่มเปลี่ยนลักษณะกลมกลืนกันไปกับป่าดิบแล้ง เป็นป่าเบญจพรรณชื้น โดยมีไม้บงคำและไม้หูกเป็นหลัก พื้นดินถูกปกคลุมด้วยหญ้าแวงและมีไม้ต้นขึ้นแซมทั่วไป ได้แก่ เลียงมัน สกุกปอจีแฮด และกว้าว จากนั้นก็จะแปรสภาพเป็นป่าที่มีไม้สักเป็นองค์ประกอบ

ในช่วงพื้นที่แคบ ๆ ที่ระดับ **550 - 700** เมตร จะพบไม้สัก ซึ่งจัดเป็นพื้นที่ระดับสูงสุดของไม้สักที่ขึ้นได้ในสภาพธรรมชาติ ขึ้นปะปนอยู่กับมะส้าน แควหางค่าง ฯลฯ

ที่ระดับ **700 - 900** เมตร ส่วนที่เหนือจากป่าสักขึ้นไปสภาพป่าเริ่มเปิดโล่งมากขึ้น เนื่องจากพื้นที่โดยทั่วไปมีความลาดชันมากขึ้น ชนิดพรรณไม้จึงเปลี่ยนแปลงไปอย่างชัดเจนมีความแตกต่างไม่กลมกลืนกัน อาทิ สนสามใบ, พยอม, รัง, แดง, หมันดง, ประดู่และ ไม้หูกจะพบขึ้นอยู่หนาแน่นพื้นล่างปกคลุมไปด้วยหญ้าหลายชนิดซึ่งบางแหล่งจะสูงจนถึงระดับอกนอกจากนี้ยังพบต้นสูงดอย, เทียนเชียงดาวและหญ้าเหลี่ยม สภาพของเขาหินปูนที่โผล่เป็นปุ่มปมป่าจะพบเห็นได้มากขึ้นและเด่นชัดมากขึ้นที่ระดับสูงขึ้นไปทำให้พรรณไม้ ต้นขนาดใหญ่ค่อยหมดไปในระดับนี้

ในระดับความสูง **900-1,100** เมตร จัดเป็นช่วงแห่งสภาพพรรณพฤกษชาติของดอยเชียงดาวช่วงตอนว่างออกจากตอนบนทั้งนี้ด้วยโครงสร้างที่มีหินปูนเป็นแกนพื้นล่างค่อยปรากฏ

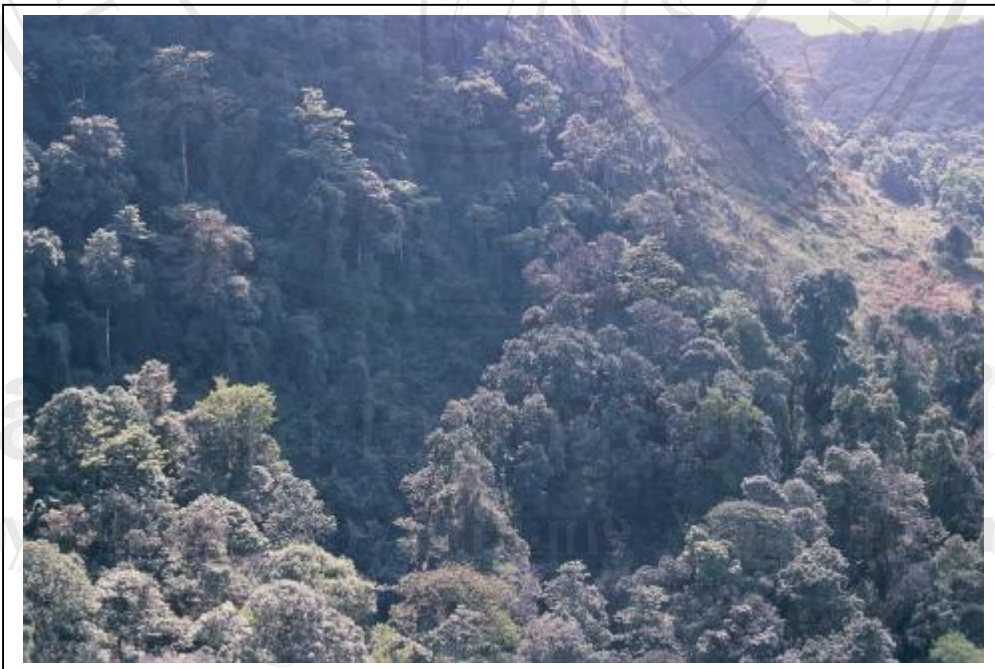
เด่นชัดขึ้น หน้าดินน้อยลง น้ำน้อยลงและพื้นที่ส่วนใหญ่มีความลาดชัน ทำให้ชนิดพืชตอนบนขึ้นไปเปลี่ยนไป ลักษณะเด่นของพรรณไม้จะเป็นลักษณะของแถบป่าที่มีการผสมผสานของพรรณไม้ทั้งระดับล่าง คือป่าดิบแล้งและป่าเบญจพรรณขึ้น และระดับบนคือ ป่าดิบเขา และป่าเปิดที่สูงไว้ด้วยกัน จึงเป็นช่วงที่มีความหลากหลายของชนิดพรรณไม้มากที่สุด ไม้ต้นขนาดใหญ่จะค่อยหมดไปและถูกแทนที่ด้วยพืชวงศ์ก่อ โดยจะพบก่อแดง เป็นหลัก

- ป่าดิบเขา Hill Evergreen Forest (Moist lower montane Forest)

จะพบว่าในแนวแคบ ๆ และตามหุบเขาที่ระดับ 1,100 - 1,900 เมตร ซึ่งเป็นระดับที่มีความชุ่มชื้นสูงที่สุดมักมีเมฆหมอกปกคลุมตลอดปี จะสังเกตได้จากพรรณไม้ต่าง ๆ ตามกิ่งก้านจะปกคลุมไปด้วยมอส เฟินและพืชเกาะอาศัยต่าง ๆ และพืชพื้นล่างหลายชนิดเป็นพืชชอบน้ำ ในพื้นที่จากระดับนี้ขึ้นไปถึงยอดเขา อาจจำแนกสภาพพรรณพฤกษชาติออกได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่

1. ป่าดิบเขาที่ระดับ 1,100 - 1,500 เมตร (Lower montane rain Forest)

ที่ระดับความสูงนี้มีการสะสมของหน้าดินมากจะพบไม้ต้นหลายชนิด ได้แก่ ไม้ล้มลุกและพืชชั้นล่างบางชนิดจะพบแทรกอยู่ทั่วไปตามเหลือบหินอาทิหนาดคอย, เทียนนกแก้ว, รองเท้านารี และฝายหอยเป็นต้น พืชอิงอาศัยที่พบมากทั่วไปได้แก่กล้วยไม้ในสกุลสิงโต หวายและฝอยลมที่ห้อยระยงระยางตามคาคบไม้

ภาพที่ 4 สภาพป่าดิบเขาในระดับความสูง 1,500-1,900 เมตร

ระดับ 1,200 เมตรขึ้นไปพื้นที่ส่วนใหญ่จะเริ่มมีความลาดชันสูงขึ้นจะพบปอผี ขึ้นกระจายปะปนอยู่กับก่อแอบหลวงและก่อแดงและที่ระดับ 1,300 เมตรขึ้นไปจะพบพืชสกุลก่อเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะ

ก่อชนิด ก่อหมูหินและไม้พุ่มหลายชนิด ได้แก่ คาวราย, เม้าแดง และส้มแปะในที่ระดับนี้ยังสามารถพบขงโคใบเล็ก แคนหาง่าง และไม้เลื้อยมัน ขึ้นกระจายอยู่แต่มีจำนวนน้อย ในที่โล่งแจ้งมีแคดจจะพบหญ้าหลายชนิดส่วนใหญ่จะขึ้นอยู่หนาแน่นเป็นผืนหรือเป็นช่วง ๆ

พืชอีกหลายชนิดขึ้นแซมอยู่ในทุ่งหญ้าเช่น ดอกหรีด เอื้องดิน บัวทอง หนาดคอย เจ้าแตรวง ชมพูเขียงดาว กุหลาบเลื้อยเขียงดาว ฯลฯ

2 ป่าดิบเขาที่ระดับ1,500- 1,900 เมตร (Lower montane oak Forest)

เป็นสังคมพืชที่มีลักษณะเฉพาะไม่เหมือนพื้นที่อื่นมีที่ราบและพื้นที่ที่มีความลาดชันเป็นช่วง ๆ เป็นคล้ายฐานรวมของยอดเขาหลายยอด

ไม้ต้นที่ระดับสูง 1,500 เมตรขึ้นไปจะยังสามารถพบได้ตามอ่างใหญ่และตามหุบเขาเท่านั้น อาทิ ก่อองและก่อนก ซึ่งพบมากในพื้นที่และเป็นไม้หลักที่ระดับสูงขึ้นไป

ในพื้นที่ค่อนข้างโล่งจะพบพืชเขตอบอุ่นหลายชนิด ได้แก่ ก่อหมูหิน ก่วมเขียงดาว จันทร์ทอง ฯลฯ และก่อเขียงดาว ซึ่งเป็นพืชสกุลปาล์มต้นสูงชนิดเดียวที่พบขึ้นกระจายทั่วไปตามไหล่เขาและที่โล่ง โดยเฉพาะที่ระดับใกล้ยอดเขาตัดแนวท้องฟ้าเห็นเด่นชัด

ไม้พื้นล่างประกอบด้วยไม้พุ่มขนาดเล็กหลายชนิด เช่น ชมพูพิมพ์ใจ ส้มแปะ เม้าแดง ต้างผา ฮ่อมคง รังกะเท้ คานหามเสื่อ แก้งจี้พระร่วง เนียมคง มะจ้ำ จ้าสาย ซ้ำมักข้าวคอย และกล้าไม้ของ ไม้ต้นหลายชนิด ไม้เลื้อยอาทิ กอบเกลบ สกุลกระเวกป่า สะแล่งและสายหยุดนอกจากนี้ยังพบพลูไต่ เถอรุ่นป่า กลอย กระจับเขา ไช้ปู้ กันลมและพลูช้าง

3 ป่าดิบเขา ที่ระดับ1,900เมตรตามที่เปิดบริเวณสันเขาจนถึงยอดเขาจะพบก่อหมูหินขึ้นกระจายห่าง ๆและเพิ่มแทนที่ด้วยก่อसानและก่อริ้ว ไม้พุ่มขนาดเล็ก อาทิ เปรมนา กุหลาบพันปีเขียงดาว ชมพูพาน ก้อเขียงดาว บัวทอง เสี้ยวหิน ดินเป็ดเขียงดาว ราชวดีหลวง ฯลฯ

พืชอิงอาศัยที่พบอยู่เป็นจำนวนมากในระดับนี้ ได้แก่ สะเกาลม กะสังหิน ว่านไก่แดง เฟินจำนวนมากในสกุลกระแตไต่ไม้ พญาเนคราช สกุลข้าหลวงหลังลาย นอกจากนี้ยังมีมอสและกล้วยไม้ อาทิ สกุลกาเรการอน สกุลหวาย สกุลสิงโต อยู่บนคาคบไม้ทั่วไป

ไม้พื้นล่างประกอบด้วยพืชล้มลุกหลายชนิดอาทิ เขียวหมื่นปี บอนป่า บุค จำป่า แกนใส สกุลลูกใต้ใบ ผักปลาบคอย กอมฮอก ฯลฯ

ตามซอกหินก้อนใหญ่ที่ขึ้นและตามไหล่เขาหินปูนจะพบ กะสังหิน แกนใส ชุ่มแดน หูงและมอสหลายชนิด

4 ป่าเปิดระดับสูง Open scrub forest (Subalpine vegetation)

บริเวณระดับ 1,900 เมตร จะพบพืชเขตอบอุ่นหลายชนิด โดยเฉพาะไม้พุ่มที่พบบ่อย อาทิ ส้มกุ่ม พวงแก้วกุดั่น หรีดเชียงดาว เอื้องดิน หนาดคอย ถั่วหิน กูดผา กุหลาบพันปี เชียงดาว สุวรรณภา หญ้าดอกกลาย เหี่ยวจง ฯลฯ

นอกจากนี้ตามพื้นล่างยังพบพรรณไม้เขตอบอุ่นหลายชนิด เช่น สะเทวณม ฟ้ายคราม แสงแดง พาลี ฯลฯ

ภาพที่ 5 สภาพพรรณพฤกษชาติบริเวณยอดเขา (summit vegetation)

สภาพพรรณพฤกษชาติบริเวณยอดเขา (summit vegetation) สังกมพืชบริเวณยอดเขาของดอยเชียงดาวไม่เป็นลักษณะคล้ายป่าประเภทใดแต่เป็นที่โล่งกว้างไปตามสันคอยหรือผาชัน มีหลืบหินทั่วไป มีไม้พุ่มขนาดเล็กพืชล้มลุกและพืชวงศ์กก-หญ้าเป็นหลัก ตัวอย่างพืชบางชนิดที่พบในยอดดอยได้แก่ ฟองหินเหลือง กุหลาบพันปีเชียงดาว ฟ้ายคราม แสงแดง เหี่ยวจงและข้าวปุ้น

ปัจจุบันเป็นที่น่าเสียดายอย่างยิ่งที่พื้นที่ที่ประกอบไปด้วยพรรณพฤกษชาติหายากอุดมไปด้วยพืชเฉพาะถิ่นที่ทรงคุณค่าและเป็นพื้นที่เขาหินปูนที่สูงสุดอันงดงามยิ่งเพียงแห่งเดียวของประเทศไทย กำลังถูกทำลายให้หมดสิ้นลงอย่างรวดเร็ว ทั้งที่พื้นที่ส่วนใหญ่ยังไม่ได้มีการศึกษา การลักลอบเผาถาง และตัดไม้ทำลายป่าเพื่อปลูกพืชไร่และฝิ่น การเพิ่มปริมาณของนักท่องเที่ยวที่ขึ้นไปพักผ่อนโดยไม่มี

ควบคุมอย่างเป็นระบบ ได้ทำให้พื้นที่เฉพาะแห่งนี้ถูกทำลายลง เป็นพื้นที่กว้างเกือบถึงยอดดอยและก็ยากยิ่งที่จะฟื้นตัวหรือกลับคืนมาได้(สวณพฤษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ เล่ม 5.2541)

นอกจากนี้จากข้อมูลรายงานของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาวที่มีการรวบรวมสรุปไว้ว่า ข้อมูลด้านพรรณพืช พบทั้งหมด 1,722 ชนิด (species) 173 วงศ์ (families) แยกเป็น

พืชมีดอก (Angiosperms)	1,569	ชนิด	แยกเป็นพืชใบเลี้ยงคู่ (Dicots)	1,206
ชนิด(spices)	128	วงศ์ (families)	พืชใบเลี้ยงเดี่ยว (Monocots)	363
			ชนิด(spices)	20
			วงศ์ (families)	
พืชไม่มีดอก (Gymnosperms)		6	ชนิด(spices)	4
			วงศ์ (families)	
เฟิร์น(Ferns Allies & Ferns)		147	ชนิด(spices)	21
			วงศ์ (families)	

ประกอบด้วย

ป่าเต็งรัง ป่าแดง ป่าแพะหรือป่าโลก (Dry Dipterocarp Forest) มีพื้นที่ร้อยละ 48.09 ของพื้นที่ทั้งหมดของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาว พบที่ระดับความสูงจากน้ำทะเล ประมาณ 550 เมตร

ป่าดงดิบเขา (Hill Evergreen Forest) พบที่ระดับความสูงจากน้ำทะเล 1,000 เมตรขึ้นไป

ป่าสนเขา (Pine Forest) พบที่ระดับความสูงจากน้ำทะเล 700 เมตรขึ้นไป

ป่าเบญจพรรณ (Mixed Deciduous Forest) มีเนื้อที่ร้อยละ 3.37 ของพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาว มักพบที่ระดับความสูงจากน้ำทะเล 600- 700 เมตร

สภาพพรรณพฤษชาติบริเวณยอดเขา (summit vegetation) ที่ระดับสูงบริเวณระดับ 1,900 เมตรขึ้นไป สังคมพืชบริเวณยอดเขาของดอยหลวงเชียงดาว ไม่เป็นลักษณะคล้ายป่าประเภทใดแต่เป็นที่โล่งกว้างไปตามสันดอย หรือผาชัน มีหลืบหินทั่วไป มีไม้พุ่มขนาดเล็ก พืชล้มลุก และพืชวงศ์กุหลาบ เป็นหลัก ตัวอย่างพืชบางชนิดที่พบในยอดดอยได้แก่ ฟองหินเหลือง (Sedumsusanae) , กุหลาบพันปีเชียงดาว (Rhododendron ludwiganum) , ฟ้ายคราม (Cerastostigma stapfianum) , แสงแดง (Colquhouria coccinea var. mollis) , เขี้ยวจง (Impatiens kemiae) และ ขาวปั้น (Scabiosa siamensis)

ลักษณะของพืชบริเวณนี้ เป็นลักษณะของสังคมพืชกึ่งอัลไพน์ คือเป็นสังคมพืชที่ขึ้นอยู่เหนือแนวเขตป่าไม้ มีลักษณะเป็นไม้พุ่มขนาดเล็ก หรือพืชล้มลุก แต่ไม่มียืนต้นขึ้นปนอยู่ เช่น ค้อเชียงดาว และกุหลาบพันปีเชียงดาว แต่ถ้าเป็นสังคมพืชที่ขึ้นอยู่เหนือแนวเขตป่าไม้ ที่ประกอบด้วยไม้พุ่มขนาดเล็ก หรือพืชล้มลุก เท่านั้น เรียกว่าสังคมพืชอัลไพน์

คอยเชียงดาว เป็นภูเขาหินปูนที่สูงที่สุดในประเทศ โดยมีลักษณะของภูเขาแตกต่างกันทางภาคเหนือที่บางภูเขามีต้นกำเนิดมาจากหินแกรนิต ลักษณะภูเขาเป็นลักษณะมนๆ มีความแกร่ง พุกร่อนยาก มีลักษณะโค้งมน เกิดจากการดันตัวของหินหนืด เกิดจากการพัดพาทับถมตะกอนที่เกิดจากแม่น้ำเก่า ถ้าหากหินชั้นด้านบนมีลักษณะคล้ายกับโต๊ะ เช่น ภูหลวง ภูกระดึง ภูหินร่องกล้า ภูเขาหินปูน เกิดจากการทับถมตัวของตะกอนทะเล - ซากตะกอนทะเล กัดกร่อนได้ง่าย เช่น ที่คอยเชียงดาว หรือทางไชยปราการ ลักษณะจะเป็นหยักๆ

ทั้งนี้ สังกมพีช ที่พบแต่ละแบบแตกต่างกันไปอย่างสิ้นเชิง คอยอินทนนท์ สูงเป็นอันดับ 1 ของประเทศ รองลงมา คอยผ้าห่มปก ซึ่งเป็นหินแกรนิต มีระดับความสูง พรรณไม้ลักษณะคล้ายคลึงกัน มีบางอย่างแตกต่างกันไม่มากนัก

ฉะนั้นหากคอยอินทนนท์ ถูกทำลายไปก็ยังคงมีคอยผ้าห่มปกเหลืออยู่ในขณะที่เขาหินทรายทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งมีสังกมพีชคล้ายๆ กันอยู่ สามารถแทนกันได้ แต่คอยเชียงดาว เป็นภูเขาหินปูน ถ้าสังกมพีชถูกทำลายไป ไม่มีที่อื่น ทดแทนไม่ได้แล้ว และพบที่คอยเชียงดาวเท่านั้น

สังกมพีช อัลไพน์ หรือกิ่งอัลไพน์ ปกติอัลไพน์ พลแนวจดป่าไม้ กำหนดเส้นสมมติขึ้นมาตามภูเขาสูงให้เป็นเขตแนวเขตป่าไม้ เนื่องจากเส้นสมมติ สภาพอากาศ หินดิน ไม้ยืนต้น ไม่สามารถเจริญเติบโตขึ้นไปได้

นักพฤกษศาสตร์ สำรวจพบบริเวณเทือกเขาแอลป์ จึงเรียกตามชื่อเทือกเขาว่า สังกมพีช อัลไพน์ ไม่พบต้นไม้ใหญ่ขึ้นอยู่ เช่น ไม้พุ่ม ไม้ล้มลุกที่มีอายุหลายปี และมีลักษณะของพืชที่ใช้เหง้าในการสะสมอาหาร

สังกมพีชกิ่งอัลไพน์ ในประเทศไทย สามารถเกิดขึ้นบนหินแกรนิตได้ หรือหินทรายได้ แต่ต้องมีความสูงระดับ 3,500 เมตร คอยอินทนนท์ที่สูงเป็นอันดับหนึ่งของประเทศยังสูงเพียง 2,500 เมตร แต่คอยเชียงดาว มีหินต้นกำเนิดเข้ามาเกี่ยวข้อง มีการกัดกร่อนพังทลายสูง มีอากาศหนาวเย็น สภาพอากาศแปรปรวน ไม่สามารถขึ้นอยู่ตามสันยอดคอยได้

1) ไม่เหมือนพืชอัลไพน์ที่แท้จริง เนื่องจากยังมีไม้ยืนต้น เช่น ก่อ หรือค้อคอยอยู่
2) มีความสำคัญ ของพีชระดับล่าง หุบเขาลงมา สันหรือยอดคอย มีแนวป่าไม้ด้านล่างปกคลุมอยู่

พืชต่างๆ ที่มีไม้ยืนต้น ไม่สามารถขึ้นอยู่ได้เพราะอินทรีย์วัตถุไม่เพียงพอ เพราะฉะนั้นไม้ที่ขึ้นอยู่ตามสันยอดคอยเชียงดาว แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม

1) พืชล้มลุก ผลิตเมล็ดปีต่อปีในช่วงฤดูหนาวและออกตัวฤดูแล้ง มีความล่อแหลมต่อการสูญพันธุ์

2) พืชปรับตัวให้สามารถทนอยู่ได้ในฤดูแล้ง มีการพักตัว คงเหลือ ด้ว เหง้า ต้นยังอยู่ เช่น เทียนนาง คาร์หรือ เหี่ยวจง

สภาพคอยหลวงเชียงดาว เป็นรูปเกือบไม้ จึงพบพรรณพืช พันธุ์ไม้หลายชนิด ตัวอย่าง เช่น ค้อคอย พบ 2 ชนิด ชนิดที่พบคอยหลวงเชียงดาว เป็นพืชเฉพาะถิ่น (พืชที่สำรวจพบเฉพาะคอยหลวงเชียงดาวไม่พบในส่วนอื่นๆ ของโลก) สังคมพืชกึ่งอัลไพน์ ชอบแสงแดด อากาศหนาวเย็น มีการออกดอกพร้อมเพรียงและมาก

8) สัตว์ป่าที่สำคัญบริเวณคอยหลวงเชียงดาว

วรพงษ์ บุญทองดี ได้ทำการวิจัย สัตว์ป่าในพื้นที่คอยหลวงเชียงดาว โดยเฉพาะสัตว์ประเภทนกที่มีถึง 223 ชนิด ซึ่งเป็นเฉพาะบางส่วนที่มีอยู่ในพื้นที่คอยหลวงเชียงดาว ซึ่งเป็นความหลากหลายบนคอยหลวงเชียงดาว จากการที่นักท่องเที่ยวเข้ามาดูนกในพื้นที่คอยหลวงเชียงดาว ซึ่งเป็นความหลากหลายบนคอยหลวงเชียงดาว จากการที่นักท่องเที่ยวเข้ามาดูนกในพื้นที่คอยหลวงเชียงดาว นกที่พบบนคอยหลวงเชียงดาว เช่น

นกปรอดดำ นกแขวงแขวงหางบ่วงใหญ่ หางยาวใหญ่ นกหัวขวาน ส่วนใหญ่ พบบริเวณเด่นหญ้าขัด ลักษณะเด่น หัวจะมีสีเหลือง นกปากนกแก้วหัวเทา พบมากบนคอยหลวงเชียงดาว รูปร่างเหมือนนกแก้ว พบได้เฉพาะภูเขาสูง เชียงใหม่และพื้นที่ใกล้เคียง นกกะลั่งหัวขวาน ลักษณะพิเศษ มีหงอนบริเวณหัว ปากยาว นกปากกบ เป็นนกหากินกลางคืน นกนิลตะวาใหญ่ พบได้ทั้งปี ไก่ฟ้าหางลายขวาง นกเงือก นกพญาไฟ นกพญาปากกว้างอกสีเงิน ตัวเมียใส่สร้อย ตัวผู้ไม่ใส่สร้อย ไก่ฟ้าหลังขาว อยู่ต่ำกว่า ไก่ฟ้าหางลายขวาง และผีเสื้อสมิงเชียงดาว กว่างดาว นกกระทาป่าไผ่ เป็นต้น

ข้อมูลจากสถานีวิจัยพันธุ์สัตว์ป่าฯ ศึกษาแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าบริเวณคอยหลวงเชียงดาวพบว่า

บริเวณที่พบนก และสัตว์ป่า พบบริเวณเด่นหญ้าขัด พบไก่ฟ้าหางลายขวาง บริเวณป่าสน ฤดูหนาวพบสูง จะพบ 3 กลุ่ม ป่าดิบเขา ป่าสน 1 กลุ่ม น้ำบ่อไก่ 1 กลุ่ม และบริเวณสามพี่น้อง 1 กลุ่ม

นกไต่ไม้ใหญ่ เป็นนกหายาก ทุกครั้งที่มาจะพบนกดังกล่าวง่าย ซึ่งจะพบก่อนคอยหินแง ป่าสน จะสังเกตว่าเป็นสีเทา ใหญ่ ถัดจากป่าสนขึ้นไปจะพบนกหลายชนิด ถัดจากสามพี่น้องเข้าไปพบ เก้ง กวางผา และจุดที่นกออยู่มากที่สุด เรียกว่า กอน้อย และดงป่าคา

กวางผา ประเทศไทย พบได้บริเวณอุทยานแห่งชาติแม่ตื่น อมก๋อย อินทนนท์ แม่เลี่ยม แม่เลา
แม่สะระ ที่เขียงดาวเขตหาคินก่อนข้างกว้าง

ข้อมูลจากเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขียงดาวได้สรุปไว้ว่า

ข้อมูลด้านสัตว์ป่า

สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม (Mammal)	160	ชนิด
สัตว์เลื้อยคลาน (Reptile)		78
ชนิด		
สัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก (Amphibian)	43	ชนิด
ผีเสื้อ (Butterfly)		105
ชนิด		
นก (Fowl)	203	ชนิด
ปลา (Aquatic)		36
ชนิด		

ชนิดนกในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดอยเขียงดาว ตามรายงาน Brockelman 1978 ทั้งที่คาด
ว่า และยืนยันข้อมูล (confirmed/expected) มีจำนวนทั้งสิ้น 444 ชนิด สำหรับผลที่ได้จากการสำรวจนี้
ในช่วง เดือน พฤศจิกายน 2538 ถึง เดือนเมษายน 2539 พบเห็นนก ในส่วนการยืนยันข้อมูล (confirmed)
จำนวนทั้งสิ้น 203 ชนิด แยกเป็น 4 กลุ่ม

1. นกที่พบเห็นได้ทั่วไป (common resident) มีการกระจายพันธุ์อยู่ทั่วไปเห็นง่ายในทุก
พื้นที่ของเขตรักษาพันธุ์ฯ ในระดับสูง 400-2000 เมตร มีจำนวนทั้งสิ้น 184 ชนิด อาทิ นกในวงศ์นก
ปรอด (bulbuls, Family Pycnonotidae) วงศ์นกเขา และนกพิราบ (dove and pigeon, Family Columbidae)
และนกกินแมลงชนิดต่างๆ

2. นกที่พบเห็นได้เฉพาะพื้นที่ (locally common resident) มีเสมอในบางส่วนของพื้นที่เขต
รักษาพันธุ์ฯ บริเวณอ่างสลุง และบริเวณที่เป็นส่วนสูงสุดของยอดเขา ที่ระดับตั้งแต่ 1,800-2175 เมตร
พบนก 4 ชนิด ได้แก่ crested finchbill *Spizios canifrons*, white-headed bulbul *Hypsipetes yhomsoni*,
black-headed sibia *Heterophasia melanoleuca*, spectacles barwing *Actinodura ramsayi* บริเวณป่าสน
เขา หน่วยพิทักษ์ป่าขุนแม่กอก มักจะพบนก giant nuthatch *Sitta magna*

3 นกที่หาพบได้ยาก และอยู่ในสถานะเป็นอันตราย (rare and endangered) มีจำนวนลดลง อาจสูญพันธุ์ไปจากพื้นที่ ได้แก่ kalij pheasant *Lophura leucomelana*, silver pheasant *Lophura nycthemera*, great hornbill *Buceros bicornis*, grey-winged blackbird *Turdus boulboul* นกทั้ง 4 ชนิด พบได้ที่ระดับสูง ตั้งแต่ 1,200-1,500 เมตร เท่านั้น และพบเฉพาะบริเวณพื้นที่ด้านทิศใต้ของดอยหลวง เชียงดาว สำหรับ hume's pheasant (*Symaticus humiae*) จากการสอบถามข้อมูลในพื้นที่ มีรายงานว่า ยังคงมีอยู่ แต่ผู้สำรวจไม่พบเห็นจึงไม่มีการยืนยันข้อมูล (uncertain)

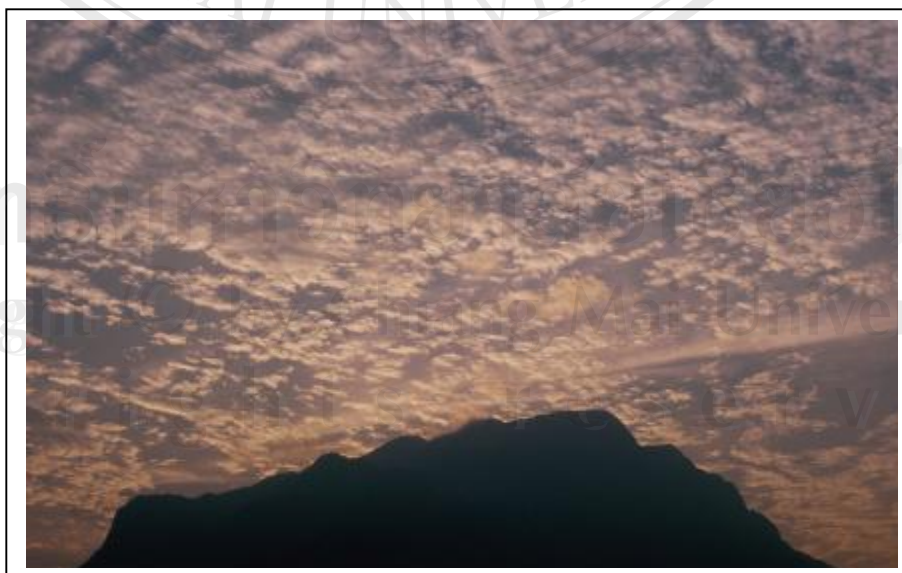
4 นกที่พบเห็นเพิ่ม (additions) ไม่มีใน Brokelmann 1978 จำนวน 10 ชนิด besra *Accipiter virgatus*, northern harrier *Circus cyaneus*, common snipe *Gallinago gallinago*, white-bellied pigeon *Treron sieboldii*, rufous treepie *Dendrocitta vagabunda*, great tit *Parus major*, red-tailed laughingthrush *Garrulax milnei*, whiskered yuhina *Yuhina flavicollis*, black-backed forktail *Enicurus immaculatus*, chestnut-tailed starling *Sturnus malabalicus*

4.1.3 ทรัพยากรการท่องเที่ยวของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาว

โดยมีทรัพยากรการท่องเที่ยวของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาวอันได้แก่

1) ชื่อสถานที่ท่องเที่ยว : ดอยหลวงเชียงดาว

รายละเอียด : ตั้งอยู่ทางด้านทิศตะวันตกของตัวอำเภอเชียงดาว เป็นเทือกเขา ยาวสลับซับซ้อน ตั้งตระหง่านอยู่เรียงรายกันตั้งแต่เหนือจรดใต้ มีรูปร่างลักษณะต่าง ๆ และสูงต่ำไม่เท่ากัน ตั้งตระหง่านสูงโดดเด่น นั่นคือ ดอยหลวงเชียงดาว ซึ่งนักธรรมชาติวิทยาได้ทำการสำรวจ และวัดจากระดับน้ำทะเลปานกลาง 2,275 เมตร

ภาพที่ 6 ดอยหลวงเชียงดาวแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติของอำเภอเชียงดาว

และภายใต้ภูเขา มีถ้ำใหญ่น้อยซ่อนเร้นอยู่จำนวนมาก

ในอดีตเรียกว่าคอยหลวงเปียงดาว หรือคอยหลวงเพียงดาว เพราะถ้ำสูงเทียบดวงดาวในท้องฟ้า ปัจจุบันเรียกตามอำเภอว่า คอยหลวงเชียงดาว

คอยหลวงเชียงดาวเป็นภูเขาที่สูง ลักษณะของยอดเป็นยอดตัดไม่แหลมเหมือนภูเขาทั่วไป คุไปคล้ายเป็นภูเขาสูงยอดหักทะลายลงมา มีความสวยงามและมีสึครามเข้มนเขียวจีด้วยหมู่พฤษภานานาพันธุ์ขึ้นเขียวช่อตลอดปี ป่าในเทือกเขานี้เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าต่าง ๆ นานาชนิด เป็นคอยที่เป็นสัญลักษณ์ของอำเภอเชียงดาว คอยอีกลูกหนึ่งติดต่อกันไปทางทิศเหนือสูงรองลงมาจากคอยหลวงเชียงดาวเรียกว่า คอยนาง ซึ่งมีประวัติเรื่องราวเกี่ยวพันกับคอยหลวงเชียงดาว

จากลักษณะของยอดคอยแหลมที่คล้ายกับถูกตัดจึงเกิดแอ่งกว้างใหญ่บนยอดคอย จึงเรียกว่า อ่างสูง และเรียกคอยหลวงเชียงดาวว่า คอยอ่างสูง อีกชื่อหนึ่ง ลักษณะอ่างหรือที่ลุ่มบนยอดเขาถูกนี้เป็นคล้ายกันกะทะที่มีความลึกประมาณ 50 เมตร กินอาณาบริเวณกว้างใหญ่มีเนื้อที่ถึง 5-6 ไร่ ตั้งอยู่บนด้านซ้ายทิศตะวันตกของสันเขาบริเวณอ่างเต็มไปด้วยพืชตระกูลหวาย และปาล์มชนิดหนึ่ง ภาษาเมืองเหนือ เรียก เขื่อง มีลักษณะคล้ายต้นหมากที่เล็ก ๆ อยู่ ชาวบ้านนิยมเอาเนื้ออ่อนของยอดเขื่อง มาประกอบอาหารรับประทานมีรสขมนิด ๆ และมีอ่างเล็ก ๆ อีกอ่างหนึ่งตั้งอยู่ด้านซ้ายทิศตะวันตกของสันเขาถูกนี้ห่างจากอ่างเล็ก ๆ อีกอ่างหนึ่งตั้งอยู่ด้านซ้ายทิศตะวันตกของสันเขาถูกนี้ห่างจากอ่างใหญ่ประมาณ 1 กม.เศษ มีเนื้อที่ประมาณ 2 ไร่ รอบ ๆ ขอบอ่างทั้งสองแห่งมีโขดหินใหญ่น้อยโผล่เรียงรายรอบ ๆ ขอบอ่างเหมือนเจดีย์หินเรียงรายไว้โดยรอบ บริเวณที่ราบเชิงเขาหน้าถ้ำมีแม่น้ำไหลออกมาจากใต้ภูเขาภายในถ้ำทะล่ออกบริเวณหน้าถ้ำแล้วไหลเป็นลำธารผ่านหมู่บ้าน ไปสู่ลำน้ำปิงทางทิศตะวันออก เป็นลำธารน้ำใสไหลเย็น มีปลาแหวกว่ายเป็นฝูง ๆ โดยเฉพาะสะพาน้ำถ้ำมีอยู่เป็นจำนวนมาก เรียกว่า “ถ้ำหลวงเชียงดาว” เป็นที่สร้างเสนาสนะสงฆ์ปฏิบัติสมณกิจ และปลูกสร้างศาลาไว้หลายหลังสำหรับประชาชนที่มาเที่ยว และเป็นที่พักผ่อนสาศนกิจ

การเดินทาง : เดินทางโดยใช้เส้นทางไปสู่ ตำบลเมืองคอง เข้าไปเส้นทางเดียวกับถ้ำเชียงดาว

ที่ตั้ง : ตำบลเชียงดาว อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

ลักษณะเด่น : สำหรับผู้ที่ชอบการเดินทางแบบเส้นทางป่า สัมผัสกับบรรยากาศธรรมชาติอย่างแท้จริง เมื่อถึงยอดคอยจะพบกับอากาศที่เย็นสบาย และบริสุทธิ์ ในตอนกลางวันจะมองเห็นทะเลหมอกได้อย่างชัดเจน และในบางวันที่อุณหภูมิต่ำจะมีเมฆหมอกลอยปกคลุมทั่วไปหมด นอกจากนี้ในช่วงพระอาทิตย์ตกยังเป็นบรรยากาศที่สวยงาม ช่วงกลางคืนอากาศจะหนาวเย็นประมาณ 5-10 องศาเซลเซียส ต้องก่อกองไฟเพื่อความอบอุ่นแก่ร่างกาย ตอนเช้าจะมีหมอกเกาะอยู่ตามใบไม้ใบหญ้าสวยงามราวหิมะตก

2) ชื่อสถานที่ท่องเที่ยว: ถ้ำเชียงดาว

รายละเอียด : ผู้ค้นพบสิ่งก่อสร้างและวัตถุโบราณในถ้ำเชียงดาวครั้งแรก ประมาณ พ.ศ. **2178** หรือประมาณ **366** ปีมาแล้ว หลังจากนั้นบ้านเมืองร้างไป ต่อมามีการค้นพบในครั้งหลัง ๆ อีกหลายครั้ง เมื่อประมาณ **300** ปีก่อน มีพระภิกษุองค์หนึ่งกับภรรยาอาศัยอีกคนหนึ่ง มีความปรารถนาและศรัทธาแรงกล้าในพระบรมพุทธานุชาจึงได้พากันไปสร้างพระพุทธรูปไว้สำหรับให้ผู้คนทั่วไปกราบไหว้บูชาในถ้ำแห่งนี้ และก็ได้เป็นพระพุทธรูปไว้สำหรับให้ผู้คนทั่วไปกราบไหว้บูชาในถ้ำแห่งนี้ และได้เป็นพุทธรูปเก่าแก่ที่มีประชาชนทุกสารทิศล้นไหลกันมาสักการะบูชากราบเท่าทุกวันนี้ พระพุทธรูปขนาดหน้าตักกว้าง **3** ศอกเศษ สูง **4** ศอก และระฆังทองเหลืองขนาดย่อมอีก **1** ใบ สลักชื่อไว้ว่า “พระครูบาประจรรย์ปัญโญและพ่อแสนปีระต๋านาน” อักษรที่จารึกเป็นอักษรขอม ต่อมาประมาณปี พ.ศ. **2468** มีพระภิกษุ **2** รูป มาจากจังหวัดเชียงใหม่ คือ พระครูสังข์มาจากวัดเจดีย์หลวง และพระยาหมื่นมาจากสำนักวัดหอธรรม ได้มาเที่ยวที่ถ้ำเชียงดาว ได้พบพระพุทธรูปและระฆังได้อ่านจารึกคู่มือที่ทราบเรื่องพระครูบาประจรรย์ปัญโญกับพ่อแสนปีระต๋านานได้มาสร้างและค้นพบถ้ำนี้เป็นครั้งแรก

ภาพที่ 7 ถ้ำเชียงดาวแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและความเชื่อท้องถิ่น

ครั้งประมาณ พ.ศ. **2430** พระยาอินตะภิบาล กำนันตำบลแม่คนแรกเป็นผู้มาค้นพบถ้ำแห่งนี้เป็นที่ **2** พระยาอินตะภิบาล ได้ไปลงป่าทำไร่บริเวณหน้าถ้ำแห่งนี้ และต่อมาอพยพครอบครัวไปปลูกสร้างบ้านเรือนอยู่อาศัย ณ ที่นั้น ต่อมาได้มีประชาชนในตำบลแม่คน อีกหลายครัวเรือนอพยพตามไปอยู่ด้วย นับตั้งแต่นั้นมาบริเวณแห่งนั้นก็กลายเป็นหมู่บ้านใหม่และตั้งชื่อว่าบ้านถ้ำราษฎรในหมู่บ้านพร้อมใจกันยกเอาพระยาอินตะภิบาลเป็นหัวหน้าหมู่บ้าน พระยาอินตะภิบาลได้

ปกครองลูกบ้านด้วยความเมตตาและให้การบอรรถสั่งสอนด้านศีลธรรม ประพฤติปฏิบัติตามศีลธรรม จึงเป็นหมู่บ้านที่ร่มเย็นเป็นสุข ราษฎรในหมู่บ้านให้ความเคารพเพราะเป็นผู้ที่มีศีลธรรมและมีสติปัญญา เฉลียวฉลาดรอบรู้ในอรรถธรรมอันลึกซึ้งตลอดจนวิชาการอื่น ๆ หลายประการ แม้ประชาชนในหมู่บ้านอื่น ๆ ไกล่ไกลก็พลอยเคารพนับถือพระยาอินตะภิบาลด้วย เมื่อท่านคิดจะบูรณะปฏิสังขรณ์หรือก่อสร้างถาวรวัตถุสิ่งหนึ่งสิ่งใด เพื่อไว้ในพระพุทธศาสนา ราษฎรทั้งปวงก็ให้ความเชื่อ

การเดินทาง : ห่างจากที่ว่าการอำเภอเชียงดาวประมาณ 5 กิโลเมตรเข้าไปทางหมู่บ้านบ้านถ้ำ ทางเข้าอยู่บริเวณข้างโรงแรมเชียงดาวอินน์ จากปากทางจะผ่านวัดด้านซ้ายมือ และโรงเรียนบ้านถ้ำ เดินทางโดยรถส่วนตัวหรือรถประจำทาง (รถเหลือง) โดยสามารถเช่าเหมาได้ที่ท่ารถบริเวณหน้าสำนักงานประถมศึกษาอำเภอเชียงดาว ค่าบริการประมาณ 100 บาท

ที่ตั้ง : บ้านถ้ำ หมู่ที่ 5 ตำบลเชียงดาว อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

ลักษณะเด่น : เป็นสถานถ้ำที่มีความสวยงามตามธรรมชาติหินงอก หินย้อยรูปร่างต่าง ๆ สวยงามแปลกตา ประกอบไปด้วยถ้ำเล็ก ๆ หลายถ้ำคือ ถ้ำม้า ถ้ำน้ำ ถ้ำแก้ว และถ้ำพระนอน บริเวณหน้าถ้ำจะมีน้ำไหลออกมาเป็นอ่างน้ำใสสะอาดมองเห็นปลาสวยงามตัวโตหลากพันธุ์เป็นจำนวนมาก สามารถให้อาหารปลาได้ นอกจากนี้ยังมีสถานที่จำหน่ายซื้อของฝากประเภทสมุนไพรพื้นบ้านและของป่ามากมาย

4.1.4 ประวัติความเป็นมาและบริบทพื้นที่ ของชุมชนบ้านถ้ำ ตำบลเชียงดาว อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

ก่อนที่จะมีการตั้งชุมชนบ้านถ้ำขึ้นมาพื้นที่นี้ มีถ้ำอยู่ถ้ำหนึ่งชื่อว่า ถ้ำหลวงเชียงดาว ตั้งขึ้นมาเมื่อใดยากบอกได้ มีผู้พบสิ่งก่อสร้างและถาวรวัตถุโบราณภายในถ้ำมากมาย ครั้งแรกพอจะอธิบายได้ว่าประมาณ พ.ศ. 2178 หรือในราว 350 ปีล่วงมาแล้ว และได้มีการค้นพบในครั้งต่อ ๆ มาอีกจนถึงสมัยปัจจุบัน โดยเล่ากันว่า ประมาณ 300 ปี ก่อน มีพระภิกษุรูปหนึ่งกับฆราวาสอีกคนหนึ่ง โดยท่านทั้งสองมีความปรารถนาและศรัทธาอันแรงกล้า จึงได้พากันไปสร้างพระพุทธรูปไว้ องค์หนึ่งในถ้ำ เพื่อเป็นที่สักการะแก่ปวงชนทั้งหลาย ที่มีโอกาสสักการะสืบต่อ ๆ มา มีขนาดหน้าตักกว้าง 3 ศอก สูง 4 ศอก กับระฆังทองเหลืองอีก 1 ใบ มีน้ำหนักประมาณ 200 กิโลกรัม วัดเส้นผ่าศูนย์กลางได้ 16 นิ้ว สำหรับระฆังใบที่กล่าวนี้ เมื่อสร้างเสร็จเรียบร้อยแล้วจึงได้สลักชื่อผู้สร้างเป็นภาษาขอมว่า “ พระครูบาป ระธรรมปัญญา ” และพ่อแสนปีระตานาน ” ต่อมาปี พ.ศ. 2468 มีพระภิกษุ 2 รูป จากเมืองเชียงใหม่ นามว่า “ พระครูสังฆ ” จากวัดเจติยหลวง และ “ พระมหาหมี ” จากวัดหอธรรม ได้เข้ามาเที่ยวชมถ้ำเชียงดาว ได้พบตัวหนังสือขอมที่สลักติดรอบตัวระฆัง ทั้งสองได้แปลภาษาขอมเป็นภาษาไทยจนทราบว่า ผู้สร้าง

ระฆังเป็นใคร จึงสรุปได้ว่าผู้ค้นพบถ้ำเชียงดาวครั้งแรกในสมัยนั้นคือ “พระครูบาประจรรย์บุญ” และ พ่อแสนปีระदानาน”

ต่อจากนั้นมาเป็นเวลาล่วงเลยมาอีกราว 200 ปีเศษ บริเวณหน้าถ้ำมีแต่พันธุ์ไม้นานา ชนิดเจริญงอกงามขึ้นจนกลายเป็นป่า ซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าต่าง ๆ เช่น กระต๊อง, ช้าง, เสือ, หมู, กวาง, เก้ง ฯลฯ

ครั้นประมาณ พ.ศ. 2430 พระยาอินตะภิบาล กำนันตำบลแม่่นะคนแรกเป็นผู้มาค้นพบ ถ้ำเชียงดาว เป็นครั้งที่ 2 โดยพระยาอินตะภิบาลคนนี้ได้ไปถางป่าทำไร่บริเวณหน้า ถ้ำแห่งนี้ และต่อมาอพยพครอบครัวไปปลูกสร้างบ้านเรือนอยู่อาศัย ณ ที่นั้น ต่อมาได้มีประชาชนใน ตำบลแม่่นะ อีกหลายครัวเรือนอพยพตามไปอยู่ด้วย นับตั้งแต่นั้นมาบริเวณแห่งนั้นก็กลายเป็นหมู่บ้าน ใหม่และตั้งชื่อว่าบ้านถ้ำ ราษฎรในหมู่บ้านพร้อมใจกันยกเอาพระยาอินตะภิบาลเป็นหัวหน้าหมู่บ้าน พระยาอินตะภิบาลได้ปกครองลูกบ้านด้วยความเมตตาและให้การอบรมสั่งสอนด้านศีลธรรม ประพฤติ ปฏิบัติตามศีลธรรม จึงเป็นหมู่บ้านที่ร่มเย็นเป็นสุข ราษฎรในหมู่บ้านให้ความเคารพเพราะเป็นผู้ที่มี ศีลธรรมและมีสติปัญญาเฉลียวฉลาดรอบรู้ในสรรพธรรมอันลึกซึ้งตลอดจนวิชาการอื่น ๆ หลายประการ แม้ประชาชนในหมู่บ้านอื่น ๆ ใกล้เคียงก็พลอยเคารพนับถือพระยาอินตะภิบาลด้วย เมื่อท่านคิดจะ บำรุงประเพณีตั้งขรณ์หรือก่อสร้างถาวรวัตถุสิ่งหนึ่งสิ่งใด เพื่อไว้ในพระพุทธศาสนา ราษฎรทั้งปวงก็ให้ ความเชื่อ

1) ลักษณะทางภูมิศาสตร์: พื้นที่ส่วนใหญ่ของชุมชนบ้านถ้ำเชียงดาวเป็นภูเขา มีพื้นที่ราบสำหรับใช้เป็นที่ทำกินอยู่ระหว่างภูเขา นอกนั้นมีสภาพเป็นป่าเขา สภาพป่าส่วนใหญ่เป็น ป่าเบญจพรรณ ป่าเต็งรัง และป่าสัก โดยมีความสูงเฉลี่ยสูงกว่าระดับน้ำทะเลประมาณ 400 เมตร มีภูเขา สูง เช่น ดอยหลวงเชียงดาว ซึ่งมีความสูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 2,275 เมตร สภาพภูมิอากาศ ท้องที่ชุมชนบ้านถ้ำเชียงดาวนี้ มีฤดูกาล 3 ฤดู เช่นเดียวกับท้องที่อื่น ๆ ในช่วงเดือนกรกฎาคมถึงกันยายน เป็นช่วงที่มีฝนตกชุกที่สุดอุณหภูมิประมาณ 27 องศาเซลเซียส ฤดูร้อนแห้งแล้งมากในเดือนมีนาคมถึง เมษายน อุณหภูมิประมาณ 32 องศาเซลเซียส ฤดูหนาวจะมีช่วงระยะเวลาไม่นานมาก คือ ประมาณ ตั้งแต่ เดือนตุลาคมถึงเดือนมกราคม มีอากาศหนาวจัด อุณหภูมิประมาณ 15 องศาเซลเซียส

2) ที่ตั้ง: ที่ตั้งของบ้านถ้ำเชียงดาว ที่ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของจังหวัดเชียงใหม่ แยก จาก ถนนเชียงใหม่ - ฝาง หมู่ที่ 5 ตำบลเชียงดาว อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ อยู่ตอนบนของจังหวัด เชียงใหม่ ห่างจากตัวเมืองเชียงใหม่ประมาณ 80 กิโลเมตร

3) **ลำนํ้าสำคัญ :**

1. **ห้วยแม่กะ** ต้นกำเนิดในท้องที่ตำบลเมืองงาย แล้วไหลสู่ม่นํ้าปิง พื้นที่
ได้รับประโยชน์ในการเพาะปลูก มีหมู่ที่ 4, 5, 6, 7, 8 และหมู่ที่ 1 ตำบลแม่นะ
2. **ห้วยแม่งาย** ต้นกำเนิดในท้องที่ตำบลเมืองงาย แล้วไหลสู่ม่นํ้าปิง พื้นที่
ได้รับประโยชน์หมู่ที่ 5, 6, 7 ตำบลเมืองงาย
3. **ห้วยแม่เมะ** ต้นกำเนิดในท้องที่ตำบลเมืองงาย แล้วไหลสู่ม่นํ้าปิง พื้นที่
ได้รับประโยชน์หมู่ที่ 1, 2, 3, 4, 5, 6 ตำบลแม่นะ

4) **การคมนาคม :** การคมนาคมภายในชุมชนระหว่างชุมชนใช้ได้ทุกฤดูกาล 1 สาย
ซึ่งจัดสร้างทางโดยหน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ 24 เชียงใหม่ กรป.กลาง สภาพถนนลาดยาง ห่างจากที่ว่าการอำเภอเชียงดาวประมาณ 5 กิโลเมตรเข้าไปทางหมู่บ้านบ้านด้า ทางเข้าอยู่บริเวณข้างโรงแรมเชียงดาว
อินน์ จากปากทางจะผ่านวัดด้านซ้ายมือ และโรงเรียนบ้านด้า เดินทางโดยรถส่วนตัวหรือรถประจำทาง
(รถเหลือง) โดยสามารถเช่าเหมาได้ที่ท่ารถ บริเวณหน้าสำนักงานประถมศึกษาอำเภอเชียงดาว

การคมนาคมระหว่างชุมชนบ้านด้ากับตำบลเมืองคอง สำหรับตำบลเมืองคอง
มีถนนเป็นถนนคอนกรีตเสริมเหล็ก ตามแบบมาตรฐานกรมโยธาธิการ ใช้ได้ดีในทุกฤดูกาล ระยะทาง
ประมาณ 43 กิโลเมตร

5) **การเกษตรชุมชนบ้านด้าเชียงดาว :** เป็นพื้นที่ทำการเกษตร อัตราเฉลี่ยพื้นที่ทำ
การเกษตรต่อครัวเรือน ๆ ละ 6 ไร่ ประชากรมีพื้นที่ทำกินเป็นของตนเอง ร้อยละ 85 ของประชากรที่
ทำการเกษตรทั้งสิ้น รายได้ของประชากรส่วนใหญ่ได้จากการปลูกพืชไร่ พืชผัก และแรงงานภาค
เกษตรกรรม เกษตรกรส่วนใหญ่ปลูกไว้เพื่อบริโภค จะมีการซื้อขายในท้องถิ่นเพียงเล็กน้อยเท่านั้น
เกษตรกรในพื้นที่บ้านด้าเชียงดาวมีการเลี้ยงสัตว์เป็นอาชีพเสริม เช่น โค , กระบือ , สุกร , ไก่

6) **ประเพณีสำคัญ :** ได้แก่

1. **ประเพณีรดนํ้าคำหัว** ซึ่งจะมีในเทศกาลสงกรานต์ ระหว่างวันที่ 13-15
เมษายนของทุกปี เป็นประเพณีอันดีงามที่ชาวเหนือได้ถือปฏิบัติสืบต่อกันมา จะมีการรดนํ้าคำหัว
ผู้สูงอายุ หรือผู้ที่ตนเคารพนับถือและกระทั้งคนทั่ว ๆ ไป โดยเฉพาะหนุ่มสาว จะรดนํ้ากันอย่าง
สนุกสนาน และการรดนํ้าคำหัว เป็นการขอโทษขอภัยซึ่งกันและกัน ซึ่งในปีเก่าที่ล่วงพ้นมา อาจได้
ล่วงเกิน ด้วยกาย วาจา ใจ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง ทั้งที่ตั้งใจ และไม่ได้ตั้งใจ ประเพณีนี้บางที่ก็เรียกว่า
ประเพณีปีใหม่เมือง

2 ประเพณีเดือนยี่เป็ง หรือประเพณีลอยกระทง ซึ่งตรงกับวันเพ็ญเดือนสิบสองของทุกปี ประชาชนเกือบทุกคนจะทำบุญตักบาตรฟังเทศน์ในตอนเช้า และเวลากลางคืนจะมีการลอยกระทงตามแม่น้ำหรือในสระน้ำ ใกล้บ้านของตน และบางครั้งชาวบ้านจะรวมกลุ่มกันจัดทำเป็นกระทงใหญ่ ประดับประดาอย่างสวยงาม แห่ประกวดกันแล้วนำไปลอยตามแม่น้ำ

3 ประเพณีเปรดพลี (เป็๊ะพลี) หรือประเพณีเดือน 12 เหนือ ซึ่งตรงกับวันเพ็ญเดือน 10 ของทุกปี โดยประชาชนที่มีญาติพี่น้องของตนที่เสียชีวิตไป จะทำบุญถวายอุทิศส่วนกุศลให้แก่ญาติของตน โดยจะทำบุญถวายเครื่องไทยทาน และฟังเทศน์ 1 กัณฑ์ ชื่อว่า “กัณฑ์เปรดพลี” ซึ่งมีจุดประสงค์ว่าในช่วงเดือนเพ็ญเดือน 10 พระเจ้าจะเปิดโลกทั้งสามให้สัตว์โลกทั้งหลายได้ใช้ชีวิตของตนตามอรรถาศัย ฉะนั้นญาติพี่น้องของผู้ที่เสียชีวิตไปแล้ว รำลึกถึงและทำบุญอุทิศส่วนกุศลไปให้

4 ประเพณีไหว้สาเจ้าหลวงคำแดง เป็นคุณค่าความสำคัญด้านจิตวิญญาณ ความเชื่อของชุมชนท้องถิ่นที่มีต่อคอยหลวงเชียงดาว ดาว ทั้งนี้เพราะคอยหลวงเชียงดาวตามความเชื่อของคนล้านนานั้นเป็นที่ประทับของเจ้าหลวงคำแดง โดยเจ้าหลวงคำแดงนี้ถือเป็นประมุขของผีล้านนาทั้งหมด เป็นที่เชื่อถือของชุมชนว่าเป็นขุนเขาศักสิทธิ์ ซึ่งจะมีการบวงสรวงกันทุกปี ในช่วงเดือนเมษายน ซึ่งชุมชนบ้านถ้ำจะร่วมกันจัดพิธีไหว้สาอารักษ์เจ้าหลวงคำแดง พร้อมกับจัดสืบชะตาเมือง เชียงดาว ณ ศาลเจ้าหลวงคำแดง

7. วัฒนธรรม : วัฒนธรรม ชุมชนบ้านถ้ำเชียงดาวได้รักษาประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงามของทางภาคเหนือไว้ เช่นเดียวกันกับชุมชนอื่น ๆ ของจังหวัดเชียงใหม่ เช่น รับประทานข้าวเหนียว การพูดภาษาพื้นเมืองหรือภาษาเหนือ (คำเมือง) และตัวอักษรพื้นเมืองก็ยังมีใช้อยู่ มีการเคารพนับถือผู้สูงอายุอย่างเคร่งครัด ผู้ชายที่สูงอายุทุกคนจะเรียกว่า “พ่อ” ผู้หญิงสูงอายุทุกคนจะเรียกว่า “แม่” สรรพนามเรียก ปู่, ย่า, ตา, ยาย ว่า “อู๊ย” ความเป็นอยู่ต่าง ๆ ก็ยังเป็นลักษณะของชาวพื้นเมืองทั่ว ๆ ไป และมีเครื่องดนตรีที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง

8) ความเชื่อ : ประชาชนส่วนมากจะนับถือศาสนาพุทธ แต่ก็ยังมีการนับถือผี ผีสามเทวดา และเจ้าทรงกันอยู่ ทั้งนี้เพราะคนบางกลุ่มก็ถือว่าสมัญญ่า ตายาย ของตนนับถือมาอย่างไรก็ต้องถือตามอายุ เชื่อว่าหากได้ถือผีสาม เทวดา เจ้าทรง ตามปู่ ย่า ตายาย แล้วจะทำให้มีความสุขสบายไม่มีโรคภัยไข้เจ็บชีวิตประสบแต่ความเจริญรุ่งเรือง ซึ่งในความเชื่อที่สำคัญก็คือความเชื่อเกี่ยวกับเจ้าหลวงคำแดงโดยมีตำนานว่า

ครั้งอดีตกาลยาวนานมาแล้ว มีเจ้าผู้ครองนครแห่งหนึ่งในละแวกอำเภอเชียงดาวนี้ ชื่อเจ้าหลวงคำแดง ซึ่งเล่าขานกันว่าเป็นเจ้าเมืองที่ชอบออกตะเวนป่าล่าสัตว์อยู่เนืองนิตย์

เรื่องราวที่เล่าขาน มิได้เอ่ยถึงพระราชธรรมาจารย์ในปกครองของเจ้าหลวงคำแดงว่าอยู่เย็นเป็นสุขประการใด มีแต่คำบอกเล่าที่ว่า วันหนึ่งเจ้าหลวงคำแดงนำบริวารใกล้ชิดไม่กี่คนออกเที่ยวไปในป่าดงพงไพร จนใกล้บริเวณปากถ้ำเชียงดาว เจ้าหลวงคำแดงได้พบเห็นนางกวางตัวหนึ่ง รูปร่างปราดเปรียวสวยงามผิวเนื้อดั่งสีทอง จึงมีความปรารถนาจะได้นางกวางตัวนั้นยิ่งนัก จึงได้ให้บริวารทั้งหลายแยกย้ายกันรายล้อมนางกวางนั้นไว้ แต่มีอาสวกักต้อนนางกวางไพร่ผิวสีทองให้อับจนหนทางอยู่ในวงล้อมได้ มีแต่เจ้าหลวงคำแดงผู้เดียวที่ติดตามร่องรอยของนางกวางจนหุดหวิดจะได้ตัวอยู่หลายครั้งหลายครา เจ้าหลวงคำแดงจึงติดตามต่อไป กระทั่งพลัดหลงจากกลุ่มบริวารที่สุดนางกวางไพร่ ได้เล็ดหนีเข้าไปสู่ถ้ำเชียงดาว และเจ้าหลวงคำแดงได้ติดตามไปอย่างกระชั้นชิดแต่เพียงผู้เดียว ครั้นถึงที่สุดของถ้ำตอนหนึ่ง แทนที่เจ้าหลวงคำแดงจะได้พบเห็นนางกวางตัวนั้น กลับได้เจอสาวสวยนางหนึ่งแทนที่นางผู้นั้นกับเจ้าหลวงคำแดงจึงได้เกิดรักใคร่เสน่หากัน ถึงขนาดเจ้าหลวงคำแดงมียินยอมกลับคืนสู่บ้านเมืองของตน กลายเป็นผู้สาปสูญไปไว้ร่องรอยให้บริวารทั้งปวงติดตามได้เลย เล่ากันด้วยว่า หลังจากสุดท้ายปลายทางของถ้ำเชียงดาวเป็นบริเวณที่เรียกว่าอ่างสลุง และที่นั่นเป็นเมืองลับแลของแม่นางอินเหลาหรือสาวงามที่เจ้าหลวงคำแดงพานพบในระหว่างติดตามนางกวางผิวสีทองตัวนั้นไป

นับแต่เจ้าหลวงคำแดงกับแม่นางอินเหลา รักใคร่สนิทเสน่หากันก็ครองรักร่วมสุขสืบมา ณ เมืองลับแลที่อ่างสลุง ที่ดอยหลวงเชียงดาวจะจบสิ้นเพียงเท่านั้น แต่ภายหลังจากนั้นอีกนานมาก ได้มีผู้เผชิญกับปรากฏการณ์แปลกๆ ซึ่งกล่าวกันว่าเป็นด้วยฤทธิ์อำนาจของดวงวิญญาณเจ้าหลวงคำแดงทั้งสิ้น จึงได้มีชนรุ่นหลังตั้งศาลสถิตดวงวิญญาณเจ้าหลวงคำแดงขึ้นแห่งหนึ่งที่อำเภอเชียงดาวแม้กระทั่งทุกวันนี้ศาลของเจ้าหลวงคำแดงก็ยังปรากฏอยู่ และเป็นที่เคารพสักการะของชาวบ้านละแวกอำเภอเชียงดาวตลอดมา

มีเรื่องราวจากปากคำของผู้คนมากมาย ที่กล่าวขานถึงเจ้าหลวงคำแดงในฐานะเป็นเทพศักดิ์สิทธิ์ผู้ปกป้องคุ้มครองดอยหลวงเชียงดาวเวลานี้ ยังมีผู้บอกเล่าด้วยว่า ณ อ่างสลุงในบริเวณเทือกเขาดอยหลวงเชียงดาวนั้น คือสถานสถิตของเทพเจ้าผู้ทรงคุณงามความดีมากมาย และประธานแห่งปวงเทพเจ้าที่อ่างสลุงคือ เจ้าพ่อหลวงคำแดง

นายอนุสรณ์ บุญเรือง สมาชิกกลุ่มเยาวชนรักษ์ล้านนา ได้ให้ข้อมูลว่า ความเชื่อเรื่องผีต่างๆนั้นเป็นความเชื่อตามวัฒนธรรมของคนล้านนามาตั้งแต่สมัยโบราณ ซึ่งเฉพาะ จ.เชียงใหม่ นั้นมีผีประมาณ 2,000 คน ซึ่งจำนวนผีเหล่านี้จะมีผีประมุขคือเจ้าหลวงคำแดงซึ่งสถิตย์อยู่ที่ดอยหลวงเชียงดาวนี้เอง

เรื่องราวของเจ้าหลวงคำแดงไม่ได้ดำรงอยู่อย่างโดดๆ แต่เกี่ยวพันกับความเชื่ออันศักดิ์สิทธิ์ของชาวล้านนาในหลายเรื่อง นับเป็นประวัติศาสตร์บอกเล่าที่มีการเล่าต่อๆ กันไป รวมทั้งการ

ดัดแปลงเป็นวรรณกรรม รวมถึงบทกลอนเพื่อใช้ในการขับซอ จึงมีเรื่องราวอิทธิพลของเจ้าหลวงคำแดง มากมายและแตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่ แต่แก่นเรื่องไม่แตกต่างกัน

จากตำนานโบราณ พระพุทธเจ้าได้มาสร้างน้ำที่เชียงดาว และเสด็จพระปริณิพพาน ที่สิบสองปันนา ในฐานะที่เราเป็นพุทธ พระพุทธเจ้า ได้มาเลียบ โลกที่คอยเปียงดาว หมายถึง คอยสูงสุด เสียคไฟ และพระพุทธเจ้ายังได้มาสร้างน้ำ บริเวณที่เรียกว่า “อ่างสลุง” ซึ่งเกิดจากหินปูนกัดเซาะ เมื่อน้ำตกลงไปอยู่แล้วเป็นแอ่ง และเมื่อพระพุทธเจ้าได้มาอาบน้ำ เรียกว่า อ่างสลุง ตำนานพระบาท พระธาตุที่ ติดตามรอยพระบาทจากตำนานศรีลังกา

นอกจากนี้จากการ ได้พูดคุยกับนายกำลัปกรณ์ เมตตันตะคุบ มัคคุเทศน์ท้องถิ่น ที่ได้ นำนักท่องเที่ยวขึ้นคอยหลวง และเป็นบุคคลแรก ๆ ที่ได้นำนักท่องเที่ยวไปบนคอยหลวงเชียงดาว ได้พูดคุย ถึงความเชื่อของชาวบ้านไว้ว่า

คอยเชียงดาวแห่งนี้ในอดีตเป็นดินแดนลี้ลับเป็นขุนเขาที่ศักดิ์สิทธิ์ ชาวบ้านเชื่อว่าเป็นที่สถิตยของเทพเจ้าอารักษ์เมืองเชียงใหม่ เป็นเมืองลับแลไม่มีใครกล้าจะเดินทางเข้าไปเพราะเชื่อว่า จะไปรบกวานเทพเจ้า และผู้ใดล่วงละเมิดเข้าไปบนยอดคอยเชียงดาวแห่งนี้มักจะไม่ได้กลับมา ดังจะมี เรื่องเล่าขานมากมายถึงขุนเขาแห่งนี้

ในตำนานพระเจ้าเลียบโลกได้กล่าวว่า พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้เสด็จมาสร้างน้ำ อ่างสรคอยเชียงดาวต่อมาเพี้ยนเป็นอ่างสลุง(สลุงคำเมืองแปลว่าขันใบใหญ่) แล้วสรรเสริญว่า “คอยนี้สูงนัก สูงเพียงเดือนเพียงดาว ภายหน้าจักเกิดเมืองชื่อเมืองเชียงดาว“

ส่วนในตำนานเจ้าหลวงคำแดง ซึ่งคนในล้านนาให้ความเคารพในฐานะเป็นเทพเจ้าที่สูงที่สุด มีฐานะเป็นประมุขอารักษ์ใหญ่ในล้านนา เป็นผู้สิงสถิตยคู่แลรักษาของวิเศษในถ้ำหลวงเชียงดาวและคอยเชียงดาว ในตำนานกล่าวว่า ฤๅษีตนหนึ่งชื่อพรมฤๅษีเป็นผู้วิเศษด้วยญาณอันแก่กล้า ได้เรียกประชุมเทวดา อินทร์ พรหม ยม ยักษ์ อสูรและนาค ฯลฯ แล้วพากันเนรมิตสิ่งต่างๆขึ้นไว้ในถ้ำหลวงเชียงดาวหลายอย่างเช่น พระพุทธรูป ทองคำ เจดีย์ทองคำ ต้นโพธิ์ทองคำ ช้างเอราวัณ ดาบศรีกัญชัช ผ้าทิพย์ ตลอดจนเครื่องใช้ต่างๆเป็นทิพย์ อาหารทิพย์และม้าวิเศษ

สิ่งของเหล่านี้มีไว้สำหรับพระเจ้าทรงธรรมเพื่อใช้ปราบมนุษย์อธรรมในอนาคต พระผู้เป็นเจ้าได้สถาปนาให้เทวดายักษ์ตนหนึ่งมีนามว่าเจ้าหลวงคำแดงกับบริวาร 10,000 คน มารักษาของวิเศษเหล่านี้พร้อมกับรักษาดูแลคอยเชียงดาว ชายาเจ้าหลวงคำแดงชื่อจอมเทวีบ้างก็ว่านางอินเหล่า ซึ่งสถิตยอยู่คอยนางเหนือคอยเชียงดาว

เจ้าหลวงคำแดงในฐานะอารักษ์ใหญ่แห่งอาณาจักรล้านนา เมื่อนครเชียงใหม่จะประกอบกิจการใดเช่นบูชาเสาอินทขิล เจ้าผู้ครองนครก็แต่งตั้งคนให้มาบอกกล่าวบูชาเจ้าหลวงคำแดง ณ ถ้ำเชียงดาว หรือที่หอเจ้าหลวงคำแดงที่บ้านแก่งป่นเต้าเป็นอันดับแรกในฐานะปฐมอารักษ์ และจะเห็นได้ว่า

แทบจะทุกหมู่บ้านในล้านนาจะมีหออารักษ์เจ้าหลวงคำแดงอยู่ในหมู่บ้าน เจ้าหลวงคำแดงแห่งคอยเชียงดาวจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ต่อความเชื่อความศรัทธาของคนในล้านนาและคนท้องถิ่นเชียงดาว

ในตำนานสิงหนวัติกุมารกล่าวไว้ว่า มีฤาษีอยู่สี่คนได้ทรงนำพระเกษาธาตุนิเวศน์ที่จัดตั้งเมืองหริภุญชัยในภายหน้าแล้ว ฤาษีทั้งสี่ก็พากันเหาะทางอากาศไปถึงถือนถ้ำคอยหลวงแห่งหนึ่ง แล้วก็พร้อมกันลงไปอยู่ยังปากถ้ำแห่งหนึ่งครั้งถึงเที่ยงวันแล้ว ฤาษีคนหนึ่งก็มองขึ้นบนท้องฟ้าเห็นนักขัตฤกษ์กรกฎดาวเต็มฟ้า สุตันตฤาษีกล่าวแก่ฤาษีทั้งสามว่า “เจ้าทั้งสามจงดูบนฟ้า ยามนี้เป็นกลางวัน พร้อยว่ามีนักขัตฤกษ์ดาวเต็มฟ้ามากนัก ดูรุ่งเรืองงดงามเป็นที่น่าอัศจรรย์แท้ ฐานะที่นี้คนทั้งหลายจักมาสร้างบ้านแปงเมือง จักรุ่งเรืองมากนักและจักเรียกว่าเชียงดาวแท้แล เหตุฉะนั้นดูข้าทั้งสองอันเป็นที่จักอยู่กระทำสมณธรรมในที่นี้ ส่วนเจ้าทั้งสองอันเป็นที่น้องจักไปทิศทางเหนือ ภายหน้าเป็นฉันใดจึงสัญญากันให้รู้เนื้อเทอญ”

จากตำนานสิงหนวัติกุมารทำให้เรารู้ว่าคอยเชียงดาวแห่งนี้ เป็นดินแดนที่ศักดิ์สิทธิ์เป็นที่เลื่อมใสเหมาะสำหรับการบำเพ็ญธรรมของเทวดาและฤาษี ชาวบ้านเล่าให้ฟังว่าในอดีตก่อนที่ทางอำเภอจะจัดให้คอยเชียงดาวเป็นสถานที่ท่องเที่ยว ชาวบ้านบริเวณถ้ำเชียงดาวจะได้ยินเสียงเทวดาสวดมนต์ในทุกๆวัน ชาวบ้านจึงพากันมาที่วัดถ้ำเชียงดาวและบูชาดอกไม้ธูปเทียน เพื่ออนุโมทนาและฟังเสียงสวดของเทวดา จนไม่กี่ปีที่ผ่านมาคนขึ้นไปพิชิตยอดคอยและทำความสกปรกครบถ้วนเทพเจ้า เสียงสวดมนต์ของเทวดาจึงหายไป

คอยเชียงดาวเป็นที่อกเขาที่อุดมสมบูรณ์ยิ่งนัก จึงทำให้ธรรมชาติที่นี่เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่านานาชนิด ในตำนานจามเทวีแห่งเมืองหริภุญชัยกล่าวว่า ช้างกังกาเขียวช้างคู่บารมีของพระนางก็เคยอาศัยอยู่ที่ อ่างสูงคอยเชียงดาวมาก่อน และช้างเผือกคู่บารมีของกษัตริย์บางพระองค์ก็อาศัยอยู่และจับได้ที่คอยเชียงดาวแห่งนี้

ในตำนานจามเทวีวงศ์กล่าวว่า พระนางจามเทวีมาสร้างน้ำมูรธาภิเศกที่ถ้ำเชียงดาวตามคำแนะนำของฤาษี พอพระนางมาสร้างน้ำมูรธาภิเศกและทำพิธีบวงสรวงเจ้าหลวงคำแดงแล้ว ก็ได้ของวิเศษคือพญาช้างคู่กังกาเขียว เป็นช้างมงคลวิเศษยิ่งนัก

มีนิทานอีกเรื่องหนึ่งที่ชาวเชียงดาวเล่ากันสืบมา เกี่ยวกับคอยหลวงแห่งนี้เรื่องหนุมานหายาให้พระราม(พระลักษมณ์ ?) หนุมานเหาะมาทางอากาศเพื่อมาหายาสมุนไพรรักษาพระรามที่กำลังป่วยหนัก พอหนุมานมาถึงคอยเชียงดาวก็เรียกหาในป่าว่า “ยามโหนหนือ”(ยาอยู่ไหนหรือ) ยาสมุนไพรวินิจฉัยสามารถพูดได้ก็พูดว่า “มีตางแพ”(อยู่ทางนี้) พอหนุมานตามไปตามที่ได้ยินเสียงแล้วก็ตะโกนเรียกหาอีก ปรากฏว่ายาตบอยู่อีกที่หนึ่งถามตอบอย่างนี้เป็นเวลานาน หนุมานรำคาญจึงยกยอดคอยเชียงดาวไปทิ้งยอดกลับกรุงลังกาไปรักษาพระรามที่กำลังป่วย

นิทานเรื่องนี้ก็สะท้อนให้เห็นถึงความอุดมไปด้วยสมุนไพรในป่าดอยเชียงดาว แม้กระทั่งปัจจุบันชาวบ้านบริเวณถ้ำเชียงดาวก็มีอาชีพขายยาสมุนไพรที่ได้จากป่าดอยเชียงดาวแห่งนี้

ดังนั้นดอยหลวงเชียงดาว จึงเป็นขุนเขาแห่งความศักดิ์สิทธิ์ “เจ้าหลวงคำแดง” แหล่งรวมความหลากหลายทางชีวภาพ ทั้งพืชและสัตว์ที่หายากเฉพาะถิ่น ต้นกำเนิดสายน้ำแม่ปิง

คนบุญแห่งผืนแผ่นดินล้านนาครูบาเจ้าศรีวิชัย ได้เคยบอกเล่าถึงเรื่องราวของเจ้าหลวงคำแดง แม่ปางอินเหลา ที่เกี่ยวข้องกับดอยหลวง ถ้ำหลวงและอ่างสลุงว่า เป็นที่สิงสถิตย์ของดวงวิญญาณของเทพเจ้า และเป็นเจ้าประธานแห่งผีทั้งหลายในอาณาบริเวณนี้

ดอยหลวงจึงเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ โดยเฉพาะน้ำที่อ่างสลุงถือได้ว่าเป็นน้ำบริสุทธิ์ที่เชื่อกันว่ามาจากพกาฟ้า...สรวงสวรรค์ เมื่อใดก็ตามที่มีการประกอบพิธีกรรมอันสำคัญ ก็จะมีการนำน้ำดังกล่าวมาประกอบพิธีด้วยทุกครั้งไป

ดอยหลวงเชียงดาว จึงเป็นสถานที่ที่ไม่ควรให้ใครไปเหยียบย่ำทำลายสร้างความเสียหายได้ หากผู้ใดไม่เชื่อกระทำการอันหนึ่งอันใดที่เป็นการลบหลู่คูหมิ่น ด้วยกริยาวาจาหรือพฤติกรรมอันเป็นเหตุที่จะก่อให้เกิดความเสื่อมเสียต่อดอยหลวงเชียงดาวได้ คนโบราณในท้องถิ่นเชื่อกันว่าเป็นการ “ชืด”

แม้เวลาจะผ่านไป ชุมชนที่นี้ยังมีความเชื่อว่า จิตและดวงวิญญาณแห่งเจ้าหลวงคำแดง และผีแห่งบรรพบุรุษทั้งหลายในอาณาจักรแห่งผืนแผ่นดินนี้ ยังคงมีอยู่และยังคงทำหน้าที่ปกปักรักษา คุ่มครองดอยหลวงเชียงดาวตราบนานเท่านาน

9) ชุมชนใกล้เคียงบ้านถ้ำเชียงดาว : มีจำนวน 7 หมู่บ้านดังนี้คือ

1. หมู่ที่ 1 บ้านทุ่งละคร
2. หมู่ที่ 4 บ้านวังจ้อม
3. หมู่ที่ 6 บ้านเชียงดาว
4. หมู่ที่ 8 บ้านแม่กะ
5. หมู่ที่ 10 บ้านนาเลา
6. หมู่ที่ 12 บ้านโรงวัว
7. หมู่ที่ 14 บ้านหัวทุ่ง

41.5 ประวัติความเป็นมาและบริบทพื้นที่ ของชุมชนบ้านแม่ณะ ตำบลแม่ณะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

1. ประวัติความเป็นมา : เนื่องจากการศึกษาพบว่าในด้านการท่องเที่ยวชุมชนบ้านแม่ณะมีบทบาทและมีความสัมพันธ์ในด้านการท่องเที่ยวอย่างมากจึงสรุปข้อมูลเบื้องต้นของชุมชนแม่ณะเพียงว่า ตำบลแม่ณะ มีฐานะเป็นตำบลหนึ่งใน อ.เชียงดาว ตำบลแม่ณะ เป็นตำบลที่ตั้งอยู่ในเขตการปกครองของอำเภอเชียงดาว มีจำนวนหมู่บ้านทั้งสิ้น 13 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านป่าบง, หมู่ที่ 2 บ้านแม่ณะ, หมู่ที่ 3 บ้านจอมคีรี, หมู่ที่ 4 บ้านห้วยโจ้, หมู่ที่ 5 บ้านแม่ยะ, หมู่ที่ 6 บ้านสบคาบ, หมู่ที่ 7 บ้านสบอ้อ, หมู่ที่ 8 บ้านแม่อ้อใน, หมู่ที่ 9 บ้านปางมะโอ, หมู่ที่ 10 บ้านแก่งป็นเต้า, หมู่ที่ 11 บ้านแม่เมะ, หมู่ที่ 12 บ้านปางโฮ้ง, หมู่ที่ 13 บ้านแม่ซ้าย

2. สภาพทั่วไปของตำบล : ต.แม่ณะเป็นพื้นที่ราบลุ่มหุบเขาเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งมีจำนวนหมู่บ้าน 9 หมู่บ้านที่อยู่บริเวณหุบเขา ล้อมรอบด้วยภูเขา และป่าไม้ตามธรรมชาติ ระยะทางห่างจาก อ.เชียงดาวประมาณ 3-12 กม. ส่วนอีก 4 หมู่บ้าน อยู่ห่างจาก อบต.แม่ณะไปอีก 11 - 25 กม. การเดินทางโดยรถยนต์ส่วนบุคคล หรือรถจักรยานยนต์ ตั้งอยู่บริเวณบนภูเขาที่มีแหล่งน้ำตามธรรมชาติไหลผ่านระยะทางห่างจาก อ.เชียงดาว ประมาณ 14-27 กม. ปัจจุบันประชากร ต.แม่ณะ ประกอบด้วยชนหลายเผ่าและมาจากหลายแห่ง เพราะ ต.แม่ณะเป็นตำบลที่เขตติดต่อกับพื้นที่อื่น ๆ หลายแห่ง เช่น ติดเขตพื้นที่ อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่ และตำบลต่าง ๆ ใน อ.เชียงดาว จ.เชียงใหม่ ประกอบด้วยชนเผ่าไทยใหญ่ ลีซอ มูเซอ กะเหรี่ยง และคนพื้นเมือง เป็นต้น

อาณาเขตตำบล :

ทิศเหนือ จรด ตำบลเชียงดาว อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

ทิศใต้ จรด ตำบลอินทขิล อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

ทิศตะวันออก จรด เขตป่าสงวน และเขตอนุรักษ์สัตว์ป่า

ทิศตะวันตก จรด เขตวนอุทยานแห่งชาติ

จำนวนประชากรของตำบล : จำนวนทั้งสิ้น 9,729 คน ชาย 4,830 คน หญิง 4,897 คน

จำนวนครัวเรือน 3,110 ครัวเรือน ความหนาแน่นเฉลี่ย 37.77 คน/ตร.กม. จากพื้นที่ทั้งหมด 257.5 ตร.กม. หรือ 160,937.5 ไร่

3 ข้อมูลอาชีพของตำบล : อาชีพหลัก ทำนา ทำสวน/ทำไร่

4 ข้อมูลสถานที่สำคัญของตำบล :

- 1) หน่วยพิทักษ์ป่าห้วยแม่ตะมาน
- 2) โรงเรียนทั้งหมด 9 แห่ง
- 3) วัด 11 แห่ง
- 4) อบต.แม่ณะ
- 5) น้ำตกแม่ณะ
- 6) อุทยานแห่งชาติปางสีดา
- 7) ร้านค้าริมทางบ้านแก่งปิ่นเต้า
- 8) วิทยาลัยชาวบ้าน ตำบลแม่ณะอำเภอเชิงดาว จังหวัดเชียงใหม่

ข้อมูลรายชื่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

1. นายพรหมา เก่งกล้า	กำนัน	
2. นายคำปิ่น สุกใส	ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 1	บ้านป่าบง
3. นายคณิต กองสถาน	ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 2	บ้านแม่ณะ
4. นายพรหมา เก่งกล้า	ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 3	บ้านจอมคีรี
5. นายทอง ไชยมหา	ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 4	บ้านห้วยโจ้
6. นายสุรศักดิ์ สิงห์แก้ว	ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 5	บ้านแม่ยะ
7. นายประทวน ภูมิวงศ์	ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 6	บ้านสบคาบ
8. นายศรีนวล เค้ามูล	ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 7	บ้านสบอ้อ
9. นายใจมา สายสุวรรณ	ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 8	บ้านแม่ฮ้อใน
10. นายอินทร ใจระวัง	ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 9	บ้านปางมะโอ
11. นายพิมสุวรรณ ญวงศ์ศรี	ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 10	บ้านแก่งปิ่นเต้า
12. นายวงศ์ แก้วใจมา	ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 11	บ้านแม่เมะ
13. นายบุญภพ วงศ์เป็ง	ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 12	บ้านปางโสัง
14. นายบุญ สิงห์คำ	ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 13	บ้านแม่ซ้าย

41.6 การส่งเสริมการท่องเที่ยวบนดอยหลวงเชียงดาว

ในช่วงประมาณต้นปี พ.ศ. 2546 ได้เกิดมีแนวคิดการเสนอการจัดการโครงการท่องเที่ยวขนาดใหญ่ขึ้นคือ โครงการกระเช้าไฟฟ้าขึ้นดอยหลวงเชียงดาวขึ้นซึ่งพอจะประมวลความเป็นมาและสถานการณ์ได้ดังนี้

ราวต้นปี 2546 จังหวัดเชียงใหม่ร่วมกับกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยนายปลอดประสพ สุรัสวดีและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดเชียงใหม่ พรรคไทยรักไทย ออกมาให้ข่าวต่อสื่อมวลชนว่า ทางรัฐบาลจะมีโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวดอยหลวงเชียงดาวด้วยการสร้างกระเช้าไฟฟ้าขึ้น โดยอ้างว่าเป็นความประสงค์ของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี เพื่อต้องการที่จะขยายเศรษฐกิจเพิ่มรายได้ จากกิจการการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่ และข่าวดังกล่าวยังบอกอีกว่า โครงการกระเช้าไฟฟ้านี้ จะมีภาคเอกชนทั้งในและต่างประเทศมาร่วมลงทุน ซึ่งต้องใช้ทุนประมาณ 2,000 ล้านบาท และสามารถที่จะนำนักท่องเที่ยวขึ้นดอยหลวงเชียงดาวได้นับแสนนับล้านคนต่อปี โดยหวังว่าจะก่อให้เกิดรายได้มหาศาลจากการบริการนักท่องเที่ยว ทั้งกระเช้าไฟฟ้า อาคารบ้านพัก ร้านอาหาร สนามกอล์ฟและสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆหลายล้านบาทต่อปี

ในช่วงที่ผ่านมา นายปลอดประสพ สุรัสวดี ในขณะนั้นดำรงตำแหน่งปลัดกระทรวงทรัพยากรฯ ได้ตั้งทีมสำรวจและศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการกระเช้าไฟฟ้าฯ นี้ โดยการใช้ทั้งเฮลิคอปเตอร์และเดินเท้าสำรวจ

แต่เป็นที่น่าสังเกตว่า ข้อมูลต่างๆที่เกี่ยวข้องกับโครงการกระเช้าไฟฟ้าฯ นี้ไม่เป็นที่เปิดเผย หน่วยงานที่รับผิดชอบที่รับผิดชอบคือกรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช ในกระทรวงทรัพยากรฯ

จังหวัดเชียงใหม่ในฐานะผู้ว่าราชการจังหวัด CEO จึงตั้งคณะกรรมการโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวดอยหลวงเชียงดาวอย่างยั่งยืนขึ้น ซึ่งประกอบด้วยนายปริญญา ปานทอง รองผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน และมีส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาค สำนักงานทรัพยากรฯ และสิ่งแวดล้อมจังหวัด สำนักบริหารจัดการในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ 16 องค์การสวนพฤกษศาสตร์ฯ สถาบันการศึกษา เช่น มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ สถาบันราชภัฏเชียงใหม่ และตัวแทนของภาคประชาชนในอำเภอเชียงดาวเป็นคณะกรรมการร่วมอยู่ด้วย

ซึ่งจากการร่วมประชุมปรึกษาหารือกับคณะกรรมการโครงการฯ ดังกล่าว ส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยกับโครงการกระเช้าไฟฟ้า แต่เพื่อให้เกิดความรอบคอบและเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย คณะกรรมการดังกล่าวจึงได้ตั้งคณะทำงานขึ้นมา 6 ชุด ประกอบด้วย

- 1) ความสำคัญทางด้านกายภาพ
- 2) ความหลากหลายทางชีวภาพด้านพันธุ์พืช
- 3) ความหลากหลายทางชีวภาพด้านสัตว์ป่า
- 4) ระบบนิเวศน์ของพื้นที่ป่าต้นน้ำ
- 5) การพัฒนารูปแบบของการท่องเที่ยวที่เหมาะสม
- 6) คุณค่า ความสำคัญด้านจิตวิญญาณของชุมชนท้องถิ่น
- 7) การรณรงค์เพื่อปกป้องคุ้มครองคอยหลวงเชียงดาว

ซึ่งผลของการระดมความคิดเห็นจากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้น ที่มีอยู่เกี่ยวกับคอยหลวงเชียงดาวนี้ คณะกรรมการ โดยเสียงส่วนใหญ่เห็นว่า ควรจะมีทางเลือกในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวคอยหลวงเชียงดาวในรูปแบบที่เหมาะสม เป็นการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยมีเป้าหมายของการท่องเที่ยวที่จะก่อให้เกิดความยั่งยืน และเนื่องจากคุณค่าความสำคัญของคอยหลวงเชียงดาวนั้นมีมากมายมหาศาล จึงเห็นสมควรที่จะเสนอให้คอยหลวงเชียงดาวเป็นมรดกทางธรรมชาติของโลก (World Natural Heritage Site)

อย่างไรก็ตาม นี้ นายปริญญา ปานทอง รองผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ ประธานคณะกรรมการพัฒนาคอยหลวงเชียงดาว จึงได้ปรับแผนการดำเนินงานของคณะกรรมการ โดยตั้งคณะทำงานขึ้นมาอีก 3 ชุด ประกอบด้วย

1) ชุดรวบรวมข้อมูลทางด้านวิชาการทุกเรื่อง ที่เกี่ยวกับคอยหลวงเชียงดาวและการท่องเที่ยว

2) ชุดประมวลความคิดเห็นทุกส่วนทั้งภาครัฐ เอกชน ประชาชนในพื้นที่อำเภอเชียงดาว และพื้นที่อื่นๆ รวมทั้งนักท่องเที่ยวด้วยการใช้แบบสำรวจความคิดเห็น

3) ชุดจัดเวทีสาธารณะเพื่อรับฟังความคิดเห็นของทุกส่วนทั้งภาครัฐ เอกชน

โดยกำหนดว่าจะมีการจัดเวทีสาธารณะนี้ที่อำเภอเมืองจังหวัดเชียงใหม่หนึ่งครั้ง และที่อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่อีกหนึ่งครั้ง โดยมอบหมายให้สำนักงานทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมจังหวัดเชียงใหม่ เป็นผู้จัดทำแผนปฏิบัติการเสนอของงบประมาณ ไปที่กระทรวงทรัพยากรฯ และสำนักงานเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

1. ลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น : ซึ่งหากจัดลำดับเหตุการณ์สามารถ นำเสนอได้ดังนี้

23 มีนาคม 2546 พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี เดินทางด้วยเฮลิคอปเตอร์ เพื่อรับเสด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถที่คอยอ่างขาง ระหว่างทางที่ผ่านคอยหลวงเชียงดาว ได้มีดำริจะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว

ปลายเดือนมีนาคม 2546 โครงการกระเช้าไฟฟ้าขึ้นคอยหลวงเชียงดาว เริ่มเป็นที่สนใจต่อสาธารณชนเป็นครั้งแรกเมื่อ นายสุรพล เกียรติไชยากร สมาชิกราษฎรพรรคไทยรักไทย เขต 7 จังหวัดเชียงใหม่ อ้างว่าเป็นนโยบายของนายกรัฐมนตรีที่จะให้มีการพัฒนาการท่องเที่ยวของคอยหลวงเชียงดาว โดยจะมีการพัฒนากระเช้าไฟฟ้านานักท่องเที่ยวขึ้นชมคอยหลวงเชียงดาว

1 เมษายน 2546 สื่อมวลชนรายงานว่า มร.เคน แซปแมน ที่ปรึกษาโครงการ จากบริษัท **Skyrail International Management** ประเทศออสเตรเลีย นั่งเฮลิคอปเตอร์ดูสถานที่ พร้อมนายปลอดประสพ สุรัสวดี หลังจากนั้นได้นั่งเฮลิคอปเตอร์ดูสถานที่จริงอีกครั้งหนึ่ง รวมเป็น **2 ครั้ง**

เดือนพฤษภาคม 2546 คณะกรรมการติดตามผลการดำเนินงาน โครงการตามคำสั่งการนายกรัฐมนตรี จังหวัดเชียงใหม่ ได้บรรจุเรื่องโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าในวาระการประชุมซึ่งนายปลอดประสพ สุรัสวดี เป็นผู้บรรยายสรุปต่อ นายประมวล รุจนเสรี (รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทยในขณะนั้น) ประธานที่ประชุม ขณะที่ นายปริญญา ปานทอง รองผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ เสนอว่ามีความขัดแย้งในเรื่องแนวคิดการพัฒนาหลายฝ่าย ต่อมานายสุวัฒน์ ตันติพัฒน์ ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ แต่งตั้งคณะทำงานเพื่อศึกษาและพัฒนาคอยหลวงเชียงดาว

28 พฤษภาคม 2546 ชาวบ้านในพื้นที่อำเภอเชียงดาว เห็นว่าประชาชนต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของโครงการกระเช้าไฟฟ้าคอยหลวงเชียงดาว และควรมีหน่วยงานที่เป็นกลางมาร่วมด้วย เช่น สถาบันการศึกษาที่เป็นกลาง เมื่อศึกษาแล้วต้องเปิดเผยผลการศึกษาและทำประชาพิจารณ์ด้วย

30 พฤษภาคม 2546 มีการจัดเสวนาเรื่อง” โครงการกระเช้าไฟฟ้าขึ้นคอยหลวงเชียงดาวต่อความเหมาะสม ผลกระทบ และมีใครได้ ใครเสียอย่างไร” มีนักวิชาการ องค์กรเอกชน และสื่อมวลชนเข้าร่วมกว่า **50** คน แต่เจ้าของโครงการฯปิดข่าวและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่มาร่วมประชุมไม่สามารถชี้แจงได้เพราะไม่ทราบข้อมูลมาก่อน

16 กันยายน 2546 คณะทำงานโครงการคอยหลวงเชียงดาวเป็นแหล่งสนับสนุนการตามคำสั่งผู้ว่าราชการจังหวัด ประชุมนัดแรกที่อำเภอเชียงดาว

8 ตุลาคม 2546 ประชุมคณะทำงานการพัฒนาคอยหลวงเชียงดาวเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืน ครั้งที่ **2** ที่ห้องประชุมสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ **1** ศาลากลางจังหวัดเชียงใหม่

ที่ประชุมเห็นว่า สมควรจะอนุรักษ์และส่งเสริมให้เป็นมรดกโลกภายใต้ชื่อ หิมพานต์แห่งล้านนา และแต่งตั้งคณะทำงานย่อย 6 ชุด

ต่อจากนั้น สื่อมวลชนได้สัมภาษณ์นายปริญญา ปานทอง รองผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเสนอแนวคิดที่ไม่สมควรจะทำกระเช้าไฟฟ้า

27 ตุลาคม 2546 มีการประชุมคณะทำงานการพัฒนาออยหลวงเชียงดาวเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืน ครั้งที่ 3 ที่ห้องประชุมสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 1 ศาลากลางจังหวัดเชียงใหม่ สรุปผลว่าจะมีการจัดทำแผนพัฒนาออยหลวงเชียงดาว มีการกำหนดเป้าหมายแล้วเสร็จใน 3 ปี

11 พฤศจิกายน 2546 ประชุมคณะทำงานการพัฒนาออยหลวงเชียงดาวเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืน ครั้งที่ 4 ที่ห้องประชุมสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 1 ศาลากลางจังหวัดเชียงใหม่

9 ธันวาคม 2546 มีการประชุมคณะทำงานการพัฒนาออยหลวงเชียงดาวเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืน ครั้งที่ 5 ที่กรุงเทพฯ แล้วเสร็จ และมีหนังสือสรุปผลการดำเนินงานทั้ง 6 ประเด็นต่อ นายปลอดประสพ สุรัสวดี ในฐานะประธานที่ประชุม ซึ่งนายปลอดประสพ สุรัสวดี ให้ความสนใจเฉพาะประเด็นทางสังคมว่าจะให้สร้างหรือไม่ให้สร้างกระเช้าไฟฟ้า ภายใน 6 เดือน นี้ขอให้ทางจังหวัดเน้นการศึกษาภาคสังคม

มกราคม 2547 คณะทำงานของจังหวัดได้สรุปข้อเสนอส่งไปยังสำนักนายกรัฐมนตรี เพื่อขออนุมัติและสนับสนุนงบประมาณเพื่อทำการประชุมรวบรวมความเห็นของประชาชน ตามผลการประชุมครั้งที่ผ่านมา ต่อมาได้มีการส่งเรื่องดังกล่าวให้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและ

12 มกราคม 2547 นายปลอดประสพ สุรัสวดี ในฐานะประประธานสสค.ทำหนังสือรายงานความคืบหน้าและแนวทางดำเนินการสร้างกระเช้าไฟฟ้าต่อนายกรัฐมนตรี

16 มกราคม 2547 นายปลอดประสพ สุรัสวดี ได้ทำหนังสือรายงานความคืบหน้าและแนวทางดำเนินการสร้างกระเช้าไฟฟ้าต่อนายกรัฐมนตรี เพิ่มอีก 1 ฉบับ เป็นรายงานความคืบหน้าและเสนอขอทำการศึกษาความเป็นไปได้ ของกระเช้าไฟฟ้าขึ้นออยหลวงเชียงดาว

6 กุมภาพันธ์ 2547 สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีได้มีหนังสือลงวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2547 ตอบปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมว่า สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีนำเรียนต่อนายกรัฐมนตรีแล้วและเห็นชอบให้ดำเนินการศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดทำกระเช้าไฟฟ้า

7 มีนาคม 2547 นายพิศาล วสุวานิช ผู้ตรวจการกระทรวงทรัพยากรฯ เปิดเผยความคืบหน้าโครงการว่า กำลังจ้างบริษัทเอกชนทำแผนแนวความคิด (Conceptual Plan) ใช้งบประมาณ

5 ล้านบาทระยะเวลา 6 เดือน การตัดสินใจจะสร้างหรือไม่สร้างกระเช้าไฟฟ้าขึ้นอยู่กับผลการศึกษานี้ โดยจะมีการประชุมหารือเรื่อง **Conceptual Plan** อีกครั้งในวันที่ 27 มีนาคม 2547

12 มีนาคม 2547 คณะกรรมการเพื่อศึกษาวางแผนและดำเนินการเกี่ยวกับการจัดตั้งสวนสัตว์กลางคืน จังหวัดเชียงใหม่ และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว(สสค.) ได้ประชุมและผ่านความเห็นชอบร่างข้อกำหนดการจ้างที่ปรึกษาความเป็นไปได้ในการจัดทำ กระเช้าไฟฟ้า หอประชุม **17** กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้นำร่างดังกล่าวเข้าสู่คณะทำงานของ สสค. ที่เชียงใหม่พิจารณาอีกรอบหนึ่งในวันที่ **22 มีนาคม 2547**

อย่างไรก็ตาม เอกสารการประชุม **TOR** และเอกสารการพิจารณาของ สสค. ทุกชิ้น ไม่ได้เปิดเผยต่อสื่อมวลชนที่เข้าสังเกตการณ์ จึงไม่มีข้อมูลที่ กรอบการศึกษาที่จะให้บริษัทที่ปรึกษาเข้ามาดำเนินการนั้นครอบคลุมประเด็นใดบ้าง

22 มีนาคม 2547 นายปลอดประสพ สุรัสวดี ให้สัมภาษณ์ สื่อมวลชนว่า จะใช้งบประมาณของกรมอุทยานฯ จำนวนเงิน 5 ล้านบาท ในการแยกเป็นการว่าจ้างบริษัทที่ปรึกษาด้านวิศวกรรม 3 ล้านบาท และเป็นเบี้ยเลี้ยงของคณะทำงานอื่น ๆ ที่ส่วนใหญ่เป็นข้าราชการอีก 2 ล้านบาท แบ่งเป็นคณะทำงานศึกษาเรื่องพืช, ด้านสัตว์, ต้นน้ำ และเรื่องสังคม ทั้งหมดจะศึกษาแล้วเสร็จภายใน 6 เดือน นับจากวันดังกล่าว นายปลอดประสพ เปิดเผยว่า เวลานี้ยังไม่ได้ว่าจ้างบริษัทที่ปรึกษา หากแต่ว่ามีแนวโน้มจะคัดเลือกจากต่างประเทศที่มีประสบการณ์ทำเคเบิลโดยตรง เช่นจากประเทศ ออสเตรเลีย และ สวิสเซอร์แลนด์ แต่แนวโน้มว่าจะเป็นบริษัทจากประเทศออสเตรเลีย

ในส่วนกระบวนการทำงานของคณะทำงานระดับจังหวัดทางนายปลอดประสพได้แจ้งว่า โครงการนี้อยู่ภายใต้การกำกับของ สสค. มาตั้งแต่ต้นเช่นเดียวกับโครงการไนท์ซาฟารี ซึ่งหมายถึง คณะกรรมการของจังหวัดมิได้เกี่ยวข้องกับโครงการศึกษาความเป็นไปได้ที่กำลังดำเนินการอยู่

ดังนั้น โดยลักษณะนี้ จึงถือว่า วันที่ **22 มีนาคม 2547** เป็นวันปิดฉากการดำเนินเรื่องคอยหลวงเชียงดาวของคณะทำงานระดับจังหวัดและประชาชนในท้องถิ่น

29 มีนาคม 2547 ผู้สื่อข่าวสัมภาษณ์ นายปลอดประสพถึงความคืบหน้า และได้คำตอบว่า ได้จัดจ้างบริษัทจากประเทศออสเตรเลียเรียบร้อยแล้ว ส่วนซื้อบริษัทจำไม่ได้

28 สิงหาคม 2547 นายปลอดประสพ เดินทางมาเชียงใหม่เพื่อประชุมคณะกรรมการ สสค. ให้สัมภาษณ์ ผู้สื่อข่าวว่า รัฐมนตรีเพิ่งลงนามอนุมัติให้ว่าจ้างบริษัท สวิส แพลนนิง มาศึกษาความเป็นไปได้ทางวิศวกรรมของโครงการกระเช้าไฟฟ้าคอยหลวงเชียงดาว ซึ่งบริษัทดังกล่าวมีประสบการณ์การดำเนินการก่อสร้างกระเช้าที่เกาะลังกาวิ ประเทศมาเลเซียมาแล้ว โดยจะเริ่มงานศึกษาในเดือนกันยายน

สถานการณ์ยิ่งตึงเครียดมากขึ้นเมื่อองค์กรประชาชน 42 แห่งร่วมมือเปิดตัวภาคีเพื่อคดยหลวงเชียงดาว แสดงพลังคัดค้านการสร้างกระเช้าไฟฟ้า พร้อมส่งจดหมายเปิดผนึกถึงผู้ว่าฯ เชียงใหม่เรียกร้องการพัฒนาอย่างยั่งยืนมีความโปร่งใสและมีส่วนร่วมของประชาชน พร้อมตั้งคณะทำงานศึกษาความเป็นไปได้ในการยกคดยหลวงเชียงดาวเป็นมรดกโลกที่ห้องประชุมบ้านธารแก้ว มหาวิทยาลัยพายัพ ถนนห้วยแก้ว อ.เมือง จ.เชียงใหม่ เมื่อวันที่ 13 กันยายน 2547 องค์กรภาคประชาชนจากหลากหลายสาขาอาชีพรวมทั้งสิ้น 42 องค์กร ได้ร่วมกันจัดงานเปิดตัวภาคีเพื่อคดยหลวงเชียงดาวใน การที่จะทำกิจกรรมเพื่อเผยแพร่เรื่องราวของคดยหลวงเชียงดาวสู่สาธารณชนให้มากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ ในการเปิดตัวภาคีคดยหลวงเชียงดาว ได้มีการทำจดหมายเปิดผนึกเรื่องโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าที่คดยหลวงเชียงดาวถึงผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ โดยมีข้อเรียกร้องได้แก่

1. การดำเนินโครงการสำคัญใดๆ ในพื้นที่ควรอยู่ภายใต้กรอบแนวความคิดของการกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วมของประชาคมในจังหวัดรวมทั้งสาธารณชนทั่วไป
2. ให้มีการเสนอไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับนโยบาย เพื่อให้มีการเปลี่ยนแปลงโครงการสร้างหรือดำเนินการพัฒนาคดยหลวงเชียงดาว โดยขอให้ จ.เชียงใหม่และประชาคม จ.เชียงใหม่เป็นผู้รับผิดชอบในการดำเนินการใดๆ แทนที่จะเป็นหน่วยงานจากส่วนกลาง
3. ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ในนามของ จ.เชียงใหม่เป็นเจ้าภาพในการรวบรวมข้อมูลความคืบหน้าการดำเนินการโครงการนี้ทั้งหมดมาชี้แจงและเปิดเผยต่อสื่อมวลชนรวมถึงสาธารณชนทั่วไป
4. ขอให้จังหวัดเชียงใหม่ตั้งคณะทำงานที่มาจากกลุ่มองค์กรประชาชนในพื้นที่องค์กรวิชาการ และสังคมทุกภาคส่วนเพื่อร่วมเสนอความเห็นและแนวทางการพัฒนาคดยหลวงเชียงดาวที่หลากหลายบนแนวคิดการพัฒนาแบบยั่งยืนแทนที่จะสร้างกระเช้าไฟฟ้า รวมทั้งขอให้มีการตั้งคณะทำงานศึกษาความเป็นไปได้เพื่อเสนอให้คดยหลวงเชียงดาวเป็นมรดกโลก

โดยทางภาคีเพื่อคดยหลวงเชียงดาว มีความเห็นร่วมกันว่าการดำเนินการพัฒนาคดยหลวงเชียงดาวเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยสร้างกระเช้าไฟฟ้าขึ้นไปจนถึงยอดคดยหลวงมีความผิดพลาดและไม่สมเหตุสมผลหลายประการ เช่น คดยหลวงเชียงดาว เป็นเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าที่มีพืช และสัตว์เฉพาะถิ่นหลายชนิดที่ไม่สามารถจะหาที่ใดได้อีกแล้วหากมีการสูญเสียไป หากจะมีการพัฒนาจำเป็นต้องมีการศึกษาอย่างรอบคอบถ่วงถ้ แต่ปรากฏว่าแผนการทำงานจะใช้เวลาศึกษาประมาณ 5 เดือนเท่านั้น ซึ่งถือว่าไม่เพียงพอและเป็นการเสี่ยงจนเกินไป ขณะเดียวกันเห็นว่ากระบวนการศึกษาที่มีการเปิดเผยว่าจะจัดให้มีการศึกษาทางด้านวิศวกรรมและผลกระทบต่อพืช สัตว์ สังคมไปพร้อมกันนั้น เป็นกระบวนการที่ไม่สอดคล้องกับหลักเหตุผล เพราะในความเป็นจริงแล้วการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสังคมจะต้องศึกษาภายหลังการออกแบบวิศวกรรมเสร็จสมบูรณ์แล้ว ขณะที่การว่าจ้างและคัดเลือกบริษัทที่

ปรึกษาจากต่างประเทศที่จะเข้ามาศึกษาด้านวิศวกรรมยังขาดความโปร่งใส เนื่องจากไม่มีการเปิดเผยรายละเอียดข้อกำหนดต่อสาธารณะ ซึ่งอาจเป็นผลเสียต่อเงินงบประมาณแผ่นดิน

ซึ่งในที่สุดก็มีข่าวการยกเลิกโครงการฯ “กระเช้าไฟฟ้าดอยหลวง” สาเหตุไม่คุ้มการลงทุน ในวันที่ 4 กรกฎาคม 2548 โดยนายปลอดประสพ สุรัสวดี ขณะนำเสนอโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าเชื่อมแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงไนท์ซาฟารี แย้งว่าต้องยกเลิกโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าขึ้นดอยหลวงเชียงดาว ซึ่งเหตุไม่คุ้มการลงทุนเพราะระหว่างเส้นทางจากเชียงใหม่ถึงเชียงดาวไม่มีแหล่งท่องเที่ยวที่ดึงดูดใจมากพอ ยอมรับหากอนาคตการท่องเที่ยวบนเส้นทางนี้พัฒนาอาจจนทำโครงการ ถ้าประเมินแล้วมีความเหมาะสม

2. เปรียบเทียบข้อสนับสนุนและการคัดค้าน : นอกจากนี้จากการดำเนินการศึกษารูปแบบการท่องเที่ยวฯ ได้มีการสำรวจแนวความคิดเห็นการสนับสนุนและคัดค้านการสร้างกระเช้าขึ้นดอยหลวงเชียงดาวได้ข้อสรุปดังนี้

ตารางที่ 3 การแสดงเหตุผลสนับสนุนและคัดค้านการสร้างกระเช้าไฟฟ้า

เหตุผลสนับสนุน	เหตุผลคัดค้าน
1. เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและสร้างรายได้ให้กับชุมชน จะมีนักท่องเที่ยวมาดอยหลวงเชียงดาวมากขึ้น นับแสนคนต่อปี สอดรับนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวของนายกรัฐมนตรีและโครงการผลักดันให้เชียงใหม่เป็นศูนย์กลางทางการบิน	1. ทำลายอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวท้องถิ่น ทำให้อาชีพคนนำทาง ลูกหาบ และร้านค้าต่าง ๆ ขาดรายได้ไปมาก และหากมีการสร้างกระเช้าขึ้นจริง ผู้ที่จะได้ผลประโยชน์คือกลุ่มนายทุน ไม่ใช่ชาวบ้าน
2. ผู้สูงอายุและผู้พิการได้มีโอกาสสัมผัสบรรยากาศบนยอดดอยหลวงเชียงดาว มีโอกาสขึ้นไปเที่ยวชมความงามได้	2. นักท่องเที่ยวไม่ได้รับการคัดกรองจากธรรมชาติ เมื่อไม่มีความยากลำบากของการเดินขึ้นไปชมความงาม จึงขาดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ธรรมชาติ
	3. ควรมีการจัดการที่คำนึงถึงความสามารถในการรองรับของธรรมชาติ (carrying capacity) ไม่ใช่ให้คนจำนวนมากขึ้นไปอย่างเสรี

เหตุผลสนับสนุน	เหตุผลคัดค้าน
	<p>4 ผู้สูงอายุและเด็กอาจขึ้นได้ โดยการให้ลูกหาบหาบตระกร้าขึ้น เหมือนการขึ้นภูเขาหิมาลัย ซึ่งจะกระจายรายได้ให้ชาวบ้านจริง ๆ</p>
	<p>5 โครงสร้างของคอยหลวงเชียงดาว ไม่เหมาะต่อการสร้างกระเช้าไฟฟ้าเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว เนื่องจากคอยหลวงเชียงดาวเป็นภูเขาหินปูน ไม่สามารถกักเก็บน้ำเมื่อฝนตกมา น้ำจะไหลแทรกซึมไปในดินและซอกหินปูน ทำให้ไม่มีแหล่งน้ำรองรับไว้บริการนักท่องเที่ยว และสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ที่จะตามมา เช่น อาคารที่พัก ร้านอาหาร ห้องน้ำ เป็นต้น</p>
	<p>6 คอยหลวงเชียงดาวเป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ภายใต้พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 ซึ่งมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อการอนุรักษ์ สงวนและคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และเพื่อการศึกษาด้านวิชาการ ไม่ใช่ท่องเที่ยว</p>
	<p>7 ลบหลู่สถานที่ศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวบ้านนับถือ นอกเหนือจากจะเป็นการไม่เคารพต่อเจ้าป่าเจ้าเขาแล้ว ยังถือเป็นการลบหลู่คู่มิ้นข้ามของสูงเหยียบย่ำสิ่งที่คนท้องถิ่นเคารพบูชา มีผลต่อสภาพจิตใจ วิถีชีวิต และความเชื่อของคนล้านนา</p>
	<p>8 เป็นการทำลายแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ ขาดเอกลักษณ์ของการเดินชมธรรมชาติ</p>
	<p>9 เป็นการคิดแทนนักท่องเที่ยวโดยที่ไม่มีความรู้ความเข้าใจในรูปแบบของการท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่อย่างแท้จริง ซึ่งหากมีการสร้างกระเช้าไฟฟ้าก็เท่ากับเป็นการ</p>

เหตุผลสนับสนุน	เหตุผลคัดค้าน
	ทำลายการท่องเที่ยวของเชิงดาวที่มีอยู่ในปัจจุบัน

จะเห็นได้ว่าเหตุผลสนับสนุน โครงการกระเช้าไฟฟ้ามีเพียง 2 ข้อเท่านั้น ในขณะที่เหตุผลในการคัดค้านมีมากกว่าอย่างเห็นได้ชัด ดังนั้นการศึกษาความเหมาะสมของโครงการขึ้นอยู่กับใครเป็นผู้ศึกษาและมีความเป็นกลางในการนำเสนอข้อมูลมากเพียงไร

3 ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการสร้างกระเช้าไฟฟ้า

1) ผลกระทบด้านระบบนิเวศ ระหว่างการก่อสร้าง จะมีการขุดเจาะภูเขาเพื่อวางเสาเคเบิลไฟฟ้า มีการก่อสร้างอาคารและสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ซึ่งจะต้องมีการระเบิดภูเขา เปิดป่าเคลียร์พื้นที่ สร้างเขื่อนกักเก็บน้ำ ฯลฯ

ช่วงที่เปิดให้นักท่องเที่ยวใช้บริการ จะมีนักท่องเที่ยวจำนวนมากขึ้นไปบนดอยหลวงเชียงดาว ตั้งแต่บริเวณ กี้วลม อ่างสูง และยอดดอยหลวง ซึ่งพื้นที่ดังกล่าวเป็นที่อยู่ของพรรณพืชเฉพาะถิ่น และสัตว์ป่าหายาก เป็นบริเวณที่ไม่มีพื้นที่ราบ ไม่มีน้ำ มีแต่โขดหินปูน ซึ่งเกินความสามารถของพื้นที่ที่จะรองรับคนจำนวนมาก

2) ผลกระทบทางด้านสังคม วัฒนธรรม ดอยหลวงเชียงดาวเป็นสถานที่ที่คนท้องถิ่นให้ความเคารพนับถือว่าเป็นที่สิงสถิตย์แห่งดวงวิญญาณของเจ้าหลวงคำแดง และบริเวณหน้าถ้ำหลวงเป็นวัดที่ครูบาศรีวิชัย ดนบุญแห่งล้านนาร่วมก่อสร้างศาสนวัตถุ การสร้างกระเช้าไฟฟ้าขึ้นบริเวณหน้าถ้ำหลวงให้ล่อยข้ามสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ถือเป็นการกระทำที่คนในท้องถิ่นเรียกว่า "ขีด" ผู้กระทำจะมีอันเป็นไป คนท้องถิ่นจะทำพิธีสาปแช่งผู้ที่ทำให้ดอยหลวงเชียงดาวเสื่อมเสีย

3) ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่น แม้หน่วยงานเจ้าของโครงการอ้างว่าโครงการดังกล่าวจะก่อให้เกิดอาชีพและรายได้ให้กับคนท้องถิ่น แต่เมื่อวิเคราะห์ให้ดีแล้วจะเห็นว่าผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจจะตกอยู่กับนักลงทุนรายใหญ่เท่านั้น ซึ่งผู้ประกอบการจะควบคุมงานบริการตั้งแต่ที่พัก อาหาร ของที่ระลึกและอื่น ๆ ไว้ในกิจการของตนเองทั้งหมด ทำให้กิจการหรืองานบริการที่ทำโดยคนท้องถิ่น เช่น การเป็นไกด์นำทาง ลูกหาบ ร้านอาหาร บ้านพัก และอื่น ๆ ได้รับความเดือดร้อน

4) ผลกระทบที่มีต่อความยั่งยืนของการท่องเที่ยวในเชิงอนุรักษ์ กระเช้าไฟฟ้าซึ่งจะนำนักท่องเที่ยวจำนวนมากขึ้นไปบนดอยหลวงเชียงดาวเป็นตัวเร่งให้เกิดภาวะความเสื่อมโทรมของระบบนิเวศยิ่งขึ้น ปัจจุบันนี้มีนักท่องเที่ยวประมาณ 2000 คนต่อปี ขึ้นไปสัมผัสยอดดอยหลวง

ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศพอสมควร จากการทิ้งขยะ เก็บกล้วยไม้ พันธุ์ไม้ป่า ตัดไม้ทำฟืน เพื่อใช้ในระหว่างพักแรม ก่อเสียงอีกทีก็คึกโครม ยากต่อการที่เจ้าหน้าที่จะควบคุมได้

ดังนั้น ถ้าจะสร้างกระแสไฟฟ้า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเปิดเผยข้อมูล โครงการต่อสาธารณชน และตั้งคณะกรรมการศึกษาความเหมาะสมของโครงการอย่างรอบด้าน โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกฝ่าย โดยเฉพาะชุมชนท้องถิ่น

41.7 ทักษะของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวบนดอยหลวงเชียงดาว

เมื่อดำเนินการสอบถามความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวบนดอยหลวงเชียงดาวก็ได้ข้อสรุปจากรายงานการสำรวจความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวบนดอยหลวงเชียงดาว และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาว อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ระหว่างเดือนธันวาคม 2546 มกราคม 2547 จำนวน 225 รายดังนี้

ตารางที่ 4 จำนวนนักท่องเที่ยวจำแนกตาม เพศ

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	120	53.3
หญิง	105	46.7
รวม	225	100.0

จากตารางที่ 4 มีนักท่องเที่ยวทั้งหมด 225 คน พบว่า เป็นนักท่องเที่ยวเพศชายมากกว่าเพศหญิง กล่าวคือ เพศชาย 120 คน คิดเป็น 53.3 เปอร์เซ็นต์ และ เพศหญิง 105 คน คิดเป็น 46.7 เปอร์เซ็นต์

ตารางที่ 5 จำนวนของนักท่องเที่ยวจำแนกตามอายุ

ช่วงอายุ	จำนวน	ร้อยละ
1-15ปี	7	31
16-30ปี	154	68.4
31-45ปี	63	28.0
46ปีขึ้นไป	1	4
รวม	225	
1000		

จากตารางที่ 5 พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนมากอยู่ที่ช่วงอายุ 16-30ปี มีจำนวนทั้งหมด 154 คน ซึ่งคิดเป็น 68.4เปอร์เซ็นต์ รองลงมานักท่องเที่ยวอยู่ในช่วงอายุ 31-45ปี มีจำนวน 63ปี คิดเป็น 28.0เปอร์เซ็นต์ และนักท่องเที่ยวส่วนน้อยอยู่ในช่วงอายุ 1-15ปี และ 46ปีขึ้นไป มี 7 คน และ 1 คน คิดเป็น 3.1 และ 0.4เปอร์เซ็นต์ ตามลำดับ ซึ่งการสร้างกระเช้าไฟฟ้ามีเหตุผลว่าเพื่อช่วยให้ผู้สูงอายุและเด็กได้มีโอกาสได้ขึ้นดอยหลวงเชียงดาวจึงเป็นสิ่งไม่ถูกต้องเพราะเป็นการก่อสร้างที่ไม่ตรงกับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่แท้จริง

ตารางที่ 6 จำนวนของนักท่องเที่ยวจำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	จำนวน	ร้อยละ
นักเรียน/นักศึกษา	44	19.6
ข้าราชการ / รัฐวิสาหกิจ	39	17.3
เอกชน	126	56.0
อื่น ๆ	16	7.1
รวม	225	
1000		

จากตารางที่ 6 แสดงให้เห็นว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ทำงานเอกชน เป็นนักเรียน/นักศึกษา ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ และอาชีพอื่นๆ โดยมีจำนวน 126, 44, 39 และ 16 ตามลำดับ คิดเป็น 56.0, 19.6, 17.3 และ 7.1 เปอร์เซ็นต์ตามลำดับ

ตารางที่ 7 ที่อยู่ของนักท่องเที่ยว

ที่อยู่ปัจจุบัน	จำนวน	ร้อยละ
จ.เชียงใหม่	33	14.7
ภาคเหนือที่ไม่ใช่ จ.เชียงใหม่	18	8.0
ภาคอื่น ๆ	172	76.4
ต่างประเทศ	2	0.9
รวม	225	100.0

จากตารางที่ 7 แสดงให้เห็นว่านักท่องเที่ยวส่วนมากมีที่อยู่ปัจจุบันอยู่ภาคอื่นๆ ซึ่งส่วนมากคือภาคกลาง รองลงมาได้แก่นักท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ นอกจากนั้นมาจากภาคเหนือที่ไม่ใช่ จ.เชียงใหม่ และต่างประเทศ มีจำนวน 172, 33, 18 และ 2 คน และคิดเป็น 76.4, 14.7, 8.0 และ 0.9 เปอร์เซ็นต์ตามลำดับ

ตารางที่ 8 ระดับการศึกษาของนักท่องเที่ยว

ระดับการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่าปริญญาตรี	67	29.8
ปริญญาตรี	65	28.9
สูงกว่าปริญญาตรี	93	41.3
รวม	225	100.0

จากตารางที่ 8 พบว่า ส่วนมากนักท่องเที่ยวมีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี ส่วนต่ำกว่าปริญญาตรีและปริญญาตรีมีจำนวนไม่แตกต่างกันมาก คือ 93, 67 และ 65 คน ซึ่งคิดเป็น 41.3, 29.8 และ 28.9 เปอร์เซ็นต์ ตามลำดับ

ตารางที่ 9 วัตถุประสงค์ในการท่องเที่ยว

วัตถุประสงค์	จำนวน	ร้อยละ
พักผ่อน	113	50.2
ทัศนศึกษา	67	29.8
พืชชียอดคอดอย	96	42.7
อื่นๆ	15	6.7
รวม	291	100.0

จากตารางที่ 9 แสดงให้เห็นว่าส่วนใหญ่ของนักท่องเที่ยวมีวัตถุประสงค์ในการท่องเที่ยวคือเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ รองลงมาได้แก่ เพื่อพืชชียอดคอดอย ทัศนศึกษา และอื่นๆ ตามลำดับ มีจำนวน 113, 96, 67 และ 15 ตามลำดับ และคิดเป็น 50.2, 42.7, 29.8 และ 6.7 ตามลำดับ อื่นๆ ได้แก่ เพื่อเก็บข้อมูล ร่วมกิจกรรมกับชาวบ้านเก็บขยะ ศึกษาพรรณไม้ และท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ตารางที่ 10 ความถี่ของนักท่องเที่ยวที่มาที่วคอยหลวงเชียงดาว

ความถี่	จำนวน	ร้อยละ
ไม่เคยมาเลย	181	804
มาแล้ว 1 ครั้ง	31	138
มากกว่า 1 ครั้ง	12	53
อื่นๆ	1	04
รวม	225	1000

จากตารางที่ 10 จะเห็นได้ว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวที่มาคอยหลวงเชียงดาวเป็นครั้งแรกถึง 80 เปอร์เซ็นต์ แต่ก็มีอยู่ถึงเกือบ 20 เปอร์เซ็นต์ ที่กลับมาท่องเที่ยวคอยหลวงเชียงดาวอีกหลายครั้ง

ตารางที่ 11 ระยะเวลาที่นักท่องเที่ยวใช้ในการท่องเที่ยวในคอยหลวงเชียงดาว

ระยะเวลา	จำนวน	ร้อยละ
1 วัน	2	09
2 วัน	32	142
3 วัน	172	756
มากกว่า 3 วัน	19	84
รวม	225	1000

จากตารางที่ 11 แสดงให้เห็นว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ใช้ระยะเวลาในการท่องเที่ยวในคอยหลวงเชียงดาว 3 วัน รองลงมาคือ 2 วัน มากกว่า 3 วัน และ 1 วัน ตามลำดับ มีจำนวน 172, 32, 19 และ 2 คน ซึ่งคิดเป็น 756, 142, 84 และ 09 เปอร์เซ็นต์ ตามลำดับ การท่องเที่ยวแบบฉาบฉวยในลักษณะของกระเช้าไฟฟ้า ทำให้การใช้เวลาในพื้นที่น้อยลง มีการสัมผัสกับชีวิตกลางแจ้งน้อยลง ไม่สอดคล้องกับรูปแบบการท่องเที่ยวและความต้องการของนักท่องเที่ยว

ตารางที่ 12 ลักษณะการเดินทางของนักท่องเที่ยว

ลักษณะการเดินทาง	จำนวน	ร้อยละ
บริษัททัวร์	15	6.7
มาเป็นกลุ่ม	157	69.8
จ้างคนนำทาง	94	41.8
มาคนเดียว	3	1.3
รวม	269	100.0

จากตารางที่ 12 แสดงให้เห็นว่านักท่องเที่ยวส่วนมากมีลักษณะการเดินทางแบบมาเป็นกลุ่ม และจ้างคนนำทาง รองลงมาคือมาด้วยบริษัททัวร์และมาคนเดียว มีจำนวน 157, 94, 15 และ 3 ตามลำดับ คิดเป็น 69.8, 41.8, 6.7 และ 1.3 เปอร์เซ็นต์ ตามลำดับ ซึ่งแนวคิด การท่องเที่ยวในลักษณะกระเช้าไฟฟ้า ต้องการนักท่องเที่ยวแบบมาเป็นกลุ่มบริษัททัวร์ จึงไม่ตรงกับนักท่องเที่ยวในปัจจุบัน น่าจะเป็นการทำลายกลุ่มนักท่องเที่ยวดั้งเดิมมากกว่า

ตารางที่ 13 แหล่งการได้รับ ข้อมูลการท่องเที่ยว

แหล่งข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ
อินเทอร์เน็ต / วารสาร / หนังสือ	145	64.4
บริษัทนำเที่ยว	3	1.3
การบอกต่อ	95	42.2
อื่นๆ	20	8.9
รวม	225	100.0

จากตารางที่ 13 จะเห็นได้ว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ได้รับรู้ข้อมูลข่าวสาร/ข้อมูลการท่องเที่ยว จากแหล่งอินเทอร์เน็ต/วารสาร/หนังสือ รองลงมาคือการบอกต่อ และอื่นๆ ซึ่งได้แก่ เพื่อนชวน และฟังวิทยุ และที่น้อยที่สุดคือได้แหล่งข้อมูลจากบริษัทนำเที่ยว ซึ่งมีจำนวน 145, 95, 20 และ 3 คน ตามลำดับ ซึ่งคิดเป็น 64.4, 42.2, 8.9 และ 1.3 ตามลำดับ

ตารางที่ 14 การมีมัลคฤเทศก์นำเที่ยว

มัลคฤเทศก์	จำนวน	ร้อยละ
มี	155	68.9
ไม่มี	69	30.7
รวม	225	100.0

จากตารางที่ 14 จะเห็นได้ว่า ส่วนมากนักท่องเที่ยวมีมัลคฤเทศก์นำเที่ยว จำนวน 155 คน คิดเป็นร้อยละ 68.9

ตารางที่ 15 แบบมัลคฤเทศก์ที่ใช้ในการนำเที่ยว

แบบมัลคฤเทศก์	จำนวน	ร้อยละ
คนในพื้นที่	223	99.1
คนนอกพื้นที่	2	0.9
รวม	225	100.0

จากตารางที่ 15 จะเห็นได้ว่ามัลคฤเทศก์ส่วนใหญ่ที่นักท่องเที่ยวใช้บริการคือคนในพื้นที่

ตารางที่ 16 แบบพักที่นักท่องเที่ยวต้องการ

แบบพัก	จำนวน	ร้อยละ
กางเต็นท์	217	96.4
บ้านพักบริการ	3	1.3
โฮมสเตย์	4	1.8
อื่นๆ	1	0.4
รวม	225	100.0

จากตารางที่ 16 จะเห็นได้ว่า แบบพักที่นักท่องเที่ยวต้องการมากที่สุดคือกางเต็นท์ จำนวน 217 คน คิดเป็นร้อยละ 96.4

ตารางที่ 17 แสดง แบบเที่ยวที่นักท่องเที่ยวต้องการ

แบบเที่ยว	จำนวน	ร้อยละ
ด้านธรรมชาติ	215	95.6
ด้านวิถีชีวิต	38	16.9
ด้านประวัติศาสตร์	30	13.4
ความสะอาดสบาย	13	5.8
รวม	225	100.0

จากตารางที่ 17 จะเห็นได้ว่า นักท่องเที่ยวต้องการแบบเที่ยวทางด้านธรรมชาติมากที่สุด จำนวน 215 คน คิดเป็นร้อยละ 95.6 และต้องการความสะอาดสบายน้อยมาก

ตารางที่ 18 จุดเด่นของคอยหลวงเชียงดาว

จุดเด่น	จำนวน	ร้อยละ
ธรรมชาติ	172	76.4
ประวัติศาสตร์	15	6.7
ภูมิประเทศ	126	56.0
อื่น ๆ	10	4.4
รวม	314	100.0

จากตารางที่ 18 จะพบว่าสาเหตุการมาท่องเที่ยวบนคอยหลวงเชียงดาวก็คือมาเที่ยวชมธรรมชาติและภูมิประเทศที่มีความสวยงามมากกว่าความสนใจทางวัฒนธรรมนั้นอาจเป็นเพราะกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ต้องการความเป็นธรรมชาติของพื้นที่มากที่สุด

ตารางที่ 19 จุดด้อยของคอยหลวงเชียงดาว

จุดด้อย	จำนวน	ร้อยละ
การบริหารจัดการ	88	39.1
ธรรมชาติและภูมิประเทศ	5	2.2
การตลาดและสิ่งอำนวยความสะดวก	75	33.3
อื่น ๆ	54	24.0
รวม	225	100.0

จากตารางที่ 19 พบว่า จุดด้อยที่สุดของการจัดการท่องเที่ยวที่ผ่านมาของการท่องเที่ยวบนคอยหลวงเชียงดาวก็คือการบริหารจัดการที่ยังไม่พร้อมส่วนการอำนวยความสะดวกแม้ว่าจะมีการให้ความสำคัญจากนักท่องเที่ยว แต่ก็ยังเป็นเรื่องรองลงไป

ตารางที่ 20 ผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยว

ผลกระทบ	จำนวน	ร้อยละ
ธรรมชาติเสื่อมโทรม	128	56.9
ปัญหาขยะ	179	79.6
วัฒนธรรมชุมชนเปลี่ยนแปลง	22	9.8
อื่น ๆ	10	4.4
รวม	339	100.0

จากตารางที่ 20 นักท่องเที่ยวมองว่าปัญหาขยะอันเกิดจากการท่องเที่ยวเป็นปัญหามากที่สุด และให้ความสำคัญกับธรรมชาติเสื่อมโทรมน้อยกว่าซึ่งอาจเป็นเพราะคอยหลวงเชียงดาวเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีลักษณะขากลำบากทำให้มีการคัดกรองคนตามธรรมชาติอยู่แล้ว และมีการกำหนดระยะเวลาเข้าเพียง 5 เดือนทำให้ธรรมชาติมีโอกาสรื้อฟื้นตัวได้มากขึ้น

ตารางที่ 21 รูปแบบของการจัดการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวต้องการ

รูปแบบ	จำนวน	ร้อยละ
ชุมชนจัดเอง	13	5.8
เอกชน	2	.9
ชุมชนและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าร่วมกันจัด	203	90.2
อื่น ๆ	7	3.1
รวม	225	100.0

ข้อสรุปที่ค่อนข้างชัดเจนจากการจัดทำแบบสำรวจนักท่องเที่ยวที่พบก็คือ การสร้างกระแสไฟฟ้าไม่ได้เป็นคำตอบที่ตรงใจของนักท่องเที่ยวแม้แต่น้อย เพราะสิ่งที่นักท่องเที่ยวต้องการก็คือ การเป็นการท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่คงเอกลักษณ์ดั้งเดิม เป็นการท่องเที่ยวที่ไม่ต้องการสะดวกสบายหรือสิ่ง

อำนวยความสะดวกมากนัก ที่สำคัญควรเป็นการท่องเที่ยวที่เกิดจากความร่วมมือกันของชุมชนและเขต
รักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาวเป็นผู้ร่วมกันดำเนินการมิใช่เป็นการผูกขาดจากภาครัฐแต่เพียงฝ่ายเดียว

4.2 การเปลี่ยนแปลงของสภาพของพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดอยเชียงดาวนับตั้งแต่อดีตจวบจนถึง ปัจจุบัน (พ.ศ. 2515-2548)

ดอยหลวงเชียงดาว เดิมเป็นเขตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าเชียงดาว ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2515 ต่อมาปี
พ.ศ. 2424 ได้ถูกประกาศเป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดอยเชียงดาว โดยมีพื้นที่ประมาณ 320,000 ไร่ มี
องค์ประกอบที่เป็นพรรณพืช ที่มีลักษณะเด่น มีในเฉพาะถิ่น สภาพป่าชนิดต่าง ๆ และสัตว์ป่าหายาก เช่น
กวางผา ไก่ฟ้าหางลายขวาง เป็นต้น นอกจากนี้ดอยหลวงเชียงดาวยังเป็นต้นกำเนิดของสายน้ำแม่ปิงที่
ไหลหล่อเลี้ยงเมืองเชียงใหม่และแม่น้ำเจ้าพระยาโดยมี พ.ร.บ. สงวนคุ้มครองสัตว์ป่า ปี พ.ศ. 2503
ปรับปรุงปี พ.ศ. 2535 มีเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาวและสถานีวิจัยพันธุ์สัตว์ป่าดอยเชียงดาว
ร่วมกันดูแล

4.2.1 การเปลี่ยนแปลงทางลักษณะกายภาพ

ความเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ในแง่ทรัพยากรธรรมชาติ มีการปลูกฝิ่นบนดอยหลวง
เชียงดาว เป็นหย่อมเล็กๆ ในชุมชนชาวเขาและถูกใช้เป็นจุดขายนักท่องเที่ยว ผลกระทบ การที่มีการถาง
ทำไร่ฝิ่น การเผาจุดไฟในหน้าแล้ง ไปถึงยอดดอย กินพื้นที่เข้าไปในป่าดิบ เช่น พบแต่โขดหินปูนเดิมอยู่
มีการเผาทำลาย ตัดไม้ทีละเล็ก ทีละน้อย การทำลายระบบนิเวศน์วิทยาเฉพาะ ทำให้ความชุ่มชื้น
เปลี่ยนแปลงไป

1. การเปลี่ยนแปลงทางระบบนิเวศ

นับแต่อดีตมีการบอกเล่าในหมู่ชาวไทยภูเขารอบ ๆ ดอยเชียงดาว ว่าดินในบริเวณ
เทือกดอยเชียงดาวเป็นดินที่ดีที่สุดสำหรับการปลูกฝิ่น สามารถให้ผลผลิตที่ดีที่สุด ดังนั้นภาพที่ผู้คน
คุ้นเคยเกี่ยวกับดอยเชียงดาวก็คือทุ่งไรฝิ่นสุดลูกดอบบนดอยเชียงดาว

มีการตัดโค่นไม้ในพื้นที่ป่าดิบเขา ทั้งหมู่บ้านและชาวเขาในพื้นที่ ทำให้
สภาพบริเวณนิเวศน์วิทยาเปลี่ยนแปลง มีการตัดโค่นไม้ในบริเวณดงเย็นใกล้กับอ่างสูง ซึ่งการตัดไม้จะ
ทำให้ความชื้นในป่าลดลง แสงเพิ่มขึ้น พืชเช่น มอส เฟิร์น ไม่สามารถขึ้นได้ เพราะพืชมีการแบ่งพื้นที่กัน
พืชส่วนหนึ่งขึ้นได้ในที่ร่ม ส่วนหนึ่งขึ้นในที่สว่าง ในการเผาบุกเบิกพื้นที่

บริเวณหุบเขา ถูกบุกรุกจากการทำไร่ฝิ่น เป็นหย่อมๆ ไม่มีการควบคุมจริงจัง
ต้นไม้ที่ขึ้นอยู่ ทีละเล็กทีน้อย เมื่อมีลมพายุเข้ามาพบบไม้ขนาดใหญ่ล้มตัวเองลงเรื่อยๆ ต่อไป แม้จะมีการ

ปลูกป่าเสริม หรือนำแผนทีเก่ามาคูกัน การใช้พรรณไม้ เก็บจากเมล็ดข้างในแล้วนำมาเพาะ ไม้ไผ่ นำไม้ จากที่อื่น หรือไม้โตเร็วมาปลูกหลังจากการปลูกฝืน พรรณไม้ที่เป็นพรรณไม้ดั้งเดิม จะไม่ขึ้น ไม้ที่พบคือ สาปหมา พบว่าเดิมมีในทวีปแอฟริกาได้ เข้ามาในประเทศไทยเมื่อมีการติดต่อค้าขายสินค้า เมล็ดติดเสื้อ กระเป่า ของนักท่องเที่ยวทำให้กระจายลูกกลม ไปตามยอดคอยต่างๆ ซึ่งแต่เดิมไม่มีวัชพืชรบกวน อดีตมี สภาพป่าที่บึงที่เป็นกันชนที่ไม่ให้มีการเปิดพื้นที่เข้าไปถึงพันธุ์พืชบนยอดคอยแต่ก็ถูกทำลายจากการทำไร่ ฝืน ทำให้การกระจายพันธุ์ของพืชต่างถิ่นชนิดนี้ทำได้ง่าย

แม้มีข้อเสนอ การถอนทำลายสาปหมา เพื่อฟื้นฟูสภาพคอยเชียงดาว กลับคืนมา เพื่อไม่ให้พืชเหล่านี้ขึ้นแย่งน้ำ และแสงแดดที่ขึ้นอยู่ตามโขดหิน มีพรรณพืชอยู่ จะไม่สามารถขึ้นได้ และ อนาคตอาจจะไม่มีพรรณพืชให้เห็น คงจะเหลือแต่หญ้าสาปหมาที่จะมีให้เห็นเท่านั้น

การเผาบุกเบิกพื้นที่ การเผาทำให้เป็นการเพิ่มอุณหภูมิมากขึ้น ซึ่งมีผลอย่างยิ่งต่อ พืชในพื้นที่ ผลคือจะมีวัชพืชไปขึ้นแทนที่พืชพื้นถิ่น ซึ่งได้แก่ หญ้าสาปหมา เป็นพืชที่มีถิ่นกำเนิดใน **Maxico** อาจมีการติดจากคนและสัตว์ในการเดินทางกระจายมาเรื่อย ๆ วัชพืชนี้ชอบขึ้นในพื้นที่เปิด ใน ป่าดิบจะไม่พบ นอกจากมีการถางป่า บริเวณอ่างสูง ยอดคอยเชียงดาว เป็นพื้นที่เปิดแต่ในอดีต มีป่าดิบ เขาเป็นแนวเดียวกันในลักษณะกันชนตามธรรมชาติ หญ้าสาปหมาจึงไม่สามารถขึ้นไปแพร่พันธุ์ได้ แต่ การทำไร่ฝืน เป็นการเปิดพื้นที่จากระดับต่ำขึ้นมา **1000** เมตร ขึ้นมา สาปหมาจึงขยับแพร่ขึ้นไปเรื่อย ๆ จนกระทั่งเจอพื้นที่เปิดบนยอดคอยเชียงดาว ด้วยเหตุที่วัชพืชพวกนี้มีความสามารถในการปรับตัวได้ ดีกว่าพืชดั้งเดิม ดังนั้นจึงขึ้นตามหน้าผา ตามก้อนหิน และบดบังแสง แย่งอาหาร ทำให้พืชพื้นถิ่นไม่ สามารถอยู่ได้

2 การเปลี่ยนแปลงทางสิ่งแวดล้อม

ซึ่งการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าคอยเชียงดาวในอดีต อย่างเข้มข้นก่อให้เกิดสภาพปัญหาจากการท่องเที่ยวติดตามมาหลายประการ ถึงแม้สถานการณ์การ ท่องเที่ยวปัจจุบัน ในพื้นที่ศึกษามีความสนใจในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีแนวโน้มมากขึ้น ในขณะที่ ภูมิภาคประชาชน หน่วยงานรัฐและเอกชนมีศักยภาพในการดำเนินงานแต่ขาดการจัดการอย่างมีส่วนร่วม และเหมาะสม รูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสมในการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตรักษาพันธุ์ สัตว์ป่าคอยเชียงดาว อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ จะช่วยให้การจัดการพื้นที่ของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ ป่าคอยเชียงดาวในแง่การจัดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่บรรลุผลได้มากขึ้นและเป็น ประโยชน์ต่อท้องถิ่นส่วนรวม

โดยความไม่เข้าใจและไม่ใส่ใจ ทำให้เกิดปัญหาที่พบจากการท่องเที่ยวที่ผ่านมาใน ขณะนั้นคือ

- นักท่องเที่ยว การเหยียบย่ำทำลายพันธุ์ไม้โดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ของนักท่องเที่ยว โดยทั่วไปที่มีเป้าหมายที่จะพินิจยอดดอยสูงอันดับ 3 ของประเทศ โดยขาดความรู้เกี่ยวกับพรรณพืช และการปฏิบัติตนในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า นักท่องเที่ยวมีปริมาณมากแต่พื้นที่รองรับไม่เพียงพอและไม่เหมาะสม ซึ่งพรรณไม้หายากเหล่านี้ มักขึ้นตามยอดดอย สันดอยซึ่งเป็นพื้นที่แคบ ๆ

- ควันไฟจากการก่อไฟของนักท่องเที่ยว ควันไฟที่ก่อในป่าดงดิบ ควันไฟจะทำลายมอส และเฟิร์น พอกกระทบควันไฟ ก๊าซคาร์บอน รวมตัวกับน้ำ เกิดเป็นกรดคาร์บอนิก

- ขยะ/เฟิงที่ปัก เป็นกระทบจากการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวอาจจะไม่ได้ทำ แต่ว่าคนนำทาง ลูกหาบเป็นผู้กระทำ บางกลุ่มได้มีการ “กานไม้” ทิ้งไว้ก่อน เพื่อให้ต้นไม้แห้งตาย แล้วรอให้ถึงปีหน้า ก็จะได้พื้นที่ปลูกค้า

3 การเปลี่ยนแปลงด้านแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยว

ดอยหลวงเชียงดาว เดิมเป็นพื้นที่ ที่ชาวเขา ใช้เป็นที่ปลูกพืชเกษตรหมุนเวียน และฝิ่น จนกระทั่งนักพฤกษศาสตร์ จากสวนพฤกษศาสตร์สิริกิติ และมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้ทำการสำรวจพืชพรรณบริเวณดอยหลวงเชียงดาว และได้นำผลการศึกษา เผยแพร่ จนเป็นที่รู้จักกันว่าดอยหลวงเชียงดาว เป็นพื้นที่ ที่มี ต้นฝิ่นที่สวยงาม และมีพรรณไม้กึ่งอัลไพน์ซึ่งเป็นไม้ในเขตอบอุ่นจากเทือกเขาหิมาลัย ที่ไม่มีที่อื่นในประเทศไทย ซึ่งข้อมูลที่เผยแพร่ นั้น ได้แสดงให้เห็นถึงความสวยงาม ของต้นฝิ่น และพืชพรรณกึ่งอัลไพน์ จนทำให้นักท่องเที่ยวที่อยากดูต้นฝิ่น ก็จะขึ้นไปบนดอยหลวง หรือนักท่องเที่ยวที่จะชมความสวยงามของพืชกึ่งอัลไพน์ ก็จะขึ้นไปบนดอยหลวงเชียงดาว และประกอบกับ ดอยหลวงเชียงดาว เป็นภูเขาที่สูงเป็นอันดับสามของประเทศ จึงเป็นแรงจูงใจให้นักท่องเที่ยวขึ้นไปท่องเที่ยวดอยหลวงเชียงดาว

จากสถานการณ์ดังกล่าว เริ่มมีกลุ่มชาวบ้านและหน่วยงานรัฐคือเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาว ได้มีแนวคิดว่าจะมีการจัดการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวบนดอยหลวงเชียงดาวโดยมีการจัดการประชุมและได้ข้อตกลงเบื้องต้นดังนี้

มีการเสนอแนวทาง การอนุรักษ์ที่น่าจะดำเนินการเป็นรูปธรรมได้แก่

1. เข้มงวดกับชาวเขาในการทำไร่เลื่อนลอย
2. ควบคุมไฟป่าจากการบุกรุกเบิกพื้นที่ และการหาของป่าของชาวบ้านพื้นราบ
3. ควรจะมีการปลูกป่าเสริมเพื่อเป็นแนวกันชนธรรมชาติ เพื่อให้พืชดั้งเดิมของดอยเชียงดาว มีการพัฒนาตัวเองขึ้น และเพื่อเพิ่มความชื้นให้กับอากาศ
4. ควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับพื้นที่

5 กำหนดพื้นที่พักแรม เส้นทางเดิน และกฎระเบียบให้ชัดเจน เช่น การนำพินขึ้น ต้องมีคนนำทางในลักษณะวิทยากรศึกษาธรรมชาติหรือเป็นเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาว เพื่อป้องกันการทำลายพันธุ์พืช และขโมยทรัพยากรธรรมชาติ

6 ให้ความรู้กับเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาว ผู้ประกอบการท่องเที่ยว ลูกหาบต่าง ๆ ให้ทราบถึงความสำคัญ การปฏิบัติตนบนดอยเชียงดาว พื้นที่ใดควรนำนักท่องเที่ยวเข้าไป พื้นที่ใดไม่ควรเข้าไป และขึ้นไปแล้วและขึ้นไปแล้ว นำขยะไปเท่าใด และนำกลับมาด้วยเป็นต้น

4.2.2 การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ทางทรัพยากรโดยชุมชนรอบ ๆ ดอยหลวงเชียงดาว
จากการศึกษาทางพฤกษศาสตร์และนิเวศวิทยา จากในอดีตที่ผ่านมา ทำให้ทราบว่า จำนวน ชนิด และปริมาณของพรรณพืชต่าง ๆ บนดอยหลวงเชียงดาว มีจำนวนลดลงอย่างมาก เนื่องจากการคุกคามของมนุษย์ ซึ่งแยกเป็น 2 กลุ่ม คือ

1. ชุมชนท้องถิ่น : บนดอยหลวงเชียงดาว คือบริเวณ กิวป่าคา และ อ่างสูง ที่ระดับความสูง 1,700 ถึง 2,100 เมตร จากระดับน้ำทะเล ไม่มีชาวเขาอาศัยอยู่อย่างถาวร เนื่องจากไม่มีแหล่งน้ำที่ถาวร เป็นเพียงการ ไปปลูกเพิงพัก เพื่อทำไร่ฝิ่น ในช่วงฤดูฝน ถึง ฤดูหนาว โดยการตัดไม้ และเผาพื้นที่ จึงทำให้ พรรณไม้สำคัญบริเวณดอยหลวงเชียงดาว ลดลงอย่างมาก นอกจากนี้แล้ว ผลจากการตัดไม้ และเผาพื้นที่ ทำให้พื้นที่นี้มี อุณหภูมิสูงขึ้น ซึ่งมีผลยับยั้งการออกดอก และการติดเมล็ดของพืชหลายชนิดอีกด้วย ซึ่ง สุรจิต จามรมาร (2535) กล่าวในหนังสือ คนเดินทาง ถึงบริเวณหุบเขาดอยหลวงเชียงดาว ตอนหนึ่งว่า “ไม่ใช่เรื่องแปลก ที่ในหุบเขาแห่งนี้จะเต็มไปด้วยแปลงฝิ่นที่พวกมั่งขึ้นมาปลูกไว้เต็มไปหมด ซึ่งบ้างก็สะพรั่งบานไปด้วยดอกสีสวยตระการตา จนแทบไม่น่าเชื่อว่ามันคือ มหันตภัย อันยิ่งใหญ่และน่าสะพรึงกลัวของมวลมนุษยชาติ” แต่ในปัจจุบัน ปัญหานี้เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาว ได้ดำเนินการแก้ไข จนบริเวณนี้ไม่มีใครขึ้นไปทำไร่ฝิ่น อีก นอกจากการขึ้นไปทำไร่ฝิ่นแล้วในช่วงก่อน ยังมีการขึ้นไปล่าสัตว์ เช่น กวางผา (*Nemorhaedus goral*) คีเลื้อย และพืชสมุนไพร ซึ่งมีถิ่นอาศัยอยู่บริเวณนี้ จากชาวเมืองพินราบ และชาวเขาที่อาศัยอยู่โดยรอบดอยหลวงเชียงดาว แต่ในปัจจุบัน เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาว ได้ควบคุม ป้องกัน และดูแลพื้นที่ รับผิดชอบอย่างต่อเนื่อง จนปัญหาเหล่านี้ลดลงอย่างมาก โดยสังเกตจากการพบเห็นตัวกวางผา บ่อยครั้งและร่องรอยการหากิน ยังมีการกระจายอยู่ในบริเวณนี้อย่างต่อเนื่อง

ภาพที่ 8อาสาสมัครขึ้นไปเก็บขยะ ปี พ.ศ.2545

2 นักท่องเที่ยว : ในแต่ละปีมีนักท่องเที่ยวจำนวนไม่น้อย เดินทางไปคอกหลวง เชียงดาว เพื่อท่องเที่ยว เฉลี่ย ปีละประมาณ **1,534**คน(ปี พ.ศ.2545) ทำให้พื้นที่ที่นักท่องเที่ยวเดินผ่าน หรือพักแรม ถูกเหยียบย่ำเสียหาย มีขยะกระจายอยู่ทั่วพื้นที่ นอกจากนี้ พรรณไม้ที่สำคัญยังถูกเก็บ นำออกไป หรือตัดทำอุปกรณ์การพักแรม หรือทำฟืน จนบริเวณที่พักแรม มีสภาพเสื่อมโทรม ในปี พ.ศ.2545 ได้มีอาสาสมัคร และ เจ้าหน้าที่ของเขตฯ เชียงดาว ขึ้นไปเก็บขยะบริเวณคอกหลวงเชียงดาว สามารถเก็บขยะได้ถึง **120** กิโลกรัม เศษขยะเหล่านี้ มีผลกระทบโดยตรง ต่อระบบนิเวศ และพรรณพืช โดยเฉพาะสัตว์ป่าที่อาศัยในบริเวณนี้ โดยจากการสำรวจสัตว์ป่าของสถานีวิจัยสัตว์ป่าเชียงดาว พบมูลของกวางผา มีเศษถุงพลาสติกปนอยู่ แสดงว่าสัตว์ป่าในพื้นที่ได้ลงมาหากินอาหารจากเศษขยะ ซึ่งถ้าเป็น เศษขยะที่เป็นพิษ หรือที่ย่อยสลายยาก ก็จะเป็นอันตรายต่อสัตว์ป่าโดยตรง

ภาพที่ 9 ขยะที่เก็บรวบรวมได้ ในปี พ.ศ.2545

ภาพที่ 10 การลักลอบก่อไฟโดยใช้ไม้ในป่าเป็นเชื้อเพลิง

423 การเปลี่ยนแปลงขององค์กรหรือหน่วยงานในพื้นที่และความร่วมมือ

1. ความร่วมมือใน ภาครัฐและเอกชน

จากการสัมภาษณ์ นายกัลกี๋ เมตตันตะคุปต์ ชาวบ้านบ้านโรงวัว ตำบลเชียงดาว อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ การดำเนินการ โดยภาครัฐเช่น อำเภอเชียงดาว สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ธุรกิจเอกชนต่าง ๆ ให้การสนับสนุน โดยในแต่ละครั้งมีเพียงเป้าหมายเพียงมุ่งขึ้นสู่ยอดดอยหลวงเชียงดาว มีเป้าหมายการพิชิตเพียงอย่างเดียว โดยเหตุที่ในขณะนั้นยังไม่มีใครให้ความสำคัญหรือเข้าใจในเรื่องระบบนิเวศหรือการสูญพันธุ์ของพืช สัตว์ป่ามากนัก บางปีพบว่า มีการนำผู้คนขึ้นไปแต่ละครั้งนับพันคน ส่งผลต่อสภาพพื้นที่อย่างรุนแรง กล่าวได้ว่า ไม่มีสถานการณ์ใดที่ทำให้สภาพพื้นที่บนดอยเชียงดาวได้รับผลกระทบรุนแรงทางระบบนิเวศได้ขนาดนี้อีกแล้ว

ได้ให้ข้อมูลว่า ในช่วงปี 2529 จนถึงปี 2536 ได้มีการจัดทำเป็นโครงการพิชิตยอดดอยหลวงเชียงดาวขึ้นมาเป็นจำนวนถึง 7 ครั้ง ซึ่งเป็นอย่างรุนแรงเทียบเท่าครั้งนี้ เนื่องจากกิจกรรมที่นำคนขึ้นไปทำให้มีการตัดไม้เพื่อการฝังไฟและประกอบอาหาร มีการถางถางพื้นที่เพื่อทำเป็นที่พักแรม มีการยิงปืน จุดพลุ ไฟ จุดประทัดเพื่อเฉลิมฉลอง

ผลจากกิจกรรมดังกล่าวก่อให้เกิดผลกระทบในวงกว้างต่อระบบนิเวศอย่างรุนแรง เราพบว่าพืชหลายชนิดได้สูญพันธุ์ไปอย่างสิ้นเชิง สัตว์ป่าได้ละทิ้งที่อยู่จากยอดดอยไปหากินใน

จุดอื่น ๆ ที่ปลอดภัยกว่า และมีระยะจากการท่องเที่ยวจำนวนมากตกค้างอยู่บริเวณยอดดอยและเส้นทางที่มีการท่องเที่ยว ซึ่งปริมาณขยะที่เกิดขึ้น ต้องใช้เวลาประมาณ 3 ปี ในการขึ้นไปจัดเก็บและสามารถรวบรวมได้ ไม่ต่ำกว่า 500 กิโลกรัม (ข้อมูลการจัดเก็บขยะโดยโครงการศึกษารูปแบบการท่องเที่ยวปี 2547)

จวบจนในช่วงปี 2538 ได้มีการเรียกร้องจากองค์กรต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นองค์กรพัฒนาเอกชน ประชาคมของอำเภอเชียงดาว หลาย ๆ องค์กรให้ยกเลิกการจัดกิจกรรมดังกล่าวด้วยเห็นผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอย่างมากมาย

2 ความร่วมมือระหว่างชุมชนและรัฐ

พบว่านับตั้งแต่ช่วงปี พ.ศ. 2545 ได้มีแนวคิดการร่วมในการจัดการท่องเที่ยวร่วมกันระหว่างภาครัฐคือเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาวและประชาชนคือชุมชนที่ทำการท่องเที่ยวบนดอยหลวงเชียงดาว ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นการสื่อสารทางเดียวคือ ภาครัฐเป็นผู้กำหนดแผนงานหรือนโยบายหลัก และประชาชนเป็นเพียงผู้รับไปปฏิบัติ แต่ที่ผ่านมามีปัญหาหลายประการยังไม่มีการแก้ไข ดังนั้นจึงเกิดกระบวนการร่วมมือกันขึ้น โดยในช่วงปี พ.ศ. 2546 ได้มีการดำเนินการร่วมกันดังนี้

ภาพที่ 14 การระดมความคิดจากผู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวดอยหลวงเชียงดาว

เพื่อกำหนดรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยว

รูปแบบการท่องเที่ยวจึงเป็นลักษณะที่สอดคล้องกับระบบนิเวศน์ ดังนี้

1. ผจญภัย กับสภาพป่า ระยะทาง และความชันของพื้นที่
2. เดินทางโดยเดินเท้าเท่านั้น ระยะทางประมาณ 11 กิโลเมตร ทั้งสองเส้นทางใช้เวลาเดินทางขึ้น ประมาณ 5-6 ชั่วโมง และเดินลงประมาณ 3-4 ชั่วโมง
3. ไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวก และแหล่งน้ำบริเวณที่พัก จึงต้องนำน้ำและสิ่งของที่จำเป็นติดตัวขึ้นไป

4. เดินทางท่องเที่ยวตามเส้นทาง และพื้นที่ที่กำหนดให้เท่านั้น

5. ตลอดจนการเดินทาง และการพักผ่อน ห้ามรบกวน หรือทำอันตรายต่อสภาพธรรมชาติ นักท่องเที่ยว ต้องคำนึงอยู่เสมอว่าต้องอนุรักษ์สิ่งเหล่านี้

6. ต้องมีผู้นำทางหรือลูกหาบ ที่ได้รับการอบรมจาก เขต ฯ เชียงดาว เดินทางไปด้วยทุกครั้ง ซึ่งนอกจากนำทางและแบกสัมภาระแล้ว ยังทำหน้าที่แทนพนักงานเจ้าหน้าที่ ในการกำกับดูแลในเบื้องต้น และยังเป็นการสร้างรายได้ให้กับชุมชนในท้องถิ่น

ซึ่งในปี พ.ศ.2545 ในอัตราค่าบริการสำหรับ ผู้นำเที่ยว 300- บาท ต่อวัน ต่อคน และลูกหาบ อัตรา 250- บาท ต่อวัน ต่อคน ปัจจุบัน ผู้นำทาง อัตรา 500-บาท และลูกหาบ 300-บาท จำนวน ผู้นำและลูกหาบ ที่ลงทะเบียน ถึง 123 คน จนการท่องเที่ยวดอยหลวงเชียงดาว เป็นแหล่งรายได้เสริมให้กับชุมชนได้อย่างดี

3 การบังคับใช้กฎหมาย

ความเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ในแง่สถานภาพทางกฎหมาย ซึ่งในช่วงแรกสถานภาพทางกฎหมายของเชียงดาวมีฐานะเป็นเพียงพื้นที่ป่าสงวนที่ชุมชนรอบ ๆ ดอยเชียงใช้ประโยชน์ และมองว่าเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ เป็นที่สงวนไว้สำหรับเทวอารักษ์ เป็นที่สิงสถิตของเจ้าหลวงคำแดงจ้าวแห่งฝั่บ้านฝั่เมืองคังนั้นชุมชนรอบ ๆ เทือกดอยหลวงจึงปฏิบัติต่อเทือกดอยเชียงดาวด้วยความเคารพ เสมอมาและไม่กล้าเหยียบย่ำหรือทำลายป่าของเจ้าหลวงคำแดง แต่ต่อมาภาครัฐได้ใช้เงื่อนไขทางกฎหมายมาปรับเปลี่ยนความหมายไปเป็นผืนป่าของรัฐที่สามารถจัดการ โดยราชการอย่างเต็มรูปแบบซึ่งพอประมวลให้เห็นภาพได้ดังนี้

วันที่ 24 มีนาคม พ.ศ.2515 ประกาศเป็นป่าสัมปทานไม้สัก ให้กับ อ.อ.ป.

วันที่ 5 กันยายน พ.ศ.2516 ประกาศเป็นป่าสัมปทานไม้กระยาเลยของบริษัททำไม้ เชียงใหม่

ปี พ.ศ.2516 ประกาศเป็นป่าสงวนแห่งชาติ

วันที่ 14 มกราคม พ.ศ.2518 คณะรัฐมนตรีกำหนดให้เป็นป่าต้นน้ำชั้น 1 ห้ามทำการสำรวจ ตีตราไม้ รวมถึงการอนุญาตใด ๆ

ปี พ.ศ.2519 กองอนุรักษ์สัตว์ป่าทำการสำรวจพื้นที่

วันที่ 24 สิงหาคม พ.ศ.2521 ประกาศเป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาว ในราชกิจจานุเบกษาฉบับพิเศษ หน้าที่ 19- 21 เล่มที่ 95 ตอนที่ 87

ซึ่งจากสภาพการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลให้มุมมองของชุมชนรอบ ๆ คอยหลวง เชียงดาวปรับเปลี่ยนไปอย่างมาก เริ่มมองว่าคอยหลวงเชียงดาวเสื่อมความศักดิ์สิทธิ์ลง บ้างก็กล่าวว่าเจ้าหลวง คำแดงย้ายไปอยู่ที่อื่นแล้ว ทำให้ความยำเกรงที่มีต่อคอยหลวงเชียงดาวเปลี่ยนไป มีการเข้าไปลักลอบตัดไม้ การบุกรุกแผ้วถางที่ทำกิน ตลอดจนการลักลอบเข้าไปล่าสัตว์ป่า และนำนักท่องเที่ยวขึ้นไปท่องเที่ยวในที่สุด

43 รูปแบบและความสำเร็จในการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่ในอดีต

รูปแบบการท่องเที่ยวในสมัยก่อน มีลักษณะคล้ายกับในปัจจุบัน คือมีการจ้างลูกหาบ และผู้นำทางจากชาวบ้านถ้ำ การท่องเที่ยว ในช่วงแรก ๆ ที่มีการท่องเที่ยวจะเป็นไปโดยไม่มีข้อตกลงหรือกติกาใด ๆ ใครก็สามารถขึ้นไปได้ แม้ว่าในอดีตจะเป็นที่เกรงกลัวว่าเป็นดินแดนศักดิ์สิทธิ์ ห้ามขึ้นโดยขาดความศรัทธา แต่จากการที่มีประสบการณ์ให้เห็นว่าคนตัดไม้ คนล่าสัตว์ไม่ได้ถูกลงโทษ จากเจ้าหลวงคำแดงจึงไม่มีความหวาดกลัวอีกต่อไป

ซึ่งเราสามารถจัดแบ่งช่วงกิจกรรมการท่องเที่ยวได้ดังนี้

1) ในช่วงระยะเริ่มต้น (พ.ศ. 2516-2537) การท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในขณะนั้น จึงไม่มีความสนใจเรื่องระบบนิเวศใด ๆ เป้าหมายอยู่ที่การพิชิตยอดคอยหลวงกับการเที่ยวชมไร่ฝิ่นเท่านั้น

มีการกางเต็นท์ของนักท่องเที่ยว หรือในพื้นที่ที่ไม่ได้กำหนดไว้ การขึ้นไปโดยไม่ผ่านการขออนุญาตจากเขตฯ หรือมีลูกหาบไม่ทราบว่าจะตั้งเต็นท์บริเวณจุดไหน บริเวณยอดคอย ซึ่งไม่เหมาะสม ทั้งนี้จะต้องวางพรรณพืชออกไป น้ำหายาก ฝิ่นหายาก และพยายามหาเศษไม้เพื่อมาทำฝิ่น ทำให้เป็นการทำลายพืชในบริเวณนั้น

ในช่วงแรก ประมาณ ปี พ.ศ. 2516 เป็นการนำเที่ยว แก่ชาวต่างชาติ และนักศึกษาไทย โดยลุงป้อม (เสียชีวิตแล้ว) และ ลุงควาย (ยังมีชีวิตอยู่) เป็นผู้นำทางหลัก โดยเดินขึ้นทางบ้านถ้ำ ถึงบริเวณ ป่าคูกป่าห้วย พักแรมคืน และเดินทางต่อถึงกิ่วลม และอ่างสลุง พักแรมบริเวณอ่างสลุง หรือ อีกเส้นทางหนึ่งคือ เริ่มต้นเดินทาง จากบ้านแม่เด่นหน้าซัด ปัจจุบัน คือ หน่วยพิทักษ์ป่าขุนห้วยแม่กอก เดินไปตามเส้นทางผ่านบ้านตูดแม่ัว ปัจจุบัน คือบริเวณคองท้อ ไม่มีหมู่บ้านแล้ว ซึ่ง มีอยู่ 3 หย่อมบ้าน จากนั้นเดินทางต่อ ถึง กิ่วป่าคา ดงเย็น อ่างสลุง และ พักแรมบริเวณอ่างสลุง ทางแยกไปกิ่วลม โดยได้ค่าจ้างประมาณ วันละ 100.00 บาทต่อคน สำหรับผู้นำทาง ส่วนลูกหาบ วันละ 50.00 บาท ต่อคน ผู้นำทางในสมัยนั้น เป็นพรานล่าสัตว์ สามารถรู้เส้นทางเดินป่า

บริเวณคอยหลวงเชียงดาวได้ดี หลังจากนั้น ก็มีการขึ้นไปท่องเที่ยว กันอย่างต่อเนื่อง แต่ไม่มากนัก จนกระทั่ง ปี พ.ศ.2523 นักท่องเที่ยวเริ่มมากขึ้น ผู้นำทางจึงเริ่มมีเพิ่มขึ้น เช่น คุณโกเมน บ้านถ้ำเป็นผู้นำหลัก ปัจจุบันย้ายไปอยู่บ้านโรงวัว ซึ่งเส้นทางการท่องเที่ยว ก็ยังคงเหมือนเดิม แต่เริ่มมีการเดินขึ้นทางบ้านนาเลา เพิ่มขึ้นอีกหนึ่งเส้นทาง

ภาพที่ 13 การใช้ล่อ เป็นพาหนะแบกสัมภาระขึ้นคอยหลวงเชียงดาวในช่วงแรก

ช่วงต่อมา หลังจากตั้งเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาว แล้ว การท่องเที่ยวคอยหลวงเชียงดาว ยังมียุ่อย่างต่อเนื่อง โดย นายดำรง อนันตะ ซึ่งเป็นลูกหาบในสมัยนั้น ช่วงปี พ.ศ.2530 เล่าให้ฟังว่า ได้ค่าจ้างสำหรับเป็นลูกหาบเพียง 100.00 บาท ส่วนผู้นำทาง ได้ค่าจ้าง 1500.00 บาท ต่อวัน ต่อคน เส้นทางท่องเที่ยว จะเริ่มต้นที่ บ้านถ้ำ ซึ่งเป็นจุดที่ติดต่อผู้นำทาง และ ลูกหาบ เดินขึ้นคอยหลวงตามเส้นทางเหมือนช่วงแรก คือมี 3 เส้นทาง คือ หน้าถ้ำ บ้านแม้วเด่นหญ้าขัด และบ้านนาเลาโดยมีล่อขนสัมภาระ แต่ในระยะหลัง ล่อ ไม่สะดวกจึงใช้คนเป็นลูกหาบ นักท่องเที่ยวในช่วงนั้น ไปคู่ต้นฝืน และเพื่อพิชิตความสูงอันดับสามของประเทศ ยังไม่รู้จักพรรณพืชกิ่งอัลไพน์มากนัก แต่เมื่อมีการนำผลการศึกษาพรรณพืชบริเวณคอยหลวงเชียงดาวไปเผยแพร่แล้ว ยิ่งทำให้มีนักท่องเที่ยวเพิ่มมากยิ่งขึ้น จนมีผู้นำเที่ยว และลูกหาบ ซึ่งอาศัยอยู่ที่บ้านถ้ำ เพิ่มขึ้น

แต่ด้วยกรอบวิธีคิดและนโยบายของการจัดการพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าในขณะนั้นยังคงมุ่งเน้นการดูแลรักษาและคุ้มครองสัตว์ป่าตลอดจนพันธุ์พืช จึงไม่ค่อยให้ความสำคัญมากนัก โดยหากมีการท่องเที่ยวเข้ามา ก็เพียงแค่อำนวยความสะดวกให้เท่านั้น และชาวบ้านก็ไม่ค่อยให้ความสนใจมากนัก

ด้วยมองว่าป่าไม้เป็นของราชการ ตนเองไม่มีส่วนเกี่ยวข้อง ดังนั้นจะพบว่าในช่วงแรก ๆ การจัดการท่องเที่ยว จึงเป็นเรื่องของชาวบ้านโดยตรง

2) ในช่วงระยะเวลาก่อนการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยว(พ.ศ. 2537-2545)

ในช่วงเวลาดังกล่าว การดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวบนดอยหลวงเชียงดาวก็ยังคงดำเนินการต่อไป เพียงแต่ไม่มากมายเหมือนในช่วงก่อนหน้านั้น แต่มีการปรับตัวของรูปแบบกิจกรรมไปในหลายลักษณะ มีการเดินเท้าจากหน่วยพิทักษ์ป่า และมีการขออนุญาตจากทางเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าฯ และบ่อยครั้งจะมีการตกลงว่าจ้างคนนำทางจากคนในท้องถิ่นเป็นหลัก

3) ช่วงมีการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสม(พ.ศ. 2545-2548)

ปัจจุบัน ดอยหลวงเชียงดาวถูกบริหารจัดการ โดยรัฐที่เป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาว มีกรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพรรณพืช กระทรวงทรัพยากรสิ่งแวดล้อม พ.ร.บ.สงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าฯ พ.ศ. 2535 คุ้มครองดูแลอยู่ และมีการดำเนินงานที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศ และเพื่อการศึกษา ทางด้านธรรมชาติวิทยา และไม่มุ่งเน้นที่จะให้มีการท่องเที่ยวในลักษณะเปิดกว้าง

มีประเด็นคำถามว่า การมีส่วนร่วมภาคประชาชนนั้นจะเป็นอย่างไรเพราะภายหลังประกาศเป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดอยหลวงเชียงดาวแล้ว มีการท่องเที่ยวเกิดขึ้น โดยมีเป้าหมายที่การพิชิตยอดดอยหลวงที่มีความสูง 2,275 เมตร ซึ่งในความเป็นจริง พื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ไม่สนับสนุนที่จะให้มีการท่องเที่ยวดังกล่าว และไม่มีการรองรับการท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่ที่มีความยุ่งยากในการจัดการบริหารจัดการ เพิ่งจะมีความชัดเจนเมื่อปี พ.ศ. 2545 ให้มีการท่องเที่ยวดอยหลวงเชียงดาวได้ มีการจัดสรรงบประมาณ เก็บค่าธรรมเนียม เมื่อกรมป่าไม้ประกาศแล้ว ในแต่ละปี จะมีคนขึ้นไปเที่ยวประมาณ 1,516 คน (ข้อมูลปี 2545) และนักท่องเที่ยวที่ขึ้นไป ส่วนใหญ่เป็นวัยหนุ่มสาว ต้องการความตื่นเต้นผจญภัย แต่มีจำนวนน้อยที่จะขึ้นไปดูระบบนิเวศวิทยาที่อกเขาหินปูน และคุนุกโดยตรง

จากการสอบถามบรรดานักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวบนดอยหลวงเชียงดาว ถึงความพึงพอใจต่อการดำเนินการท่องเที่ยวจากนักท่องเที่ยวซึ่ง ดำเนินการโดยเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาวในปี พ.ศ. 2546 ก็พบว่า

ผลการสัมภาษณ์ความพึงพอใจ ของผู้เดินทางท่องเที่ยวเชิงศึกษาธรรมชาติบริเวณดอยหลวงเชียงดาวโดย เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ในช่วงฤดูการท่องเที่ยวปี พ.ศ. 2546 จำนวน 52 กลุ่ม โดยแต่ละกลุ่มให้คะแนนได้ทั้ง พอใจ และไม่พอใจ หรือเลือกอย่างใดอย่างหนึ่ง ในข้อเดียวกันได้

การสัมภาษณ์ ครอบคลุมเนื้อหา ดังนี้

1. การเดินทางเข้าถึง
 - จากจังหวัดเชียงใหม่ ถึง อำเภอเชียงดาว
 - จากอำเภอเชียงดาว ถึง สำนักงานเขต ๑ เชียงดาว
 - จากสำนักงานเขต ๑ เชียงดาว ถึงจุดเริ่มต้นเดินเท้า
2. การติดต่อขอใบอนุญาต และจ่ายค่าธรรมเนียมการเข้าเขต ๑
3. เส้นทางเดินเท้าศึกษาธรรมชาติดอยหลวงเชียงดาว
4. บริเวณพักแรม
5. ป้ายสื่อความหมาย
6. สุขภาพ
7. ผู้นำทาง
8. ลูกหาบ

ผลการสัมภาษณ์ ความพึงพอใจ พบว่า

1. การเดินทางเข้าถึง

- จากจังหวัดเชียงใหม่ ถึง อำเภอเชียงดาว พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ คือ **48** กลุ่ม พอใจ โดยให้เหตุผลว่า สะดวก สภาพสองข้างทางสวย มีเพียง ส่วนน้อย คือ **4**กลุ่ม เท่านั้น ที่ไม่พอใจ เนื่องจาก หารถยาก และค่ารถแพง

- จากอำเภอเชียงดาว ถึง สำนักงานเขต ๑ เชียงดาว นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ คือ จำนวน **32**กลุ่ม พอใจ โดยให้เหตุผลว่าเดินทางสะดวก สองข้างทางเป็นธรรมชาติสวยดี และชาวบ้านมีน้ำใจ ส่วนจำนวนใกล้เคียงกัน คือ **22** กลุ่ม ไม่พอใจ เนื่องจาก ค่ารถแพง และถ้าขับรถไปเอง ขับยาก เพราะ ไม่มีป้ายบอกทาง และเส้นทางแคบ

- จากสำนักงานเขต ๑ เชียงดาว ถึง จุดเริ่มต้นเดิน ส่วนใหญ่ คือจำนวน **34** กลุ่มพอใจ เนื่องจากธรรมชาติสวย และนวกมาก ส่วนอีก **18**กลุ่มไม่พอใจ โดยเห็นว่า ค่ารถแพง ติดต่อยาก เส้นทางชันเกินไป ไม่มีที่ฝากรถที่บริเวณปางวัว และไม่มีป้ายบอกทาง

2. การติดต่อขอใบอนุญาตและจ่ายค่าธรรมเนียม พบว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ พอใจ

จำนวน **41** กลุ่ม เพราะ สะดวก เจ้าหน้าที่ให้ข้อมูลดี และค่าธรรมเนียมเหมาะสม ส่วนอีก **11** กลุ่ม ไม่พอใจ เนื่องจาก เห็นว่ายังไม่สะดวก ช้า ต้องมีการติดต่อล่วงหน้า พนักงานไม่พร้อมเรื่องเงินทอน ทำให้ช้า และจุดที่ให้ใบอนุญาตควรกระจายไปตามด่าน หรือหน่วยต้นทางเดิน

3 เส้นทางศึกษาธรรมชาติคดอยหลวงเชียงดาว นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ คือจำนวน **48** กลุ่มพอใจ โดยให้เหตุผลว่าได้ผจญภัย และธรรมชาติสวยงาม ส่วนอีกจำนวน **28**กลุ่ม ไม่พอใจ เนื่องจากเส้นทางชัน หลุมรก โกล อันตราย ไม่มีห้องน้ำ และไม่มีแหล่งน้ำ ตามเส้นทางไม่มีป้ายบอกทาง หรือชื่อต้นไม้ นอกจากนั้นยังพบเศษขยะตามเส้นทาง ต้นไม้บางต้นถูกทำลาย เช่นต้นสน นักท่องเที่ยวบางกลุ่มส่งเสียงดัง รบกวนทั้งสัตว์ป่าและนักท่องเที่ยวกลุ่มอื่น

4 บริเวณที่พักแรม นักท่องเที่ยวจำนวน **44** กลุ่ม พอใจ เพราะ อากาศดี วิวสวย สามารถพบน้ำค้างแข็ง บริเวณที่พักสะดวกเนื่องจากอยู่ใกล้ยอดคดอยหลวงเชียงดาว และเป็นสัดส่วนเจ้าหน้าที่ ที่ดูแลอยู่ให้ความดูแลเอาใจใส่ดี ส่วนอีกจำนวน **26** กลุ่ม ไม่พอใจ โดยเห็นว่า พื้นที่ยังไม่เรียบร้อย ไม่มีแหล่งน้ำ และห้องน้ำน้อยไป เมื่อมีคนมาก ๆ โดยเฉพาะห้องน้ำผู้หญิงไม่มี ขยะทิ้งไม่เป็นที่ บางกลุ่มที่ไม่พอใจเพราะเห็นว่าบริเวณที่พักแรมไม่สามารถเล่นดนตรีได้ และไม่สามารถพักแรมบริเวณกัวมได้

5 ป้ายสื่อความหมาย นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ คือจำนวน **36**กลุ่ม ไม่พอใจ เนื่องจากมีน้อยเกินไป ไม่จูงใจ สื่อความหมายไม่ชัดเจน ไม่ตรงความจริง ไม่มีป้ายบอกทาง และไม่มีป้ายบอกชื่อต้นไม้ ส่วนอีกจำนวน **12**กลุ่ม พอใจ เพราะเห็นว่า เป็นสื่อที่เข้าใจง่าย สวย และสามารถให้ความรู้เรื่องพรรณไม้บริเวณจุดพักแรมได้ดี

6 สุขา นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ คือจำนวน **39**กลุ่ม ไม่พอใจ โดยให้เหตุผลว่า มีน้อย โกล น่ากลัว ไม่สะดวก มีกลิ่นเหม็น ไม่มีที่ดับกลิ่น ไม่มีน้ำ ไม่มีถังน้ำ ชำรุด ไม่เป็นระเบียบ และควรมีห้องน้ำผู้หญิง เพราะเวลาใช้ห้องน้ำแล้วรู้สึกวาบหวิว ส่วนอีกจำนวน **26**กลุ่ม พอใจ โดยเห็นว่า เหม็นแต่สะดวกดี เป็นธรรมชาติเหมาะสมกับพื้นที่ และเห็นว่าถึงจะไม่มีน้ำ แต่เจ้าหน้าที่ยังพยายามทำให้ใช้ได้ และมี **1** กลุ่มที่พอใจ โดยให้เหตุผลที่เข้าใจยากว่า “ยังไงก็ต้องใช้”

7 ผู้นำทาง นักท่องเที่ยวจำนวน **37**กลุ่ม พอใจ โดยสรุปว่าผู้นำทาง มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เป็นกันเอง มีมารยาท เก่งสามารถให้ข้อมูลได้ และยังสามารถบอกชื่อพรรณไม้ได้ ส่วนอีก **2**กลุ่มไม่พอใจ โดย สรุปว่า ผู้นำทางไม่ให้ความร่วมมือ และถ้านักท่องเที่ยวกลุ่มใหญ่ ควรมีผู้นำทางกระจายไปตามกลุ่มย่อย เนื่องจากเวลาเดินไม่สามารถเดินตามเป็นกลุ่มเดียวได้

8 ลูกหาบ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ คือ **40**กลุ่ม พอใจ โดยสรุปว่า ลูกหาบ มารยาทดี บริการดี แบกของได้มา และบางคนคุยเก่ง ส่วนอีกจำนวน **5**กลุ่ม ไม่พอใจ เนื่องจาก เห็นว่าลูกหาบเดินช้า มีน้อย และยังส่งเสียงดัง และที่สำคัญ ราคาแพง

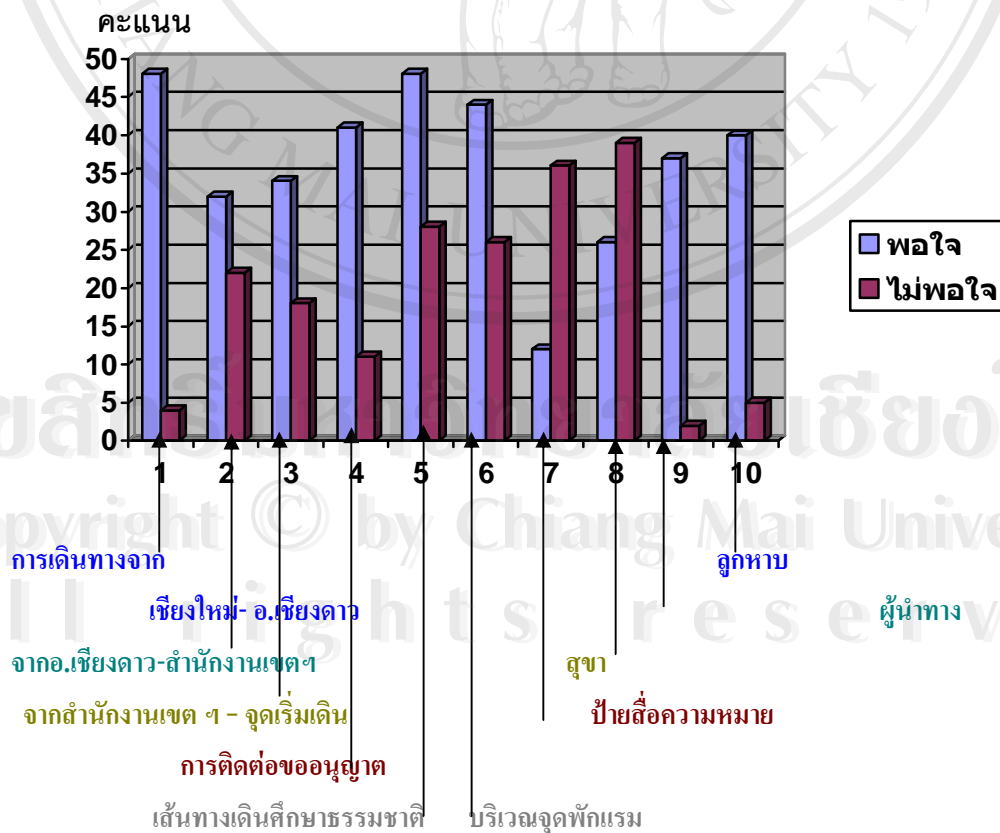
เมื่อถามถึงการรู้จักคดอยหลวงเชียงดาว ปรากฏว่า รู้ จากอินเทอร์เน็ตมากที่สุด คือ **16**กลุ่ม จากหนังสือท่องเที่ยว **14**กลุ่ม จากวารสาร **8**กลุ่ม จากเพื่อนแนะนำ **8**กลุ่ม จากนิตยสาร

ททท. 5กลุ่ม จากนิตยสาร **Unseen Thailand** 4กลุ่ม จากโทรทัศน์ 2กลุ่ม จากคู่มือท่องเที่ยวในปั้มน้ำมัน 2กลุ่ม และจากแผ่นพับ 1 กลุ่ม

ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเพิ่มเติม

1. อยากให้รักษาความเป็นธรรมชาติอย่างนี้ต่อไป ไม่อยากให้มีการเจาะ
2. ตามเส้นทางเดิน มีจุดท่องเที่ยวน้อยไป
3. ตามเส้นทางเดิน บริเวณที่ลาดชันมาก ควรมีราวจับยึด
4. อาจมีการทูลจริตได้ ถ้านักท่องเที่ยวจ่ายเงินที่ด่านตรวจ
5. ควรมีข้อมูลการเดินทางบริการ ที่ชุมชนในอำเภอเชียงดาว
6. นักท่องเที่ยวมีมากไป
7. ค่ารถแพง

แผนภาพที่ 9 แสดงระดับความพอใจและไม่พอใจการจัดการท่องเที่ยวจากการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยว 52 กลุ่ม

ลิขสิทธิ์ © by Chiang Mai University
All rights reserved

สรุป

จากผลการสัมภาษณ์ ข้อมูลที่ได้ เป็นข้อมูลที่นักท่องเที่ยวดำเนินการได้ด้วยตัวเอง จนสามารถตัดสินใจเลือก ความพอใจ หรือไม่พอใจได้ ซึ่งเป็นความพอใจ ของแต่ละกลุ่มหรือแต่ละบุคคล ถึงแม้ว่าตัวเลขที่ปรากฏ จะสามารถแบ่งแยกความพอใจ และไม่พอใจ ได้อย่างชัดเจน แต่ความพอใจ หรือไม่พอใจ นี้ เขต ฯ เชียงดาว ควรนำมาพิจารณาภายใต้กรอบของการท่องเที่ยวเชิงศึกษาระดมชาติ ร่วมกับเป้าหมายของการดำเนินกิจกรรมของเขต ฯ เชียงดาว เพื่อใช้ในการตัดสินใจปรับปรุง แก้ไข รูปแบบ การจัดการ การท่องเที่ยว ดอยหลวงเชียงดาว ที่ได้ดำเนินการไปแล้ว เพื่อให้เกิดความเหมาะสมที่สุด

ภาพที่ 11 การตรวจสัมภาระ ก่อนการเดินทางเพื่อป้องกันการนำสิ่งของต้องห้ามขึ้นไป

44 ศักยภาพในชุมชนที่เกี่ยวข้องในการจัดการทรัพยากรและการท่องเที่ยวในพื้นที่

การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในอดีตไม่เคยอยู่ภายใต้กรอบแนวคิดที่ว่าประชาชนในชุมชนพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว มีบทบาทสำคัญต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างมาก เนื่องจากประชาชนเป็นเจ้าของท้องถิ่นสามารถเป็นศูนย์กลางเชื่อมโยงกับหน่วยงานรัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องในกระบวนการท่องเที่ยวระดับต่าง ๆ ได้ ความรู้สึกเป็นเจ้าของท้องถิ่นของสมาชิกชุมชน ซึ่งมีความรักความหวงแหน พึ่งพิงและใช้ประโยชน์ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวอยู่แล้ว สามารถนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดการพัฒนาแบบยั่งยืนแก่ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวได้ชุมชนจะต้องพัฒนาตนเองให้เป็นศูนย์กลางเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานรัฐกับชุมชนเอง และระหว่างชุมชนกับเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแท้จริงแล้ว การสร้างการมีส่วนร่วม เป็นเรื่องที่ต้องได้รับความร่วมมือและความเข้าใจจากทุกส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะองค์กรของรัฐ และเจ้าของหรือผู้มีอำนาจหน้าที่ดูแล

การท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาชุมชนอย่างเป็นองค์รวมเนื่องจากทรัพยากรการท่องเที่ยวกับทรัพยากรที่ชุมชนใช้เป็นฐานการผลิตเป็นทรัพยากรเดียวกัน วัฒนธรรมและสังคมเป็นตัวขับเคลื่อนเรื่องจิตวิญญาณของชุมชนในการสร้างความสัมพันธ์กันภายในชุมชนและการสัมพันธ์กับภายนอก

ดังนั้น การท่องเที่ยวจึงเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชน ซึ่งหากมองว่าการท่องเที่ยวกับการพัฒนาชุมชนต้องไปในทิศทางเดียวกันในแต่ละมิติของการท่องเที่ยวควรจะส่งเสริมและสร้างความเข้มแข็งให้กับการพัฒนาชุมชน

ประเด็นที่สังคมภายนอกมักละเลยคือชาวบ้านและหากแม้ว่าชาวบ้านจะมีระดับความรู้ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในระดับปานกลาง แต่มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้น้อยลงไปด้วยทางออกคือ การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้จะประสบความสำเร็จได้ด้วยรัฐต้องเปิดโอกาสให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรให้สอดคล้องกับภูมิปัญญาและวิถีชีวิตของชาวบ้าน ซึ่งจะทำให้เกิดการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน

ชาวบ้านที่ว่าเป็นชุมชนที่ตั้งบ้านเรือนอยู่ในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดอยเชียงดาวและมีกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวโดยตรงประกอบด้วย ชุมชนบ้านถ้ำ ตำบลเชียงดาว และชุมชนบ้านแม่ณะ ตำบลแม่ณะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

การสร้างการมีส่วนร่วม เป็นเรื่องที่ต้องได้รับความร่วมมือและความเข้าใจจากทุกส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะองค์กรของรัฐ และเจ้าของหรือผู้มีอำนาจหน้าที่ดูแลการจัดการท่องเที่ยวที่ชุมชนเข้ามากำหนดทิศทางในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับบริบทของชุมชน โดยคำนึงขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ รวมทั้งพัฒนาศักยภาพในการในการ

วางแผน การตัดสินใจ การดำเนินงาน และการสรุปทเรียนของชุมชนน่าจะเป็นแนวทางที่เหมาะสมในการกำหนดศักยภาพว่าสามารถจัดการทรัพยากรท้องถิ่นของตนเองได้ไม่ว่าจะเป็นการท่องเที่ยวหรืออื่นใดก็ตามนอกจากนี้จะต้องมีความพร้อมของชุมชน หมายถึง ความพร้อมที่จะจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชน ด้านการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยใช้องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ประการแรก คือ องค์ประกอบด้านพื้นที่ องค์ประกอบด้านการจัดการทรัพยากร องค์ประกอบด้านกิจกรรมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และองค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในท้องถิ่น เพื่อพิจารณาถึงความพร้อมของชุมชนในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เพื่อการท่องเที่ยวชุมชน ตลอดจนมี แนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวของตนเองซึ่งหมายถึงการบริหารจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม การพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวของชุมชน การจัดระบบสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานการให้การศึกษาถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ของชาวบ้านและการได้รับผลประโยชน์จากการบริหารจัดการการท่องเที่ยวภายในชุมชน

441 วิเคราะห์ศักยภาพด้านพื้นที่ศึกษา

ดอยหลวงเชียงดาว มีลักษณะเด่นทางธรรมชาติ ทั้งในเรื่องของพรรณพืชที่มีแห่งเดียวในประเทศ เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าสงวน 2 ชนิด ใน 15 ชนิดของไทย และมีทิวทัศน์ที่สวยงาม มีความสูงเป็นอันดับสามของประเทศ และเป็นภูเขาหินปูนที่สูงเป็นอันดับหนึ่งของประเทศ มีลักษณะสูงชันของหน้าผา ตั้งแต่ 45-70 องศา ในช่วงระดับความสูง 1,900 เมตร ขึ้นไป ประกอบกับการเดินทางเข้าถึง ต้องใช้วิธีเดินเท้าเท่านั้น ไม่มีถนนสำหรับรถยนต์เข้าถึง รูปแบบการท่องเที่ยวจึงเป็นลักษณะที่สอดคล้องกับระบบนิเวศน์

ดอยหลวงเชียงดาวถูกบริหารจัดการ โดยรัฐที่เป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาว จึงมีประเด็นคำถามว่า การมีส่วนร่วมภาคประชาชนนั้นจะเป็นอย่างไรเพราะภายหลังประกาศเป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดอยเชียงดาวแล้ว มีการท่องเที่ยวเกิดขึ้น โดยมีเป้าหมายที่การพิชิตยอดดอยหลวงที่มีความสูง 2,275 เมตร ซึ่งในความเป็นจริง พื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ไม่สนับสนุนที่จะให้มีการท่องเที่ยวดังกล่าว และไม่มีมาตรการรองรับการท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่ที่มีความยุ่งยากในการจัดการบริหารจัดการ เพิ่งจะมีความชัดเจนเมื่อปี พ.ศ. 2545 ให้มีการท่องเที่ยวดอยหลวงเชียงดาวได้ มีการจัดสรรงบประมาณ เก็บค่าธรรมเนียม เมื่อกรมป่าไม้ประกาศแล้ว สิ่งที่เกิดเป็นประเด็นขึ้นมาแล้ว เราจะมี การวางแผนการจัดการท่องเที่ยวอย่างไร

ซึ่งพอจะวิเคราะห์ศักยภาพทรัพยากรท่องเที่ยวได้ดังนี้

1. ด้านศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมท่องเที่ยว และการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก : โดยศักยภาพของพื้นที่ธรรมชาติสำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ยึดแนวความคิดเรื่องการจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นบรรทัดฐาน กล่าวคือ พื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จะต้องเป็นพื้นที่ธรรมชาติที่มีจุดดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวที่มีคุณค่าความเป็นธรรมชาติในตัวของมันเอง การจัดการใด ๆ ในพื้นที่จะมุ่งเน้นเฉพาะการให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสหรือเข้าถึงธรรมชาติมากขึ้น เสริมสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์และจรรยาบรรณด้านการอนุรักษ์ตลอดจนจรรยาบรรณด้านการท่องเที่ยว โดยมุ่งเน้นให้นักท่องเที่ยวมีความรับผิดชอบในการรักษาสภาพแวดล้อมธรรมชาติ ไม่ทำลายหรือทำให้ทรัพยากรนั้นเสื่อมโทรมลงไปนอกจากนั้นยังพิจารณาถึงความเป็นไปได้ในการส่งเสริมให้ชาวบ้านท้องถิ่นได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอีกด้วย

การศึกษาในครั้งนี้ได้นำหลักการดังกล่าวมาพิจารณา โดยเน้นในส่วนของศักยภาพทางนิเวศเป็นหลัก และผลการประเมินพบว่า เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาว มีศักยภาพทางนิเวศสูงสำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยไม่ได้พิจารณาถึงสถานภาพของพื้นที่ที่อยู่ภายใต้พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พุทธศักราช 2535 ตลอดจนผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว ต่อสัตว์ป่า โดยเฉพาะกวางผา

แม้ว่าเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาว จะมีศักยภาพในเชิงนิเวศสูงสำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แต่ไม่ได้หมายความว่า จะสามารถใช้ประโยชน์ด้านการท่องเที่ยวได้ทุกแห่งในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เนื่องจากวัตถุประสงค์หลักของการประกาศจัดตั้งเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ก็เพื่อรักษาระบบนิเวศและถิ่นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าเป็นสำคัญ อย่างไรก็ตามการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งมุ่งเน้นการให้ความรู้ด้านธรรมชาติวิทยาและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เป็นกิจกรรมที่ปัจจุบันหลายหน่วยงานที่รับผิดชอบได้ให้การสนับสนุน เพื่อผลตอบแทนระยะยาวด้านแนวร่วมเพื่อการอนุรักษ์ แต่กิจกรรมการท่องเที่ยวดังกล่าวต้องจำกัดขอบเขตเฉพาะในบริเวณพื้นที่ที่มีความเหมาะสม ไม่รบกวนความผาสุกของสัตว์ป่า และไม่ใช้พื้นที่ที่มีความเปราะบางสูง ซึ่งได้กำหนดไว้ที่บริเวณยอดคดอยหลวงเชียงดาวและยอดคดอยกิ่วลมเพียง 2 จุด

นอกจากนั้นยังจำเป็นต้องมีระบบการจัดการที่เชื่อมั่นได้ว่าจะไม่ทำลายธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ส่วนพื้นที่ที่อยู่ในความดูแล จัดการโดยชุมชนนั้น บริเวณที่เปิดให้มีการท่องเที่ยวหรือจัดไว้สำหรับบริการนักท่องเที่ยวต้องเป็นพื้นที่ที่ชุมชนเห็นควรด้วยและไม่ทำความเดือดร้อนหรือมีผลกระทบต่อวัฒนธรรมและความเป็นอยู่ของชุมชนท้องถิ่นด้วย

ด้วยเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้น ผู้ศึกษาได้กำหนดให้มีเขตการจัดการเพื่อการท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา ทั้งสิ้น 4 เขตด้วยกันคือ

1) เขตสงวนธรรมชาติ (Nature conservation zone) เป็นพื้นที่ธรรมชาติซึ่งไม่เปิดให้มีการท่องเที่ยวอย่างใด เป็นพื้นที่สำคัญในการสงวนรักษาลึนที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า และระบบนิเวศที่สำคัญ ซึ่งครอบคลุมพื้นที่ส่วนใหญ่ของพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ซึ่งได้แก่ บริเวณ คอยสามพี่น้อง คอยปิรามิด คอยหนอก เป็นต้น

2) เขตท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบเข้มงวด (Strict ecotourism nature education zone) เป็นพื้นที่ที่เปิดให้มีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและศึกษาธรรมชาติได้ แต่ต้องมีระเบียบในการใช้พื้นที่เข้มงวดรัดกุม เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศ เป็นบริเวณที่ไม่มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกหรือมีการเปลี่ยนแปลงใด ๆ เว้นแต่มีจำเป็นเพื่อความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว และเพื่อป้องกันรักษาธรรมชาติ แต่จะต้องเป็นไปอย่างกลมกลืนกับธรรมชาติและมีขนาดเล็ก ซึ่งในพื้นที่ดังกล่าวมีการจัดทำป้ายสื่อความหมาย ห้อยส้วมหลุม และจุดพักผ่อน เป็นต้น

บริเวณท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบเข้มงวดได้แก่ เส้นทางเดินเท้าศึกษาธรรมชาติเด่นหญ้าชัด-ยอดคอยหลวงเชียงดาว เส้นทางนาเลา-ยอดคอยหลวง และบริเวณยอดคอยหลวงเชียงดาว ยอดกิ่วลม

3) เขตท่องเที่ยวทั่วไป (General ecotourism education zone) เป็นพื้นที่ที่ปัจจุบันมีนักท่องเที่ยวเข้าไปใช้ประโยชน์อยู่แล้วเป็นจำนวนมาก จำเป็นต้องมีการควบคุมให้อยู่ภายในขีดความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่ และมีมาตรการในการจัดการการท่องเที่ยวเพื่อรองรับการใช้ประโยชน์ที่ค่อนข้างเข้มข้นดังกล่าว นอกจากนั้น เพื่อให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำเป็นต้องเพิ่มโปรแกรมสื่อความหมายธรรมชาติ เพื่อให้ความรู้ความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยวกับธรรมชาติของพื้นที่และความสำคัญต่อการอนุรักษ์อีกด้วย พื้นที่นี้ ได้แก่ บริเวณลำเชียงดาว เส้นทางล่องแพเดินป่าเมืองคอง-แม่ตะมาน เป็นต้น

4) เขตบริการ (Service zone) เป็นบริเวณพื้นที่ขนาดเล็กที่จัดไว้สำหรับบริการนักท่องเที่ยว ทั้งด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการสื่อความหมายธรรมชาติ เช่น บริเวณสำนักงานเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาว และบริเวณหน่วยพิทักษ์ป่าเด่นหญ้าชัด เป็นต้น

2) ศักยภาพทางนิเวศและจุดเด่นที่น่าสนใจที่ควรมีการสื่อความหมายแก่นักท่องเที่ยว : ศักยภาพทางนิเวศและจุดเด่นที่น่าสนใจสามารถแยกออกได้เป็น 2 ลักษณะคือ

1) เส้นทางศึกษาธรรมชาติ และ กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ซึ่งสามารถนำมาวิเคราะห์ได้ดังนี้

เส้นทางศึกษาธรรมชาติ ซึ่งในพื้นที่ที่มีการจัดการด้านการท่องเที่ยวมีทั้งหมด 2

เส้นทาง คือ

- เส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติหน่วยพิทักษ์ป่าเด่นหญ้าขัด-ยอดดอยหลวง

เชียงดาว

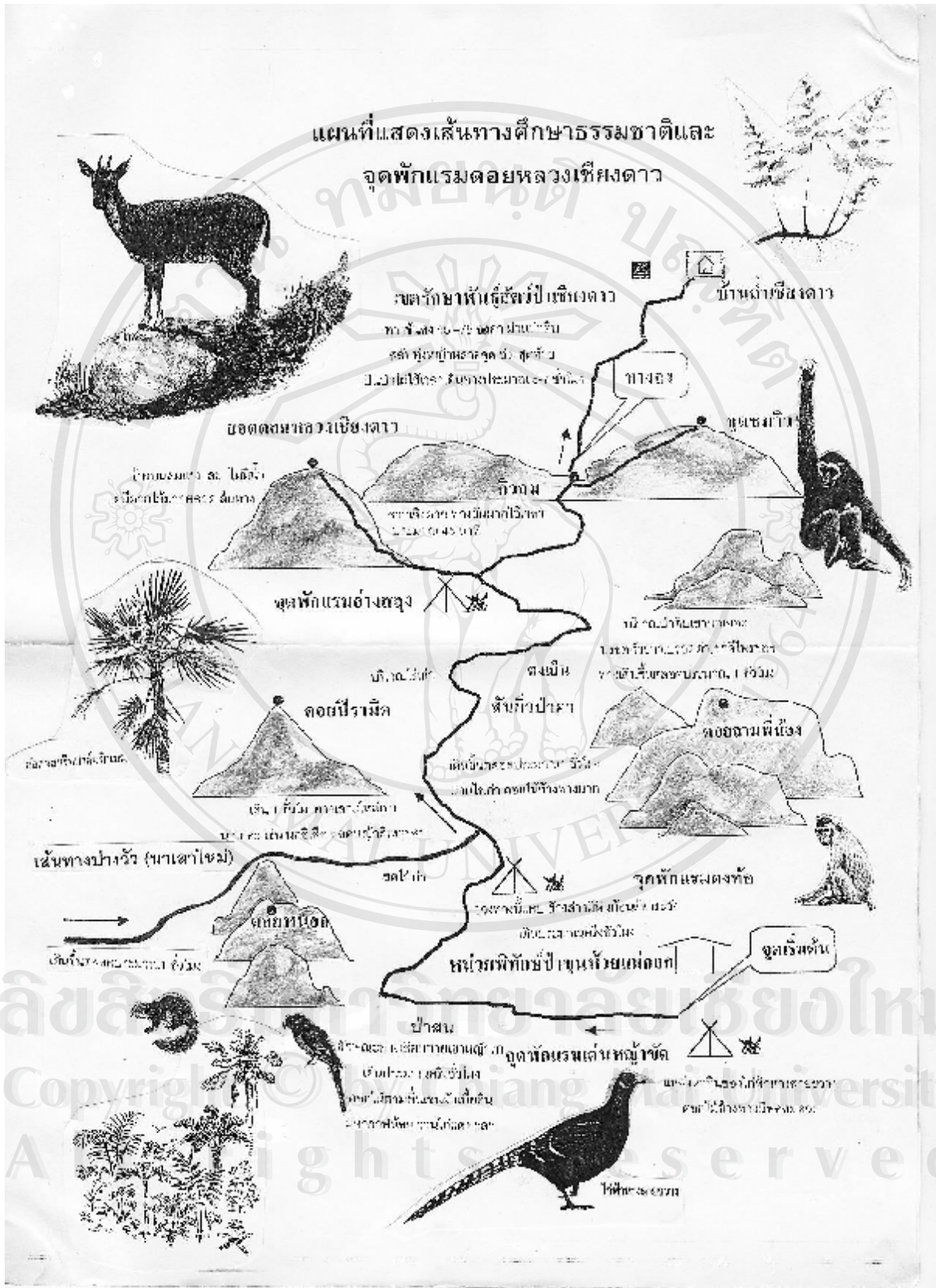
สภาพเส้นทางเป็นระยะทางประมาณ 5 ชั่วโมง โดยจุดเริ่มต้นการเดินทางจะเป็นสภาพป่าดิบเขาที่มีการผสมผสานกันในลักษณะป่าดั้งเดิม มีไม้ประเภทวงศ์ก่อ สลับทุ่งหญ้าประมาณ 1 ชั่วโมง ก่อนที่จะเข้าสู่เขตป่าสนเขาที่มีสนสามใบ เป็นไม้หลัก ซึ่งพื้นที่นี้ นักท่องเที่ยวสามารถชมทิวทัศน์สองข้างทาง และชมพืชพรรณประเภทกล้วยไม้ ป่าต่าง ๆ ตลอดจนสามารถทำกิจกรรมการดูนกได้ โดยใช้เวลาในการเดินเท้าจุดนี้ประมาณ 45 นาที จากนั้นจึงเข้าแนวป่าดิบเขาอีกประมาณ 30 นาที ซึ่งจุดของป่าดิบเขาแห่งนี้ มีไม้ประเภทปรองเขา ที่มีอายุนับ 100 ปี เป็นพืชหลัก

ในช่วงหลังพื้นที่ป่าดิบเขาจะเป็นพื้นที่ในส่วนทุ่งหญ้า ตอนกลางของเทือกดอยเชียงดาว ซึ่งในอดีตเคยเป็นพื้นที่ไร่ฝิ่นเก่า สามารถศึกษาสภาพป่าที่เปลี่ยนแปลงจากป่าดิบเขา จนกลายเป็นทุ่งหญ้า สลับดงไม้ขนาดเล็ก ซึ่งพื้นที่ดังกล่าวจะพบเห็น ดอกไม้ป่าหายากเช่น เทียนนกแก้ว พญาเสือโคร่ง ชมพูพาน เป็นต้น นอกจากนี้ในพื้นที่นี้ยังเป็นที่ตั้งของจุดพักแรมที่ชื่อว่าจุดพักดงท้อ อีกด้วย ซึ่งในส่วนนี้จะใช้เวลาในการเดินประมาณ 3 ชั่วโมง

ช่วงสุดท้าย เป็นช่วงผ่านจากทุ่งหญ้า เข้าสู่ เขตทุ่งหญ้าอัลไพน์ จะเป็นลักษณะเส้นทางขึ้นเนินสูงประมาณ 30 นาที จากนั้นเข้าสู่เขตดงเย็นที่เป็นป่าดิบเขา หรือป่าเมฆ ประมาณ 30 นาที ซึ่งมีไม้อิงอาศัย และพืชหายากมากมาย จากนั้นจึงเดินอยู่ในเขตทุ่งหญ้าอ่างสลุอีกประมาณ 30 นาทีจึงถึงจุดพักแรมบริเวณดินดอยหลวงเชียงดาวซึ่งพันธุ์ไม้ที่น่าสนใจในพื้นที่นี้ ได้แก่ ชมพูพิมพ์ใจ อุ้นป่า ขบาโคม ฟองหินเหลือง เทียนเชียงดาว เป็นต้น

โดยจุดเด่นของเส้นทางนี้จะทำให้นักท่องเที่ยวที่สนใจในการเข้ามาเที่ยวชม เพื่อศึกษาธรรมชาติสามารถพบเห็นสภาพป่าที่เคยถูกทำลาย ได้รับการฟื้นตัว จากการจัดการป่าจากภาครัฐที่เป็นระบบ สามารถเห็นการปรับเปลี่ยนของสภาพป่าตามระดับความสูงของเส้นทาง นอกจากนี้ยังสามารถพบเห็นสัตว์ป่าที่อาศัยในพื้นที่ภายใต้ระบบนิเวศที่เปลี่ยนไปตามลักษณะของเส้นทางได้

และนอกจากนี้ ผู้เข้าชมสามารถพบเห็นพันธุ์ไม้ขนาดใหญ่ดั้งเดิมที่ยังคงหลงเหลืออยู่จากการถูกทำลาย ได้ผลิดอกออกผลให้ชมในแต่ละช่วงฤดูกาล

แผนที่ 1 แสดงเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ

- เส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติป่างิ้ว-ยอดคอยหลวงเชียงดาว

สภาพเส้นทางเป็นเส้นทางชั้นที่เป็นพื้นที่ที่เคยมีการถากถางทำไร่ไถ่นามาก่อน โดยมีจุดเริ่มต้นจากถนนชนบทสาย เชียงดาว-เมืองคอง ช่วงก่อนถึงหมู่บ้านลิซอบ้านนาเลาใหม่ มีการเดินผ่านป่าดิบเขาที่มีไม้ก่อเป็นไม้หน้า แปลงปลูกป่าของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เดินขึ้นเนินชัน สามารถรับรู้ถึงสภาพป่าที่เปลี่ยนไปตามระดับความสูงของพื้นที่ โดยเดินขึ้นเนินชันประมาณ 1 ชั่วโมงทางด้านทิศเหนือของเทือกคอยเชียงดาว จากนั้นจะเป็นการเดินเข้าสู่ใจกลางเทือกเชียงดาวที่มีสภาพเป็นป่าดิบชื้น สลับโจดหิน สภาพพันธุ์พืชที่พบจะเป็นจำพวกไม้เถาเลื้อย เทียนนกแก้ว จันทร์ผาเป็นต้น จากนั้นจะมาเชื่อมกับเส้นทางเดิมในช่วงระหว่างจุดพักแรมคงที่อกับคองน้อย ซึ่งทั้งหมดจะใช้เวลาทั้งหมดประมาณ 4 ชั่วโมง โดยเส้นทางนี้มีโอกาสที่จะเจอสัตว์ป่าได้ง่ายเช่น ไก่ป่า ไก่ฟ้าหลังเงิน หมูป่า เก้ง ตลอดจนเป็นเส้นทางดูนกที่ดีที่สุดจุดหนึ่ง

ในการกำหนดเส้นทางการศึกษาธรรมชาติดังกล่าวได้ผ่านการหารือกับทางเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาว เอาไว้แล้วว่าจะมีความเหมาะสม เนื่องจากมีความประอบบางทางระบบนิเวศน้อยกว่าพื้นที่อื่น ๆ ขณะเดียวกัน สามารถสนองความต้องการสำหรับนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจในการเดินเท้าศึกษาธรรมชาติ ได้อย่างครบถ้วน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการรองรับได้ของพื้นที่ ซึ่งจะกล่าวถึงในประเด็นถัดไป

3 การประเมินความสามารถของพื้นที่ในการรองรับปริมาณนักท่องเที่ยว: จิตความสามารถในการรองรับการใช้ประโยชน์ด้านการท่องเที่ยว คือระดับการใช้ประโยชน์ของนักท่องเที่ยวในพื้นที่ที่ทำให้นักท่องเที่ยวมีความพอใจในระดับสูง และก่อให้เกิดผลกระทบต่อทรัพยากรน้อยมาก ในการศึกษาครั้งนี้ได้กำหนดเฉพาะจิตความสามารถด้านกายภาพของพื้นที่ (**Physical recreation carrying capacity**) โดยพิจารณาเกี่ยวกับตัวแปรต่าง ๆ ได้แก่ ขนาดพื้นที่ที่นักท่องเที่ยวสามารถเข้าไปใช้ ขนาดของพื้นที่ที่นักท่องเที่ยวคนๆหนึ่งจำเป็นต้องใช้เพื่อประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งขึ้นอยู่กับลักษณะของกิจกรรม ความรู้สึกและความต้องการทั่วไปของนักท่องเที่ยว

จิตความสามารถในการรองรับ = $\frac{\text{พื้นที่สำหรับนักท่องเที่ยว}}{\text{พื้นที่เฉลี่ยต่อคน}}$

พื้นที่เฉลี่ยต่อคน

ดังนั้น ในช่วงเวลาหนึ่ง ๆ จะมีผู้ไปใช้ประโยชน์ด้านการท่องเที่ยวพร้อม ๆ กันได้ไม่เกินจำนวนคนที่ได้กำหนดไว้เป็นจิตความสามารถในการรองรับดังกล่าว แต่อย่างไรก็ตาม ในหนึ่งวันเมื่อพิจารณาถึงอัตราหมุนเวียนของการใช้พื้นที่แหล่งท่องเที่ยวดังกล่าวแล้ว พื้นที่อาจสามารถรองรับ

นักท่องเที่ยวได้มากขึ้น ซึ่งขึ้นกับระยะเวลาที่นักท่องเที่ยวใช้แหล่งท่องเที่ยว นั้น ๆ ว่า มากน้อยเพียงไร และขึ้นกับความสามารถของพื้นที่ในการฟื้นฟูไม่ให้เกิดมลพิษไป

$$\text{อัตราการหมุนเวียน} = \frac{\text{จำนวนชั่วโมงที่เปิดให้เข้า}}{\text{จำนวนชั่วโมงที่นักท่องเที่ยวใช้}}$$

จำนวนนักท่องเที่ยวต่อวัน = จีตความสามารถในการรองรับ X อัตราหมุนเวียน

สำหรับในกรณีของคอยหลวงเชียงดาวได้กำหนดจีตความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในช่วงเวลาเดียวกันได้ดังนี้

- จีตความสามารถในการรองรับได้ของคอยหลวงเชียงดาว พิจารณาจากขนาดพื้นที่จุดพักแรมและการใช้พื้นที่ในการทำกิจกรรม ที่อนุญาตให้นักท่องเที่ยวเข้าไปใช้พื้นที่ได้ ซึ่งในที่นี้กำหนดไว้เพียงยอดคอยหลวงเชียงดาวและยอดคอยกิ่วลมโดยใช้เกณฑ์เรื่องขนาดพื้นที่ที่บุคคลหนึ่งจะใช้ประโยชน์ ด้านการท่องเที่ยวโดยไม่อัดอัดหรือถูกรบกวนจากผู้อื่น
- นอกจากนั้นเพื่อป้องกันผลกระทบจากนักท่องเที่ยวในปริมาณดังกล่าวจึงกำหนดให้นักท่องเที่ยวสามารถขึ้นลงคอยหลวงเชียงดาวเฉพาะเส้นทางที่กำหนดไว้ซึ่งในที่นี้ได้กำหนดไว้ที่เส้นทางปางวัวและหน่วยพิทักษ์ป่าเด่นหญ้าขัด และมีข้อห้ามนักท่องเที่ยวออกนอกเส้นทางที่กำหนดไว้

ตารางที่ 22 ตัวอย่างการประเมินจีตความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว

แหล่งท่องเที่ยว	พื้นที่/ระยะทาง	พื้นที่หรือระยะทางเฉลี่ย/คนหรือกลุ่ม	จีตความสามารถในการรองรับ	จำนวนนักท่องเที่ยวต่อวัน
เส้นทางศึกษาธรรมชาติคอยหลวงเชียงดาว	5000 เมตร	ไม่ต่ำกว่า 300 เมตร/กลุ่ม	ตลอดเส้นทาง 10 กลุ่ม พร้อม ๆ กันกลุ่มละ 20 คน (นักท่องเที่ยว+ คณนำทาง+ลูกหาบ)	200คน/วัน

การกำหนดค่าตัวแปร

- (1) เป็นระยะทางตามแผนที่
- (2) เป็นความต้องการระยะห่างระหว่างกลุ่มอย่างน้อย 300 เมตร
- (3) จำนวนนักท่องเที่ยวต่อกลุ่ม ๓๐ คน
- (4) เริ่มเปิดให้เดินตั้งแต่ 07.00 น. และให้กลุ่มสุดท้ายเข้าพื้นที่ได้ก่อน 17.00 น.

รวมทั้งวันเท่ากับ 10 กลุ่ม

4 สักยภาพด้านการจัดการ การวางมาตรการและระเบียบการใช้พื้นที่บริเวณดอยหลวงเชียงดาวเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ :เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวของดอยหลวงเชียงดาวส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาว ซึ่งมีพันธุ์พืชเฉพาะถิ่นและสัตว์ป่าเช่น กวางผา ซึ่งอยู่ในสภาพเปราะบางและเสี่ยงต่อการสูญพันธุ์ การใช้พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวจึงจำเป็นต้องเป็นไปอย่างระมัดระวัง และมีระเบียบกติกการใช้พื้นที่นอกเหนือจากที่ปรากฏไว้ในกฎหมายและพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 เพื่อให้เป็นการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนและแสดงถึงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างแท้จริง

ดังที่ได้กล่าวแล้วข้างต้นว่า กิจกรรมท่องเที่ยวที่ควรสนับสนุนในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาว ได้แก่ การดูนก เดินป่าศึกษาธรรมชาติ ซึ่งมาตรการและระเบียบในการใช้พื้นที่เพื่อก่อให้เกิดผลกระทบต่อพื้นที่น้อยที่สุดได้แก่

- มาตรการและระเบียบการใช้พื้นที่โดยเป็นข้อตกลงร่วมกันระหว่างเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาวและกลุ่มผู้ประกอบการท่องเที่ยวได้แก่

1. เส้นทาง เส้นทางการขึ้นดอยหลวงเชียงดาว บริเวณเด่นหญ้าขัด และเส้นทางบ้านนาเลา เป็นเส้นทางเดิม คือ บริเวณปางวัว และบริเวณหน้าถ้ำไม่อนุญาตให้ขึ้น สถานที่อนุญาตให้พักแรม ดงท้อ อ่างสูง แม่กอก ดงไม้หก เค้นหญ้าขัด เพื่อควบคุมการใช้พื้นที่ และมีการประเมินแล้วว่า น่าจะส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศของพื้นที่น้อยที่สุด ที่สำคัญจากกระบวนการกำหนดเส้นทางทำให้เราสามารถเก็บรักษาพื้นที่ที่มีความเปราะบางสูงสุดบริเวณยอดดอยที่มีอยู่ 14 ยอดในระดับความสูงกว่า 2,000 เมตรจากระดับน้ำทะเลได้ โดยกำหนดให้ขึ้นได้เพียงยอดสูงสุดคือยอดดอยหลวงเชียงดาวและยอดดอยกั้วลมที่อยู่ใกล้เคียงกัน จำนวน 2 ยอด ซึ่งหมายความว่าสามารถลดการรบกวนพื้นที่ได้ถึง 12 ยอดสำคัญ

2 ระยะเวลาการท่องเที่ยว เปิดเดือนพฤศจิกายน - มีนาคม เป็นเวลา 5 เดือน ปิดตั้งแต่เดือนเมษายน-ตุลาคม เพื่อให้สัตว์ป่าและพันธุ์พืชได้ฟื้นตัวเป็นเวลา 7 เดือน โดยการกำหนดช่วงเปิดปิดดังกล่าวจาก

- ความพร้อมของพื้นที่ ในแง่ของการคมนาคม ที่ไม่ยากเกินไปนัก
- นักท่องเที่ยวให้ความสนใจมากที่สุด
- สัตว์ป่าไม่อยู่ในช่วงฤดูผสมพันธุ์หรือเลี้ยงลูกอ่อน
- ชุมชนอยู่ในช่วงว่างจากการทำงานภาคเกษตร

นอกจากนี้การปิดถึง 7 เดือนและเปิดเพียง 5 เดือน ทำให้พื้นที่สามารถปรับสภาพได้ด้วยตัวของพื้นที่เอง และไม่ส่งผลกระทบต่อพื้นที่มากนัก

3 ข้อห้าม

- 1) ไม่นำเครื่องมือล่าสัตว์หรืออาวุธใดๆ เข้าเขตฯ เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่
- 2) ไม่นำวัตถุ ดอกไม้เพลิง ประทัด ยาพิษ ยาเบื่อเมา หรือสิ่งอื่นที่เป็นอันตรายแก่สัตว์ป่า ซึ่งเจ้าหน้าที่สั่งห้ามเข้า
- 3) ไม่นำยานพาหนะ สัตว์พาหนะ สัตว์เลี้ยงเข้าเขตฯ เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่
- 4) ไม่นำอุปกรณ์ที่จะทำให้เกิดเสียงอึกทิกเข้าเขตฯ
- 5) ห้ามนำภาชนะขวดแก้วเข้าเขตฯ เว้นสิ่งของที่จำเป็นต้องบรรจุอยู่ในภาชนะ ขวดแก้วเท่านั้น ซึ่งเมื่อใช้แล้วต้องนำภาชนะ ขวดแก้วที่ติดตัวกลับมาด้วย
- 6) ห้ามนำพาชนะบรรจุสิ่งของที่ทำได้ด้วยโคม เข้าเขต

4 ข้อควรปฏิบัติระหว่างเข้าเขตฯ

- 1) เดินตามเส้นทางที่กำหนด
- 2) พักแรมในบริเวณที่กำหนด
- 3) ห้ามทิ้งขยะตามเส้นทางเดิน
- 4) ให้มีการอนุโลมกำจัดขยะประเภทกระดาษให้หมดสิ้นก่อนโดยการเผา
ในบริเวณที่กำหนดให้
- 5) ขยะที่กำหนดโดยวิธีเผาไม่ได้ หรือที่เป็นพิษ ให้นำกลับออกมาด้วย

6) การขั้บถ่ายให้ใช้ระบบ ขูด ถ่าย กลบ ในบริเวณที่พักรวมหรือตามเส้นทางได้ในกรณีที่เป็น

7) ห้ามใช้ไม้ทุกชนิดในเขตฯ เป็นเชื้อเพลิง หากไม่มีถ่านแก๊สอัดขึ้น ไป จะไม่อนุญาตให้ขึ้น

8) ไม่ทำการใดๆ ที่เป็นการทำลายสภาพธรรมชาติ เช่น เก็บนำออกไป ชิดเขียนหรือทำสัญลักษณ์ใดๆ ตามต้นไม้ หรือ โขดหิน หรือการทำให้เกิดไฟป่า

9) ไม่ทำการใดๆ ที่ทำให้เกิดเสียงอึกทึก หรือกระทำใดๆ ที่เป็นการรบกวนสัตว์ป่าให้ตื่นตกใจ

- มาตรการเกี่ยวกับการจัดการพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

1. มีการนำขยะลงมาและลงทะเลเบียนขยะตลอดจนมัดจำค่าขยะ

2. สนับสนุนกิจกรรมอนุรักษ์และพัฒนาสังคมของชุมชน

3. มีระบบลงทะเบียนนักท่องเที่ยวที่ต้องการเดินป่า ดูนก เพื่อความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว และเป็นข้อมูลติดตามปริมาณการใช้พื้นที่ ณ ส่วนต่าง ๆ ของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาว

4. เก็บค่าธรรมเนียมใช้พื้นที่ และบางกิจกรรมที่ต้องการการจัดการเป็นพิเศษ

5. มีเจ้าหน้าที่ลงทะเลเบียนนักท่องเที่ยว โดยแยกเป็นชาวไทยและชาวต่างประเทศ บริเวณด่านตรวจหน่วยผาตั้ง-นาเลาและบริเวณด่านตรวจสันป่าเกี๊ยะ ตลอดจนเส้นทางศึกษาธรรมชาติเส้นอื่น ๆ โดยประสานกับกลุ่มการท่องเที่ยวของชุมชน

6. จัดเจ้าหน้าที่คอยตรวจตราให้ผู้ใช้พื้นที่ปฏิบัติตามกฎระเบียบและอำนวยความสะดวกให้ข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่และกิจกรรมการอนุรักษ์ต่าง ๆ

7. จัดทำศูนย์บริการข้อมูลย่อยและการประชาสัมพันธ์บริเวณสำนักงานเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาว

8. จัดทำจุดพักรวมสำหรับพักค้างคืนสำหรับนักท่องเที่ยว พร้อมป้ายแนะนำสภาพของแหล่งท่องเที่ยว ตลอดจนห้องส้วมชั่วคราวสำหรับบริการนักท่องเที่ยว

5. มาตรการวางแผนการติดตามผลกระทบต่อทรัพยากรป่าไม้ สัตว์ป่าและสิ่งแวดล้อม : เพื่อให้การจัดการบรรลุผลตามเป้าหมายของการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจำเป็นต้องประเมินผลกระทบจากการท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอ โดยได้กำหนดวิธีการออกเป็น 3 ระดับคือ

1) **ระดับง่าย (Easy level)** เป็นวิธีการที่ใช้สำหรับชุมชนที่ร่วมโครงการและเจ้าหน้าที่ป่าไม้ในพื้นที่

- การนับขยะตามทางเดินธรรมชาติ ทำการเก็บและนับขยะตามเส้นทางหลักที่นักท่องเที่ยวใช้เป็นประจำพร้อมสถิติที่เก็บได้ทุกครั้งที่สิ้นสุดฤดูกาลท่องเที่ยวคือกล่าวได้อีกนัยหนึ่งในรอบ 5 เดือนที่มีการท่องเที่ยว เพื่อเปรียบเทียบปริมาณขยะ ปริมาณนักท่องเที่ยว
- การบันทึกสถิตินักท่องเที่ยวที่ฝ่าฝืนกฎระเบียบเช่นการ เข้าไปในเขตหวงห้าม การใช้เสียงอีกทีก การทิ้งขยะ การเก็บพันธุ์พืชซึ่งอยู่ตามเส้นทางศึกษาธรรมชาติ
- การนับจำนวนครั้งการพบเห็นกวางผาหรือสัตว์ป่าอื่น ๆ ตลอดจนความหนาแน่นของพันธุ์พืชที่เคยมีการพบเห็นในแต่ละปี

2) **ระดับปานกลาง (Moderate level)** เป็นวิธีการสำหรับนักวิชาการ เจ้าหน้าที่ป่าไม้และคณะทำงานด้านการท่องเที่ยวของชุมชนที่ผ่านการอบรมและมีความรู้ในระดับหนึ่งมาแล้ว

- การติดตามผลกระทบที่เกิดขึ้นกับสังคมพืชเช่นการศึกษาการเปลี่ยนแปลงของความหนาแน่น และการแพร่พันธุ์ของพืชที่ปรากฏผลการเหยียบย่ำเป็นประจำการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวตามเส้นทางที่กำหนด ทำให้เกิดการลดลงของการขยายพันธุ์พืช (**reproduction rate of vegetation**) หรือไม่ รวมถึงการเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบของชนิดพันธุ์ (**species composition**) โดยชนิดพันธุ์พืชที่บอบบางไม่สามารถทนทานต่อการเหยียบย่ำและกิจกรรมการท่องเที่ยว ได้ถูกแทนที่โดยชนิดพันธุ์ที่ทนทานมากกว่า หรือเกิดจากการเปลี่ยนแปลงจากปรากฏการณ์ธรรมชาติ เช่น ความแห้งแล้ง ไฟป่า เป็นต้น ซึ่งผู้ศึกษาควรทำความเข้าใจกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นโดยแยกแยะการเปลี่ยนแปลงทางนิเวศในธรรมชาติและผลกระทบที่เกิดขึ้นจากนักท่องเที่ยว

- การติดตามผลกระทบที่เกิดขึ้นกับสัตว์ป่าโดยอาศัยชนิดพันธุ์ (**species diversity**) และปริมาณความมากมาย (**abundance**) ของสัตว์ป่าบางชนิดโดยเปรียบเทียบในช่วงเวลาเดียวกันของแต่ละปี

3) **ระดับผู้ชำนาญการ (expert level)** ได้แก่กลุ่มนักวิชาการและนักวิจัยซึ่งมีความชำนาญเฉพาะทาง

- การสำรวจประชากรของกวางผา หรือสัตว์ป่าชนิดอื่น ๆ เนื่องจากกวางผาเป็นสัตว์ที่เป็นเป้าหมาย ของการจัดตั้งและการจัดการพื้นที่อนุรักษ์ป่าผืนนี้ เป็นสัตว์พบเฉพาะถิ่น (**endemic**) และกวางผาเป็นสัตว์ที่มีความต้องการสภาพถิ่นอาศัยในบริเวณเทือกเขาหินปูนเท่านั้น จึงควรมีการทำงานวิจัยเพื่อนำมาใช้เป็นพื้นฐานในการจัดการตามหลักวิชาการอย่างเต็มที่ ดังนั้นจึงควรมีการสำรวจและทำแผนที่อาณาเขตหวงห้าม (**territory**) ของกวางผาทุก ๆ ปี เพื่อติดตามการเปลี่ยนแปลง

ประชากรของกวางผา และนำการศึกษาที่ได้มาใช้ในการจัดการอย่างเข้มข้นเพื่อลดผลกระทบจากนักท่องเที่ยว เช่น การลดปริมาณนักท่องเที่ยวหรือการปิดเส้นทางบางเส้นทางที่อยู่ใกล้แหล่งที่อยู่อาศัยของกวางผา โดยเฉพาะในช่วงฤดูผสมพันธุ์และเลี้ยงลูกอ่อน เพราะกวางผามีความ **sensitive** ต่อการรบกวนจากนักท่องเที่ยว

442 วิเคราะห์ศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวโดยการร่วมมือระหว่างเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าและชุมชน

จากสถานการณ์ดังกล่าวที่ผ่านมา การจัดการทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ดอยหลวงเชียงดาวจากระบบการจัดการที่มีส่วนร่วม ทรัพยากรธรรมชาติถูกใช้เป็นเครื่องมือในการท่องเที่ยว โดยมิได้คำนึงถึงความยั่งยืน การศึกษาวิจัยเพื่อรวบรวมข้อมูลด้านการท่องเที่ยวพื้นที่ดอยหลวงเชียงดาว รวมทั้งร่วมกันค้นหารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับดอยหลวงเชียงดาว โดยเน้นให้เกิดการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน โดยใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือนำไปสู่การจัดการทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดความยั่งยืนต่อไป พร้อมทั้งสามารถกำหนดแผนพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนและสามารถผลักดันไปสู่นโยบายการพัฒนาพื้นที่

การศึกษารูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสมๆ เป็นการศึกษาทั้งในส่วนของด้านชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องซึ่งได้แก่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาว โดยพยายามวิเคราะห์ถึง (1) ความต้องการของชุมชนและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าฯ ในการเข้าร่วมจัดการเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบริเวณดอยหลวงเชียงดาว (2) ความพร้อมของชุมชนและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าฯ ในการบริหารจัดการเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (3) บทบาทและความคิดเห็นของชุมชนและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบริเวณดอยหลวงเชียงดาวต่อไป

ผลของการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องต่าง ๆ และสังเกตการณ์การประชุมร่วมของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาวกับชุมชนในพื้นที่ศึกษา มีดังต่อไปนี้

(1) ความต้องการของชุมชนและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาว

จากการสัมภาษณ์เบื้องต้นพบว่า ชาวบ้านส่วนใหญ่ต้องการให้มีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกิดขึ้นในพื้นที่ เพราะคาดหวังว่าชาวบ้านท้องถิ่นน่าจะได้ประโยชน์จากการท่องเที่ยวดังกล่าว นอกจากนี้ ชุมชนมีความเห็นว่าควรเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม โดยเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการร่วมกับเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาว ตลอดจนมีกิจกรรมในการเป็นคณนำทาง หรือลูกหาบ

ซึ่งในส่วนของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาว มองว่า การท่องเที่ยวบนคอยหลวงเชียงดาวมีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและเข้มข้นขึ้นในทุกขณะ แม้ในส่วนของเงื่อนไขการเป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าจะไม่อนุญาตให้ดำเนินการท่องเที่ยวได้อย่างสิ้นเชิง แต่รูปแบบการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมน้อยที่สุดและพยายามให้พื้นที่อนุรักษ์เป็นสถานที่ที่นักท่องเที่ยวได้เข้าไปอยู่ระยะมั่งคั่งเพื่อการเรียนรู้ น่าจะเป็นคำตอบที่เหมาะสมในการจัดการพื้นที่ได้เป็นอย่างดี อนึ่งการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นจะเป็นหลักประกันได้ว่าทรัพยากรธรรมชาติบนคอยหลวงเชียงดาวน่าจะรักษาไว้ได้ หากคนในท้องถิ่นได้ร่วมกันดูแลรักษา ไม่ว่าจะเป็นไปในรูปแบบใดก็ตาม ดังที่ได้เห็นว่าในปัจจุบันสภาพของพื้นที่คอยหลวงเชียงดาวมีสภาพที่ดีขึ้น ไม่ว่าจะเป็นปริมาณขยะที่ลดลง (ประมาณ 10 ส่วนใน 100 ที่เคยมี) การตัดไม้ลดลง ชุมชนมีรายได้มากขึ้น ชุมชนบนพื้นที่สูงมีความเข้าใจในการรักษาป่า เป็นต้น

(2) ความพร้อมของชุมชนและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าฯ ในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ความพร้อมของชุมชนและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าฯ จะวิเคราะห์จากปัจจัยบุคคล ปัจจัยภายในชุมชน และปัจจัยภายในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาวเอง

- ปัจจัยส่วนบุคคล ทั้งในส่วนของทางเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาวและชุมชน โดยจะวิเคราะห์ จาก 1) ความรู้ความเข้าใจที่ชาวบ้านและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าฯ ที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 2) ความรู้และทักษะในการบริหารจัดการหรือการบริการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 3) ความคิดเห็นหรือแนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และ 4) ความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ๆ ในชุมชนและหน่วยงานในพื้นที่

จากการสอบถามและพูดคุยกับชาวบ้าน ผู้นำชุมชน และผู้เกี่ยวข้องของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาว พบว่ามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและแนวทางในการบริหารจัดการให้สอดคล้องกับหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอยู่บ้างพอสมควร ชาวบ้านส่วนใหญ่คิดว่าตนมีความเข้าใจและรู้จักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยมองว่าสามารถกระจายรายได้สู่ชุมชน เป็นการเน้นให้ชุมชนมีส่วนร่วมในภาคบริการและให้ความสำคัญว่าเป็นการท่องเที่ยวที่มีกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษาเรียนรู้และชื่นชมธรรมชาติ แต่ในส่วนเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าฯ เองกลับมองว่าชาวบ้านส่วนใหญ่นอกภาคธุรกิจท่องเที่ยว ไม่ค่อยให้ความสนใจที่จะมีส่วนในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติหรือคืนผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวส่วนหนึ่งกลับคืนสู่ธรรมชาติ

นอกจากนี้ จากการสัมภาษณ์พูดคุยกับกลุ่มผู้นำชุมชนบางคน พบว่า มีความต้องการให้พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ถนนหนทาง และสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวก

แก่นักท่องเที่ยว ตลอดจนอยากให้เน้นการพัฒนากลยุทธ์ต่าง ๆ ในการชักจูงให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวในพื้นที่มาก ๆ เพื่อจะมีรายได้มากขึ้น

อย่างไรก็ดี มีอีกจำนวนไม่น้อยที่ให้ความสนใจเกี่ยวกับความเสื่อมโทรมของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวบนดอยหลวง และคิดว่าที่ผ่านมายังไม่ใช้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างแท้จริง นอกจากนี้ยังมีความคิดว่าแหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรมลงกว่าเดิม เพราะพบว่ามีคนในพื้นที่บางกลุ่มตลอดจนนักท่องเที่ยวเด็ดและเก็บหาพันธุ์ไม้หายากออกไปจากแหล่งท่องเที่ยว

สำหรับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริการ หรือการบริหารจัดการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้น พบว่า ส่วนใหญ่ทั้งในส่วนของชุมชนและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าฯเองไม่มีประสบการณ์ด้านการบริการหรือบริหารเกี่ยวกับการท่องเที่ยว แต่จะมีเฉพาะบางกลุ่มที่เคยนำนักท่องเที่ยวขึ้นบนยอดดอยหลวงเชียงดาว แต่ในปัจจุบันได้มีการจัดอบรมให้ความรู้และวางแนวทางร่วมกันทั้งในส่วนของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าฯและชุมชนมาแล้วประมาณ 3 ครั้ง ทำให้มีความเข้าใจอยู่ในระดับหนึ่ง และกันวางมาตรการการจัดการท่องเที่ยวร่วมกันร่วมกัน

แม้ว่าชาวบ้านจะมีความคิดด้านบวกเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยกับการบุกรุกป่าเป็นที่ทำกิน หรือการหาของป่า ลักลอบล่าสัตว์ป่า แต่ก็ยังมีบางครัวเรือนยังมีการบุกรุกแผ้วถางป่าและลักลอบล่าสัตว์อยู่ และมีไม่น้อยที่เป็นชาวบ้านจากหมู่บ้านอื่น ๆ ที่ไม่ได้เข้าร่วมในการจัดการท่องเที่ยว เข้ามาบุกรุกและลักลอบล่าสัตว์ป่าในช่วงนอกฤดูการท่องเที่ยว

ความสัมพันธ์กับชุมชนอื่น ๆ หรือหน่วยงานอื่น ๆ ในพื้นที่พบว่ามีลักษณะของเครือข่ายสูง และมักจะช่วยเหลือกันในเครือข่าย แต่ไม่ค่อยสนใจประกอบกิจกรรมทางสังคมหรือการพัฒนาชุมชนร่วมกันเท่าใดนัก สำหรับบ้านถ้ำ ในชุมชนเดียวกันยังมีการแบ่งออกเป็นกลุ่ม ๆ เช่น กลุ่มผู้ใหญ่บ้าน กลุ่มอบต.แกละ แปะดรีว กลุ่มธุรกิจท่องเที่ยวเป็ยก เพื่อนเดินดอย เป็นต้น สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าฯ ก่อนข้างเป็นลบในอดีต แต่ในปัจจุบันเริ่มมีความเห็นที่เป็นมิตรและมีความร่วมมือมากขึ้นตามลำดับ ซึ่งนับเป็นปัญหาที่จำเป็นต้องแก้ไขในการสร้างความร่วมมือกันต่อไป

- **ปัจจัยภายในชุมชน** การทำงานร่วมกันภายในชุมชนอย่างร่วมแรงร่วมใจ เป็นหัวใจสำคัญของการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีความร่วมมือระหว่างชาวบ้านและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าฯ การที่ชุมชนจะสามารถประสานความร่วมมือจากในชุมชนเองและภายนอกได้ ชุมชนต้องมีความพร้อมในเรื่องของความสามัคคีในชุมชน ความเสียสละของสมาชิกในชุมชน มีผู้นำที่เข้มแข็ง มีความคิดริเริ่ม และกระตือรือร้น ตลอดจน การทำงานของตัวแทนสมาชิกชุมชนต้องโปร่งใส และเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าของตนเอง

จากการสัมภาษณ์ ชาวบ้านมีความคิดเห็นหลากหลายเกี่ยวกับ การให้ความร่วมมือติดต่อช่วยเหลือในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนเช่นกิจกรรมสาธารณสุขประโยชน์ หรืองานของส่วนรวม รวมทั้งความขัดแย้งเรื่องผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว และการให้ความร่วมมือกับผู้นำชุมชน ตามกฎหมาย พบว่ามีความร่วมมือในระดับปานกลางเท่านั้น

อย่างไรก็ดี จากการพูดคุยกับสมาชิกในชุมชนบางคนและการสังเกตการณ์พบว่า ชุมชนให้ความช่วยเหลือในเครือญาติดีมาก แต่กิจกรรมเกี่ยวกับสาธารณสุขประโยชน์ไม่ค่อยได้รับความร่วมมือเท่าใดนัก เว้นแต่จะมีผลประโยชน์ ความเสียสละต่อส่วนรวมยังมีอยู่น้อย ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่าชุมชนยังต้องดิ้นรนเกี่ยวกับการทำมาหาเลี้ยงชีพอยู่เป็นจำนวนมาก นอกจากนั้น ความร่วมมือในการประชุมหมู่บ้านยังมีน้อย จนเป็นเหตุผลของผู้นำชุมชนไม่เรียกประชุมสมาชิกในหมู่บ้านอย่างสม่ำเสมอ และแจ้งข่าวสารให้ชาวบ้านทราบเท่าที่ควร แม้ว่าผู้นำจะค่อนข้างเฉื่อยชาด้วยเหตุผลหลายประการ แต่ชาวบ้านก็ยังให้ความเคารพและนับถือผู้นำอยู่มาก การแก้ไขจึงควรกระตุ้นผู้นำให้กระตือรือร้นในการพัฒนาหมู่บ้านของตน

สำหรับชุมชนบ้านถ้ำและชุมชนอื่น ๆ ในพื้นที่พบว่า แม้ว่าจะมีการจัดตั้งกลุ่มด้านการท่องเที่ยวคอยหลวงเชียงดาว และมีสมาชิกกลุ่มเป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลเชียงดาว แล้วก็ตาม แต่ก็ยังต้องเรียนรู้ เกี่ยวกับแนวทางในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่จะนำไปสู่การพัฒนาต่าง ๆ อย่างสมดุลย์ ทั้งด้านกายภาพ สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจสังคมและคุณภาพชีวิต ซึ่งส่วนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้นพบว่า ยังอยู่ในระยะเริ่มต้นของการกำหนดรูปแบบการใช้ประโยชน์เพื่อการท่องเที่ยวอย่างชัดเจน เช่น การกำหนดตั้งศูนย์บริการนักท่องเที่ยวอย่างชัดเจน มาตรการกำจัดขยะและของเสีย หรือแนวทางในระดับท้องถิ่นหรือชุมชนในการป้องกันการบุกรุกป่า หรือล่าสัตว์ป่า เป็นต้น

การเพิ่มศักยภาพด้านนี้ สามารถทำได้โดยการจัดให้มีกิจกรรมทางสังคมร่วมกันบ่อยครั้ง กระตุ้นให้มีการทำกิจกรรมสาธารณสุขประโยชน์ร่วมกัน โดยไม่มีข้อยกเว้นสำหรับครัวเรือนใด มีกติกาชุมชนในการดูแลและการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน ตลอดจนนำไปศึกษาดูงาน ณ ชุมชนอื่น ๆ ที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนด้านต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งจากการที่ได้นำแกนนำด้านการท่องเที่ยวเข้าร่วมในเครือข่ายการท่องเที่ยว โดยชุมชน และได้ไปดูงานในพื้นที่ของเครือข่าย พบว่าชาวบ้านมีการตื่นตัวและกระตือรือร้นที่จะพัฒนาชุมชนให้ดีขึ้น และสามารถรวมตัวกันเพื่อจัดตั้งเป็นกลุ่มท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนได้ ดังเห็นได้จากการพร้อมใจกันเข้าร่วมในการทำงานร่วมกับเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าในการบริหารจัดการท่องเที่ยวร่วมกัน

- **ปัจจัยภายในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาว** พบว่า ทางเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าพยายามที่จะปรับแนวคิดในการทำงานและสนับสนุนกิจกรรมการท่องเที่ยวร่วมกันกับชุมชน แม้ว่าโดยกฎหมายแล้ว ทางเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าฯ ไม่สามารถเปิดให้มีการท่องเที่ยวได้อย่างเต็มรูปแบบ แต่ก็

มีความเชื่อว่า หากสามารถวางกรอบแนวทางการบริหารจัดการร่วมกัน ก็น่าจะมีความยั่งยืนในด้านทรัพยากรได้เช่นกัน

หากแต่ว่าการร่วมกันจัดการเหล่านี้ยังไม่ใช่อิสรูปว่าดีที่สุด การจัดการที่ต้องมีการริเริ่มและพัฒนาต่อไป เพื่อประโยชน์ร่วมกันของทุกฝ่ายทั้งภาครัฐคือเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าและภาคประชาชน ซึ่งการบริหารจัดการการท่องเที่ยวคอยหลวงเชียงดาวได้ดำเนินการในลักษณะชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดกรอบร่วมกัน เพื่อให้สามารถปฏิบัติหรือแนะนำให้นักท่องเที่ยวปฏิบัติตามได้อย่างถูกต้อง โดยคนในชุมชนเป็นตัวอย่าง ทั้งยังเป็นการช่วยแบ่งเบาภาระของทางเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาว ในเรื่องการให้ความรู้หรือให้คำแนะนำแก่นักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวบนคอยหลวงเชียงดาวและเพื่อเป็นศูนย์รวมผู้ทำงาน เช่น พวกลูกหาบ ทำให้ทราบว่า มีลูกหาบทั้งหมดกี่คน ถ้าหากมีนักท่องเที่ยวมาติดต่อก็สามารถหาลูกหาบได้เลย อีกทั้งยังเป็นแหล่งกระจายข่าวสารให้นักท่องเที่ยวรู้จักคอยหลวงเชียงดาวมากขึ้น ถ้านักท่องเที่ยวต้องการที่จะขึ้นไปบนคอยหลวงเชียงดาวก็จะมาติดต่อที่ทางเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าฯ ก็จะได้ทราบจำนวนที่แท้จริงว่าจำนวนนักท่องเที่ยวที่ขึ้นไปในแต่ละวันนั้นเป็นเท่าไร และลูกหาบทุกคนก็ต้องมาลงทะเบียนเพื่อให้ทราบจำนวนที่แน่นอนว่ามีลูกหาบทั้งหมดกี่คน ตัดปัญหาเรื่องลูกหาบพานักท่องเที่ยวขึ้นไปเอง ซึ่งทำให้เกิดปัญหามีนักท่องเที่ยวขึ้นไปพักข้างบนมากเกินไปได้

(3) บทบาทและความคิดเห็นของชุมชนและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบริเวณคอยหลวงเชียงดาว

สำหรับความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สรุปได้ว่า ชาวบ้านบ้านถ้าต้องการให้ชุมชนกับเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าฯ ร่วมกันจัดการท่องเที่ยวและควรให้การบริหารจัดการขึ้นอยู่กับคณะทำงานร่วมที่จัดตั้งขึ้นเพื่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวคอยหลวงเชียงดาวโดยเฉพาะ และน่าจะมีการจัดตั้งศูนย์บริการท่องเที่ยวขึ้นมาโดยตรง

ผลที่ได้รับ จากการดำเนินการศึกษาฯ ร่วมกันทั้งในส่วนของชาวบ้านและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าที่ผ่านมาพบว่า ด้้องค์ความรู้ในการบริหารจัดการท่องเที่ยวร่วมกันดังนี้

1. ข้อมูล / องค์ความรู้จากท้องถิ่นในการจัดการท่องเที่ยว ซึ่งปัจจุบันถูกนำมาใช้ในการดำเนินรูปแบบบริหารการท่องเที่ยวร่วมกับทางเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าและจัดกิจกรรมท่องเที่ยวในลักษณะการศึกษาธรรมชาติ เช่น คุณก ศึกษาพรรณไม้ ถ่ายภาพแรม และเดินทางไกล

2. การจัดการการท่องเที่ยวที่ได้มีการดำเนินการนับแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมีการศึกษาและรวบรวมนำมาจัดการอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่นในด้าน

- ทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวเช่น พี่ช สัตว์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตำนานความเชื่อ เป็นต้น

- คน ชุมชนในท้องถิ่น ให้เข้ามามีส่วนร่วม ในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ในรูปแบบของการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ซึ่งในปัจจุบัน มีชุมชนเข้าร่วม ประมาณ 6 ชุมชน และจะมีการเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ในอนาคต ซึ่งมีการอบรมให้ความรู้แก่ผู้ที่เป็นคนนำทางและลูกหาบทุกปี

- รายได้ ปัจจุบันมี ลูกหาบ คนนำทางเข้าร่วมในโครงการวิจัยฯ ประมาณ 150 คน โดยมีรายได้เฉลี่ยคนละ 10,000 บาท ต่อหนึ่งฤดูกาลท่องเที่ยวที่มีอยู่ 5 เดือน โดยช่วง 3,000,000 บาท ที่ใช้จ่ายในพื้นที่ อำเภอเชียงดาว (คิดจากค่าเฉลี่ยการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวคนละ 2,000 บาท) ซึ่งในปี 2547 มีนักท่องเที่ยวทั้งหมดอยู่ที่ประมาณ 4,900 คน ซึ่งมากกว่าในปี 2546 ถึง 3 เท่า

3 ข้อตกลงร่วมกัน อันเกิดจากการทำงานร่วมกัน ของชาวบ้าน เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เชียงดาวและโครงการวิจัยฯ ในการจัดการการท่องเที่ยวร่วมกัน

4 แผนการพัฒนาการท่องเที่ยว ที่เป็นระบบและรับรู้ร่วมกัน ทั้งในระดับชุมชนและนโยบายของภาครัฐ

5 การประสานความร่วมมือ ภาคส่วนต่าง ๆ ในท้องถิ่นในการร่วมจัดการท้องถิ่นในรูปแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนก่อนเริ่มต้นโครงการฯ มีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวประมาณ 1,500 คนต่อปี (พ.ศ. 2546) เท่านั้น คิดเป็นเงินประมาณ 3750,000 ต่อ 1 ฤดูกาลท่องเที่ยว แต่ในปัจจุบันมีรายได้มากกว่าในอดีตถึง 3 เท่า

จากการศึกษาแนวทางในการจัดตั้งการท่องเที่ยวโดยชุมชนจึงสรุปข้อเสนอแนะในการยอมรับจากเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาวและได้ร่วมกันกับชุมชนในการวางแผนทางความร่วมมือ ตลอดจนมีการวางกรอบการศึกษา รูปแบบการทำงานร่วมกันของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาวและชุมชน

โดยทั้งนี้มิได้หมายความว่ากิจกรรมเหล่านี้จะมุ่งเน้นเพียงแคในทีมศึกษาที่เป็นบุคคลในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาว ผู้ประกอบการท่องเที่ยว เพียงกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหากแต่ รวมถึงบุคคลต่าง ๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่นด้วย ซึ่งหมายถึงผู้นำท้องถิ่น ผู้สนใจ หน่วยงานในพื้นที่ เป็นต้น ซึ่งในช่วงแรกทางการศึกษาก็ได้ข้อมูลที่สามารถนำมาเพื่อการทำงานเช่น ได้รับทราบปัญหาต่าง ๆ ที่พบในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวอัน ได้แก่

- การจัดการพัฒนาการท่องเที่ยวยังไม่มีการรอบและแนวทางที่ชัดเจน
- การพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวอยู่ในระดับต่ำ
- เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศบนดอยเชียงดาวอันเกิดจากการขาดความรู้หรือการปฏิบัติที่ถูกต้องเมื่อขึ้นไปบนดอยเชียงดาว

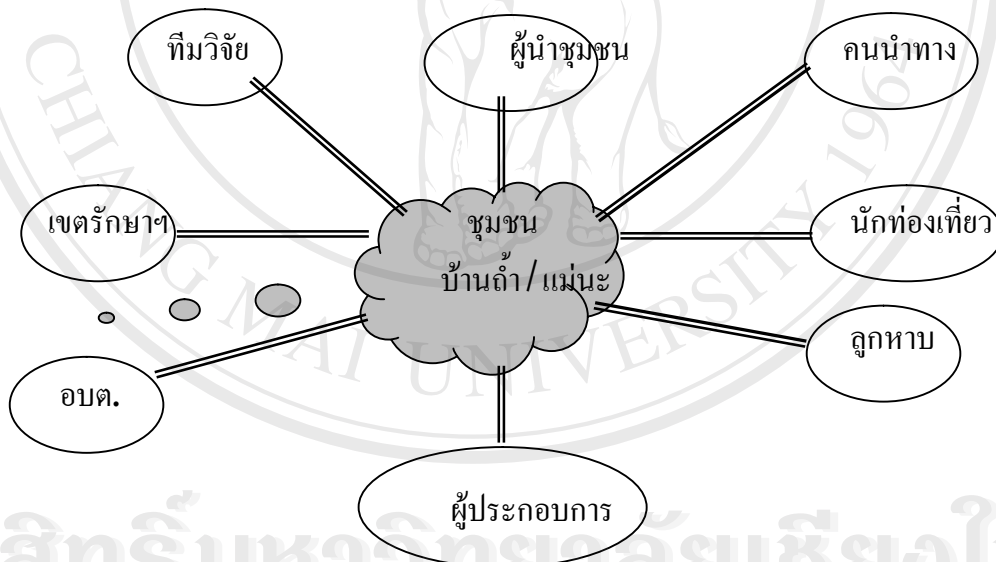
- เกิดการแทรกแซงของวัฒนธรรมและการพัฒนาจากต่างถิ่น
- เกิดปัญหาความรู้ ความเข้าใจต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไม่ชัดเจน
- เกิดปัญหาการจัดแย้ง ภายในชุมชน กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนยังอยู่

ในระดับต่ำ

- ปัญหาความยากจน

เมื่อ ได้รับรู้ปัญหาดังกล่าวแล้วจึงได้ร่วมมือกันในการหารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน โดยการสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วม ของชุมชนในพื้นที่ โดยได้เสนอให้มีการจัดตั้งทีมหรือชมรมให้เป็นกลุ่มเฉพาะ

สรุปคือการจัดการท่องเที่ยวที่เหมาะสมบนคอยหลวงเชียงดาวขึ้นอยู่กับความร่วมมือจากหลายๆ ฝ่าย ซึ่งได้แก่

แผนภาพที่ 10 แสดงองค์ประกอบจัดการท่องเที่ยวที่เหมาะสมบนคอยหลวงเชียงดาว

45 รูปแบบที่เหมาะสมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่จะนำไปสู่การจัดการอย่างยั่งยืนในอนาคต

รูปแบบที่เหมาะสมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่จะนำไปสู่การจัดการอย่างยั่งยืนในอนาคต ได้มีการศึกษาความพร้อมของชุมชนที่มีการจัดการด้านการท่องเที่ยวในท้องถิ่นด้วยตนเอง สำหรับสาเหตุของการศึกษาความพร้อมและศักยภาพของชุมชนในขั้นแรกนั้น เนื่องจากความยั่งยืนและ

ผลสำเร็จจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยความร่วมมือจากชุมชน และชุมชนต้องมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ในการจัดตั้งที่จะเกิดขึ้นตั้งแต่จุดเริ่มต้น จึงจำเป็นต้องมีการปรึกษาหารือและสร้างความเข้าใจกันอย่าง ต่อเนื่อง ทั้งนี้เพื่อพิจารณาว่าชุมชนมีความพร้อมและมีศักยภาพที่จะร่วมเป็นเครือข่ายควบคู่ไปกับการ พัฒนาที่จะเกิดขึ้นภายในชุมชนของตนเอง ตลอดจนสามารถนำความพร้อมและศักยภาพดังกล่าวมาใช้ เป็นต้นแบบของการพัฒนาชุมชนแห่งอื่น ๆ ที่ยังขาดความพร้อม เพื่อขยายเครือข่ายของ การท่องเที่ยว โดยชุมชน ออกไปให้ครอบคลุมในพื้นที่ต่าง ๆ ต่อไป เพื่อให้ได้ทราบถึงองค์ประกอบความพร้อมและ ความต้องการพัฒนาทางด้านคุณภาพการท่องเที่ยวของชุมชน เพื่อนำไปสู่การจัดตั้งเครือข่ายการ ท่องเที่ยวโดยชุมชน ที่สามารถเชื่อมโยงในการเดินทางไปสู่เป้าหมายร่วมกัน อันจะนำไปสู่รากฐานของการ ท่องเที่ยวที่พึ่งพาอาศัยกัน รวมถึงการแก้ปัญหาความยากจน โดยเข้าไปสนับสนุนให้เกิดเศรษฐกิจชุมชน โดยมีเป้าหมายสำคัญคือการจัดการ ปกป้อง ดูแล รักษาทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนให้เกิดการใช้ ประโยชน์อย่างยั่งยืนต่อไป

กลุ่มชาวบ้านที่เป็นลูกหาบ ผู้นำทาง คณะอาจารย์โรงเรียน เชียงดาววิทยาคม ตลอดจน เจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าฯ และอบต.ของหลาย ๆ ตำบลที่ได้เข้าร่วมในการประชุม และยังให้ ความเห็นเกี่ยวกับหลักของการท่องเที่ยวที่ดีไว้ดังนี้

1. รูปแบบของการท่องเที่ยวที่เหมาะสมของดอยหลวงเชียงดาวจะต้องเป็นดังนี้

- 1) ต้องเป็นการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม
- 2) รักษาลักษณะของแหล่งท่องเที่ยวให้คงเดิม
- 3) เป็นการท่องเที่ยวแบบศึกษา เรียนรู้ธรรมชาติ
- 4) เป็นการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน
- 5) เป็นการท่องเที่ยวที่สร้างให้เกิดความตระหนัก รักและหวงแหนธรรมชาติของดอย

หลวงเชียงดาว

2. รูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีลักษณะที่สอดคล้องกับระบบนิเวศน์ ดังนี้

- 1) ผจญภัย กับสภาพป่า ระยะทาง และความชันของพื้นที่
- 2) เดินทางโดยเดินเท้าเท่านั้น ระยะทางประมาณ 11 กิโลเมตร ทั้งสองเส้นทางใช้ เวลาเดินทางขึ้น ประมาณ 5-6 ชั่วโมง และเดินลงประมาณ 3-4 ชั่วโมง
- 3) ไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวก และแหล่งน้ำบริเวณที่พัก จึงต้องนำน้ำและสิ่งของที่ จำเป็นติดตัวขึ้นไป

- 4) เดินทางท่องเที่ยวตามเส้นทาง และพื้นที่ที่กำหนดให้เท่านั้น
- 5) ตลอดจนการเดินทาง และการพักผ่อน ห้ามรบกวน หรือทำอันตรายต่อสภาพธรรมชาติ นักท่องเที่ยว ต้องคำนึงอยู่เสมอว่าต้องอนุรักษ์สิ่งเหล่านี้
- 6) ต้องมีผู้นำทางหรือลูกหาบ ที่ได้รับการอบรมจาก เขต ฯ เชียงดาว เดินทางไปด้วยทุกครั้ง ซึ่งนอกจากนำทางและแบกสัมภาระแล้ว ยังทำหน้าที่แทนพนักงานเจ้าหน้าที่ ในการกำกับดูแลในเบื้องต้น และยังเป็นการสร้างรายได้ให้กับชุมชนในท้องถิ่น

45.1 การดำเนินการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การจัดการท่องเที่ยวที่ชุมชนเข้ามากำหนดทิศทางในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับบริบทของชุมชน โดยคำนึงขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ รวมทั้งพัฒนาศักยภาพในการในการวางแผน การตัดสินใจ การดำเนินงาน และการสรุปบทเรียนของชุมชน

การพัฒนาการท่องเที่ยวในอดีตจนถึงปัจจุบันได้ส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น เราจะเห็นได้ว่าสิทธิในการจัดการที่อยู่ในเอื้อมมือของระบบนายทุนของผู้มีอิทธิพลและในเอื้อมมือของระบบราชการทำให้ชุมชนถูกริดรอนสิทธิในการจัดการในรูปแบบของตัวบทกฎหมาย จนส่งผลทำให้ชุมชนขาดความมั่นคงในด้านการใช้ประโยชน์จากฐานทรัพยากรดังกล่าว ซึ่งในอดีตคงต้องยอมรับว่าชุมชนในหลายแห่งของประเทศไทยเป็นชุมชนตัวอย่างที่มีวิถีคิดปฏิบัติในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างยั่งยืนแต่ในหลายชุมชนก็ไม่สามารถมีวิธีการจัดการกับทรัพยากรที่เอื้อประโยชน์ต่อชุมชนในระยะยาวได้ วันนี้ชุมชนจะต้องมีสิทธิในการในการบริหารจัดการทรัพยากรต่าง ๆ ของชุมชน โดยมีรูปแบบ วิธีการ ที่เหมาะสมกับภาวะในปัจจุบัน มองการจัดการทรัพยากร แบบองค์รวม ให้มีความสำคัญกับมิติหลายมิติให้มากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นมิติด้านสิ่งแวดล้อม มิติด้านวัฒนธรรม สังคม และทางเศรษฐกิจ (เขาวลิต สิทธิฤทธิ,วารสารในบทความ สกว.)

นอกจากนี้ได้มีการวิเคราะห์ **SWOT** ขีดความสามารถและข้อจำกัดด้านการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมด้านการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านถ้ำ ค.เชียงดาว อ.เชียงดาว จ.เชียงใหม่ มาวิเคราะห์เพิ่มเติมพบว่า

ตารางที่ 23 จุดแข็งและ จุดอ่อนของชุมชนเป้าหมาย

จุดแข็ง	จุดอ่อน
1. มีแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นจุดเด่นภายในท้องถิ่น เช่น ถ้ำเชียงดาว, ยอดดอยหลวงเชียงดาวที่มีพันธุ์พืชกึ่งเขตรอบอุ้นอยู่จำนวนมาก และมีทิวทัศน์ที่งดงาม, สำนักสงฆ์ถ้ำผาปล่อง	1. ชุมชนไม่มีมาตรการในการบำบัดน้ำเสีย
2. ชุมชนมีการจัดกิจกรรมที่เหมาะสม เช่น มีการนำเที่ยวถ้ำ โดยจัดคนนำทางศึกษาธรรมชาติของถ้ำ, มีการอบรมคนนำทาง ลูกหาบ สำหรับนำเที่ยวบนยอดดอยหลวงเชียงดาว เพื่อให้สามารถนำนักท่องเที่ยวขึ้นไปศึกษาธรรมชาติ	2. ไม่มีการจัดเวรยาม
3. ชุมชนมีการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวด้านการศึกษาพรรณไม้ ดอก และสมุนไพร	3. ไม่มีระบบการรักษาความปลอดภัยในแหล่งที่พัก
4. ชุมชนมีการจัดการขยะและสิ่งสกปรกในแหล่งพื้นที่ตามจุดต่าง ๆ โดย อบต. เป็นผู้จัดเก็บมากำจัดในชุมชน โดยขยะเปียกใช้ฝัง และขยะที่ไม่ย่อยสลายนำลงมาคัดแยกเพื่อนำไปขาย	4. ไม่มีการปฐมพยาบาลขั้นต้น หากเกิดอุบัติเหตุ
5. ชุมชนมีการฝึกอบรมเพื่อเป็นไกด์ท้องถิ่นโดยโครงการการศึกษาและพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสมบนดอยหลวงเชียงดาวฯ และเครือข่ายลุ่มน้ำปิง	5. ไม่มีองค์กรรับผิดชอบในเรื่องของเส้นทาง การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว
6. ชุมชนมีการจัดระบบการรักษาความปลอดภัยในด้านเส้นทางในการเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยว	6. ไม่มีป้าย/สัญลักษณ์บอกแหล่งท่องเที่ยวที่ชัดเจน
7. มีการแจ้งข้อมูลข่าวสารทางอินเทอร์เน็ต และหนังสือ	7. ไม่มีศูนย์ข้อมูลข่าวสารเพื่อบริการนักท่องเที่ยว
8. ความปลอดภัยในสุขภาพอนามัย เช่น น้ำดื่มคุณภาพอาหาร และห้องน้ำดี	8. ชุมชนขาดการมีส่วนร่วม
9. เส้นทางในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวมีความสะดวกสบาย	
10. มีสถานที่จอดรถ/ลานจอดรถเพียงพอ	

ตารางที่ 24 ข้อจำกัดอุปสรรค และโอกาสของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว

ข้อจำกัด/อุปสรรค	โอกาส
1. จำนวนห้องพักที่พร้อมให้บริการ	1. มีเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาวเป็นผู้ให้ความรับผิดชอบในเรื่องของความปลอดภัยและให้คำแนะนำแก่นักท่องเที่ยว
2. ความสะอาดของอุปกรณ์ที่พัก ที่นอน หมอน	2. ในเรื่องของเส้นทางการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวใช้หรือปฏิบัติตามระเบียบของเขตฯ
3. ความเป็นส่วนตัวของสถานที่พัก	
4. ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งที่พัก	
5. ไม่มีองค์กรที่รับผิดชอบในเรื่องของที่พัก	
6. การให้บริการอาหาร/เครื่องดื่มเป็นของเอกชน	
7. ความสะอาดของอาหาร	
8. วัตถุดิบที่นำมาใช้ในการประกอบมาจากตลาดเชียงดาว	
9. น้ำดื่มที่นำมาใช้ได้มาจากร้านค้า	
10. องค์กรที่เข้ารับรับผิดชอบในการให้บริการอาหารและเครื่องดื่มเป็นของเอกชน	
11. จำนวนห้องน้ำห้องส้วมสำหรับบริการนักท่องเที่ยว	
12. การดูแลและรักษาความสะอาดห้องน้ำห้องส้วม	
13. ห้องน้ำห้องส้วมที่ให้บริการนักท่องเที่ยวใช้ห้องน้ำในวัด	
14. กฎระเบียบและกติกาที่เขตฯ ตั้งขึ้น	
15. ยังไม่มีมาตรการหรือบทลงโทษผู้ฝ่าฝืนกฎระเบียบของชุมชน	

การวิเคราะห์ขีดความสามารถของชุมชนบ้านถ้ำ อ.เชียงดาว จ.เชียงใหม่ จากการศึกษาพบว่า จุดแข็ง มีแหล่งท่องเที่ยวและทิวทัศน์ที่งดงามจากยอดดอยหลวงเชียงดาวที่มีพันธุ์พืชที่หลากหลาย และสำนักสงฆ์ถ้ำผาปล่องที่มีชื่อเสียง จึงทำให้มีกิจกรรมที่เหมาะสมเฉพาะกลุ่มที่สนใจ ด้านการท่องเที่ยวแบบผจญภัยเดินป่าขึ้นยอดดอย หรือการท่องเที่ยวการศึกษาธรรมชาติของถ้ำ หรือ

การศึกษาพันธุ์พืชและสัตว์ป่า รวมทั้งการศึกษาทางด้านธรรมชาติจากสำนักสงฆ์ถ้ำผาปล่อง นับได้ว่ามีศักยภาพค่อนข้างสูงในด้านการท่องเที่ยว อีกทั้งยังมีเทคโนโลยีจากคอมพิวเตอร์ในการติดต่อสื่อสาร ระบบสารสนเทศยุคใหม่มีความพร้อมอยู่ในระดับหนึ่ง ทั้งด้านคมนาคมและการจัดการทรัพยากรสิ่งแวดล้อม

จุดอ่อน ชุมชนอื่น ๆ รอบคอยหลวง เชียงดาว ยังขาดความพร้อมในการมีส่วนร่วมของการบริหารจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ส่วนใหญ่เป็นการดำเนินกิจกรรมแบบต่างคนต่างทำ มีกลุ่มที่หลากหลายในพื้นที่แต่ยังไม่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมอย่างเป็นรูปธรรม อาจทำให้เกิดปัญหาด้านการท่องเที่ยวในอนาคต

โอกาส เนื่องจากคอยหลวงเชียงดาวอยู่ในความดูแลของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาว ทำให้ชุมชนมีโอกาสในการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวเป็นอย่างดี มีความปลอดภัยสูง เส้นทางคมนาคมสะดวกเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้ง่าย มีกฎระเบียบที่ชัดเจนจากหน่วยราชการ

ข้อจำกัดและอุปสรรค เนื่องจากกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวส่วนใหญ่เน้นการท่องเที่ยวแบบผจญภัยและตั้งแคมป์ จึงยังไม่มีความพร้อมในการจัดการระบบสารสนเทศยุคใหม่ในด้านที่พักและอาหารเครื่องดื่ม ตลอดจนอุปกรณ์ที่พักแรมและการจัดโปรแกรมต่าง ๆ ขึ้นอยู่กับธุรกิจเอกชนภายนอกเป็นหลัก มีเพียงชาวบ้านบางส่วนซึ่งเป็นกลุ่มลูกหาบ มีหน้าที่ในการเป็น ไกด์ท้องถิ่นและอำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ

ในรอบหลายปีที่ผ่านมาจะเห็น ได้ว่ามีองค์กรชุมชนและองค์กรพัฒนาเอกชนหลายองค์กร หน่วยงานวิชาการ รวมถึงเจ้าหน้าที่รัฐบางส่วน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรต่าง ๆ ของชุมชน โดยมีรูปแบบวิธีการที่เหมาะสมกับภาวะปัจจุบันมากขึ้น เพื่อหวังว่าให้คน ได้อยู่ร่วมกับทรัพยากรอย่างยั่งยืนได้ ถ้ามีวิธีการจัดการที่ถูกต้องเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพพื้นที่ของแต่ละชุมชน โดยนำความรู้ภูมิปัญญาที่มีอยู่ในชุมชนออกมาใช้ อย่างมีความรู้ ความเข้าใจ และสิ่งสำคัญวัฒนธรรม ประเพณี ที่สืบทอดกันมาต้องมีความเชื่อและศรัทธาของคนในชุมชนจริง ๆ ไม่ใช่เพียงนำมาเป็นแค่การแสดง เพื่อหารายได้จากการท่องเที่ยวเท่านั้น เพราะถ้าคนในชุมชนไม่มีความรัก ความผูกพันในพิธีกรรมและความเชื่อต่าง ๆ สิ่งเหล่านั้นก็เป็นเพียงแค่สินค้า เพื่อนำมาขายแค่นั้นเอง

ตลอดระยะเวลาที่ได้เข้าไปเรียนรู้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ด้านการท่องเที่ยวของชุมชนแต่ละพื้นที่ รอบ ๆ คอยหลวงเชียงดาวที่มีความแตกต่างกันในด้านสังคม วัฒนธรรม ประเพณี และด้านเศรษฐกิจ ตลอดจนวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ได้พบว่าปัญหาผลกระทบของธุรกิจการท่องเที่ยวในชุมชนส่วนใหญ่ ชุมชนขาดความรู้ ความเข้าใจ ในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของตนเองอย่างแท้จริง และขาดการมีส่วนร่วมและการรวมกลุ่มของคนในท้องถิ่น ขาดความซื่อสัตย์ซึ่งกันและกันจนทำให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนในด้านการจัดการมาโดยตลอด ทำให้เกิดการแย่งชิงผลประโยชน์จากทรัพยากรของ

ส่วนรวม การเห็นแก่ได้ของคนบางกลุ่มที่มีอิทธิพลในท้องถิ่น และ การขาดจิตสำนึกของคนในชุมชนเอง ดังนั้น ชุมชนจะต้องลุกขึ้นมาสร้างจิตสำนึก “รักบ้านเกิด” รู้ตัวตนของภายในชุมชนว่ามีศักยภาพและความพร้อมในด้านใดบ้างที่จะจัดการเรื่องการท่องเที่ยว และช่วยกันดูแล ปกป้องรักษาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ช่วยกันมีส่วนร่วมคิด และวางแผนร่วมกัน เพื่อจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชนอย่างแท้จริง

4.5.2 รูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยว

การจัดการรูปแบบการท่องเที่ยวโดยทางเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เชียงดาว ได้ร่วมกับผู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวคอยหลวงเชียงดาว ประชุมหาแนวทาง แก้ไข โดยกำหนดให้เป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวคอยหลวงเชียงดาว ซึ่งคอยหลวงเชียงดาว มีลักษณะเด่นทางธรรมชาติ ทั้งในเรื่องของพรรณพืชที่มีแห่งเดียวในประเทศ เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าสงวน 2 ชนิด ใน 15 ชนิดของไทย และมีทิวทัศน์ที่สวยงาม มีความสูงเป็นอันดับสามของประเทศ และเป็นภูเขาหินปูนที่สูงเป็นอันดับหนึ่งของประเทศ มีลักษณะสูงชันของหน้าผา ตั้งแต่ 45 - 70 องศา ในช่วงระดับความสูง 1,900 เมตร ขึ้นไป ประกอบกับการเดินทางเข้าถึง ต้องใช้วิธีเดินเท้าเท่านั้น ไม่มีถนนสำหรับรถยนต์เข้าถึง จากการทำนงานศึกษา ผู้เข้าร่วมศึกษาทั้งในส่วน of เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาวและชุมชนให้ข้อเสนอแนะหลายเรื่องได้แก่

1. การให้คำแนะนำแก่นักท่องเที่ยวก่อนขึ้นบนคอยหลวงเชียงดาว
2. ทำสัญลักษณ์ระหว่างทางขึ้น เกี่ยวกับข้อปฏิบัติหรือการปฏิบัติตัวในระหว่างการเดินทางเป็นระยะ ๆ เช่น ป้ายห้ามผ่าน , ห้ามทิ้งขยะ, ห้ามส่งเสียงดัง เป็นต้น
3. ทำแผนที่การเดินทางขึ้นบนคอยหลวงเชียงดาว ว่าถ้าจะขึ้นสามารถขึ้นได้ที่ทางและขึ้นได้จากทางไหนได้บ้าง แจกให้แก่นักท่องเที่ยวเพื่อ ไปศึกษาเส้นทาง
4. จัดทำมาตรการกำหนดว่า ทางเขตฯ มีหน้าที่ทำอะไร ลูกหาบมีหน้าที่อะไรบ้าง เช่น ลูกหาบต้องช่วยกันในเรื่องขยะ เป็นต้น

ข้อปฏิบัติสำหรับผู้นำทางและลูกหาบ

1. ต้องได้รับการรับรองความประพฤติจากผู้ใหญ่บ้าน
2. ผู้นำทางและลูกหาบต้องลงทะเบียนประวัติไว้กับเขตฯ เชียงดาวทุกคน
3. ต้องได้รับการอบรมเป็นผู้นำทางท้องถิ่นหรือลูกหาบ
4. ต้องได้รับการรับรองความประพฤติจากผู้ใหญ่บ้าน

5. ผู้นำทางและลูกหาบต้องลงทะเบียนประวัติไว้กับเขตฯ เชียงดาวทุกคนต้องได้รับการอบรมเป็นผู้นำทางท้องถิ่นหรือลูกหาบ

ค่าตอบแทน

- ค่าตอบแทนลูกหาบ กำหนดไว้ คนละ 300 บาท/วัน
- ค่าตอบแทนผู้นำทาง 500 บาท/วัน

ค่ายานพาหนะ

- ทางขึ้นเด่นหญ้าขัด กำหนดมาตรฐานที่ 1,000 บาท/เที่ยว
- ทางขึ้นนาเลา กำหนดมาตรฐานที่ 500 บาท/เที่ยว

กฎระเบียบ

มาตร 38 ข้อปฏิบัติ ข้อห้ามของผู้นำเที่ยวคอยเชียงดาว

- การขออนุญาต แจ้งความประสงค์ก่อน 15 วัน ที่เบอร์โทรศัพท์กรุงเทพฯ ที่สำนักงานเขตฯ ก่อนเข้าเขตฯ เชียงดาว ยื่นหนังสือขออนุญาต
- เส้นทางกรขึ้นคอยหลวงเชียงดาว บริเวณเด่นหญ้าขัด และเส้นทางบ้านนาเลาเป็นเส้นทางเดิม คือ บริเวณปางวัว และบริเวณหน้าถ้ำไม่อนุญาตให้ขึ้น แต่อนุญาตให้ลงได้ สถานที่อนุญาตให้พักแรม ดงท้อ อ่างสลุง แม่กอก ดงไม้หก เด่นหญ้าขัด
- ระยะเวลาการท่องเที่ยว เปิดเดือนพฤศจิกายน - มีนาคม
- การขึ้นคอยหลวงเชียงดาว หลัง 16.00 น. แล้วไม่ควรขึ้น ซึ่งการขึ้นคอยหลวงเชียงดาว เด่นหญ้าขัด เป็นบริเวณที่น่าสัมผัส และใช้เป็นที่เตรียมตัวก่อนออกเดินทาง
- การพักแรม บริเวณกิวลม ห้ามนอนเป็นอันขาด

ข้อห้าม

1. ไม่นำเครื่องมือล่าสัตว์หรืออาวุธใดๆ เข้าเขตฯ เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่
2. ไม่นำวัตถุ ดอกไม้เพลิง ประทัด ยาพิษ ยาเบื่อเมา หรือสิ่งอื่นที่เป็นอันตรายแก่สัตว์ป่า ซึ่งเจ้าหน้าที่สั่งห้ามเข้า
3. ไม่นำยานพาหนะ สัตว์พาหนะ สัตว์เลี้ยงเข้าเขตฯ เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่

4. ไม่นำอุปกรณ์ที่จะทำให้เกิดเสียงอึกทึกเข้าเขตฯ
 5. ห้ามนำภาชนะขวดแก้วเข้าเขตฯ เว้นสิ่งของที่จำเป็นต้องบรรจุอยู่ในภาชนะ
 ขวดแก้วเท่านั้น ซึ่งเมื่อใช้แล้วต้องนำภาชนะ ขวดแก้วที่ติดตัวกลับมาด้วย

6. ห้ามนำพาชนะบรรจุสิ่งของที่ทำด้วยโพลี

ข้อควรปฏิบัติระหว่างเข้าเขตฯ

1. เดินตามเส้นทางที่กำหนด
2. พักแรมในบริเวณที่กำหนด
3. ห้ามทิ้งขยะตามเส้นทางเดิน
4. ให้มีการกำจัดขยะให้หมดสิ้นก่อน โดยการเผา ในบริเวณที่กำหนดให้
5. ขยะที่กำหนดโดยวิธีเผาไม่ได้ หรือที่เป็นพิษ ให้นำกลับออกมาด้วย (ควรไม่
 มีการเผา)
6. การขั้บถ่ายให้ใช้ระบบ ขุด ถ่าย กลบ ในบริเวณที่ปักแรมหรือตามเส้นทางได้
 ในกรณีที่เป็น
7. ห้ามใช้ไม้ทุกชนิดในเขตฯ เป็นเชื้อเพลิง หากไม่มีถ่านเก็บอัดขึ้นใจ จะไม่
 อนุญาตให้ขึ้น ทางเขตฯ จะมีเตาสำเร็จไว้ให้จะให้เข้าไปในราคา 20-30 บาท
8. ไม่ทำการใดๆ ที่เป็นการทำลายสภาพธรรมชาติ เช่น เก็บนำออกไป จี๊ดเขียน
 หรือทำสัญลักษณ์ใดๆ ตามต้นไม้ หรือโขดหิน หรือการทำให้เกิดไฟป่า
9. ไม่ทำการใดๆ ที่ทำให้เกิดเสียงอึกทึก หรือกระทำใดๆ ที่เป็นการรบกวนสัตว์
 ป่าให้ตื่นตกใจ

ตารางที่ 25 การวางแผนพัฒนาและปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวร่วมกับหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

แผนงานและโครงการ	แนวทางการจัดการ
<p>1. แผนงานอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม</p> <ul style="list-style-type: none"> - โครงการสำรวจการใช้ประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยว - โครงการฟื้นฟูสภาพป่าไม้ที่ถูกทำลาย 	<ol style="list-style-type: none"> 1. จัดทำแผนที่ 2. จัดทำเขตท่องเที่ยวและพื้นที่อนุรักษ์ 3. ปรับปรุงเส้นทางคมนาคม เส้นทางเดินป่า แหล่งดูนก 1. ป้องกันการนำสัตว์เลี้ยงมาปล่อย 2. ป้องกันไฟป่าและการบุกรุกทำลายป่า 3. จัดกิจกรรมร่วมกับชุมชนและหน่วยงานอื่นปลูกป่าไม้เสริมหรือตกแต่งสถานที่ที่เหมาะสม
<p>2. แผนงานส่งเสริมนันทนาการและการท่องเที่ยว</p> <ul style="list-style-type: none"> - โครงการจัดทำศูนย์ข้อมูลและบริการการท่องเที่ยว - โครงการปรับปรุงแหล่งขายอาหารและบริการด้านขยะและของเสีย 	<ol style="list-style-type: none"> 1. สร้างอาคารศูนย์บริการนักท่องเที่ยวทั้งด้านข้อมูล สิ่งอำนวยความสะดวก และอุปกรณ์สนับสนุนการท่องเที่ยว 2. ปรับปรุงระบบการนำเสนอข้อมูล เช่น การใช้วีดิทัศน์ การตีครูปภาพ การทำแผ่นพับ และการจัดบุคลากรบรรยายตอบข้อซักถามให้แก่ นักท่องเที่ยว 3. จัดโปรแกรมการศึกษาการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น ศึกษาพันธุ์พืช สัตว์ ฯลฯ 4. อำนวยความสะดวกและความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว 5. จัดที่พักแรมราคาประหยัดและปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว 1. ติดตั้งโทรศัพท์สาธารณะ 2. จัดระเบียบบริเวณขายสินค้าและอาหาร 3. จัดระบบการแบ่งปันผลประโยชน์ระหว่างหน่วยงานและบุคคลที่เกี่ยวข้องให้เป็นธรรม 4. จัดสถานที่จอดรถที่สะดวกและปลอดภัย

แผนงานและโครงการ	แนวทางการจัดการ
<p>- โครงการสำรวจและพัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยวใหม่</p>	<p>5. จัดสถานที่พยาบาลฉุกเฉินและศูนย์ส่งต่อโรงพยาบาล</p> <p>1. สำรวจและพัฒนาพื้นที่ที่มีความเป็นไปได้ในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น การเดินป่า การดูนก การศึกษาธรรมชาติ และการศึกษารวมชนท้องถิ่น</p> <p>2. พัฒนาเส้นทางคมนาคม</p> <p>3. พัฒนาระบบสื่อสาร</p> <p>4. สำรวจแหล่งและระบบกำจัดขยะและการถ่ายเทของเสีย</p> <p>5. ประเมินการงบประมาณ และระยะเวลาในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่</p>
<p>3. แผนงานบริหารงานและพัฒนาบุคลากร</p> <p>- โครงการฝึกอบรมและประชุมสัมมนา</p> <p>- โครงการปรับปรุงโครงสร้างการบริหารงานแหล่งท่องเที่ยว</p>	<p>1. จัดการฝึกอบรมบุคลากรขององค์กรที่เกี่ยวข้องให้เข้าใจในกลยุทธ์การบริหารงานเพื่อส่งเสริมและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยว</p> <p>2. จัดกิจกรรมให้ความรู้และสร้างความเข้าใจแก่ชุมชนและบุคคลที่เกี่ยวข้องในแหล่งท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องในด้านต่าง ๆ</p> <p>1. ปรับปรุงโครงสร้างของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้สอดคล้องกับภาระงานเช่น</p> <ul style="list-style-type: none"> - งานธุรการ การเงิน และการบัญชี - งานพัสดุและซ่อมบำรุง - งานบริการนักท่องเที่ยว - งานติดต่อสื่อสารและประสานงาน - งานแผน ติดตามและประเมินผล - งานจัดการพื้นที่ท่องเที่ยวและจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว - งานบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยว

แผนงานและโครงการ	แนวทางการจัดการ
<p>- โครงการพัฒนาบุคลากร</p>	<ul style="list-style-type: none"> - งานประชาสัมพันธ์ - งานวิชาการ วิจัยและพัฒนา <ol style="list-style-type: none"> 1. จัดส่งเสริมเจ้าหน้าที่เข้าทำการศึกษาต่อเนื่องในสาขาที่จำเป็นต่อการปรับปรุงและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและระบบบริการ 2. จัดฝึกอบรม ประชุมสัมมนาในด้านต่างๆ เช่น กฎหมาย การประชาสัมพันธ์ และการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว เป็นต้น
<p>4 แผนงานด้านมวลชนสัมพันธ์</p> <ul style="list-style-type: none"> - โครงการส่งเสริมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว - โครงการสร้างจิตสำนึกและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยว 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ให้มวลชนมีโอกาสเสนอและกำหนดแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ เช่น วัฒนธรรม ชุมชน อาหาร และงานอาชีพ เป็นต้น 2. จัดตั้งเครือข่ายสนับสนุนการท่องเที่ยวในพื้นที่ของชุมชนที่เกี่ยวข้อง เช่น เครือข่ายการระวางไฟฟ้า เครือข่ายกิจกรรมการเดินป่า ชุมชนลุ่มน้ำ หรือลูกหาบขนส่งสัมภาระนักท่องเที่ยว ตลอดจนการดูแลความปลอดภัย เป็นต้น 1.หารือกับมวลชนเกี่ยวกับกิจกรรมที่น่าสนใจและความจำเป็นในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้เป็นแหล่งทุนทางสังคมและเศรษฐกิจสำหรับกิจกรรมการท่องเที่ยว 2. ฝึกอบรมและสร้างจิตสำนึกให้มีความเข้าใจถึงความสำคัญของระบบนิเวศ 3. ให้ความรู้เกี่ยวกับอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการใช้สิ่งแวดล้อมให้เป็นประโยชน์ เช่น การเกษตร โภชนาการ การถนอมอาหาร การจัดการด้านที่พักอาศัย และสภาพแวดล้อม เป็นต้น 4. ให้ความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และการเป็นผู้นำเที่ยวที่ดี

ตารางที่ 25 (ต่อ)

แผนงานและโครงการ	แนวทางการจัดการ
5. แผนงานติดตามประเมินผลและรายงาน	1. การติดตามและประเมินผลการดำเนินงานในโครงการต่าง ๆ ที่วางไว้ตามแผนงาน 4 แผน ภายใต้แนวทางต่อไปนี้ <ul style="list-style-type: none"> - การกำหนดแนวทางการพัฒนา - การอนุรักษ์และฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยว - การวางแผนภูมิทัศน์

4.5.3 การจัดการด้านตลาด การประชาสัมพันธ์ และนักท่องเที่ยว

รูปแบบของการท่องเที่ยวในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาว ได้ถูกวางรูปแบบที่มีการยอมรับว่าเป็นการท่องเที่ยวเพื่อศึกษาเรียนรู้ธรรมชาติ ส่งเสริมแนวคิดการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม รวมทั้งการให้คนในชุมชนโดยรวมได้ตระหนักถึงการมีส่วนร่วมและจากกระแสดังกล่าวทำให้มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการท่องเที่ยวในเชิงอนุรักษ์ขึ้น เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว นักอนุรักษ์ บุคคลทั่วไป ที่รักธรรมชาติและต้องการรักษาสิ่งแวดล้อมให้ยั่งยืน ดังนั้นมุมมองของตลาดท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จึงเป็นอีกรูปแบบหนึ่งที่มีการนำเสนอสินค้า และบริการที่จะนำบุคคลต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นนักท่องเที่ยวทั่วไปที่รักธรรมชาติหรือนักอนุรักษ์ที่ต้องการจะเข้าไปเรียนรู้และร่วมกันรักษาทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว ที่มีอยู่บนพื้นฐานของการจัดการที่มีคุณภาพก่อให้เกิดสมดุลในด้านปริมาณนักท่องเที่ยว และการรองรับของพื้นที่

ส่วนในด้านการประชาสัมพันธ์ ซึ่งถือได้ว่าเป็นกลยุทธ์หนึ่งในการตลาดจะต้องมุ่งไปยังนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักท่องเที่ยวที่รักธรรมชาติและต้องการเรียนรู้สัมผัสกับสภาพทางธรรมชาติที่สมบูรณ์ ภูมิประเทศที่แปลกตา ตลอดจนพันธุ์พืชเฉพาะถิ่น นอกจากนี้ ยังต้องมีการดำเนินการทำให้นักท่องเที่ยวทราบถึงแหล่งท่องเที่ยว รายการท่องเที่ยว รวมถึงการให้รายละเอียดเกี่ยวกับกฎเกณฑ์และระยะเวลาของการท่องเที่ยวในพื้นที่ โดยอธิบายถึงตลาดการท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์ นักท่องเที่ยวและการกำหนดขีดจำกัดในการรองรับนักท่องเที่ยวของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาว ดังนี้

1. ตลาดการท่องเที่ยว

ตลาดการท่องเที่ยวหรือความต้องการของนักท่องเที่ยวจะขึ้นอยู่กับรูปแบบกิจกรรมและลักษณะของนักท่องเที่ยวเป็นสำคัญ โดยที่นักท่องเที่ยวจะมีลักษณะส่วนบุคคล วัตถุประสงค์ หรือมีความสนใจในการท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน เช่น บางคนเน้นการท่องเที่ยวเพื่อทัศนศึกษา เพื่อพักผ่อนหย่อนใจ หรือการท่องเที่ยวเดินป่า เป็นต้น ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าการตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวของตลาดการท่องเที่ยวแต่ละแห่งจะแตกต่างกัน โดยขึ้นอยู่กับรูปแบบกิจกรรม ลักษณะ วัตถุประสงค์ และสถานที่ไปของนักท่องเที่ยวเป็นหลัก จะเห็นได้ว่าเพื่อเป็นไปตามความต้องการของนักท่องเที่ยว ตลาดการท่องเที่ยวจึงมีส่วนสำคัญในการชักจูงใจให้นักท่องเที่ยวไปเที่ยว ซึ่งในเชิงการตลาดจะต้องทำความเข้าใจให้ชัดเจนว่าสินค้าซึ่งในที่นี้หมายถึงสถานที่และการบริการ ที่จะขายให้กับนักท่องเที่ยวเป็นไปในลักษณะอย่างไร และกลุ่มผู้ซื้อหรือนักท่องเที่ยวนี้จัดอยู่ในกลุ่มประเภทใด เพื่อที่จะตอบสนองความต้องการและสร้างความพึงพอใจให้แก่นักท่องเที่ยวได้ตรงกันเป็นหลักสำคัญในการส่งเสริมการท่องเที่ยว

ในด้านตลาดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะเห็นได้ว่านักท่องเที่ยวมักสนใจสถานที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ หรือมีวัฒนธรรมเฉพาะถิ่นที่โดดเด่น มีความหลากหลายในเชิงนิเวศ มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่จะเสริมสร้างความรู้ เน้นการศึกษาธรรมชาติ การเดินป่า การดูนก เป็นต้น รวมทั้งยังส่งเสริมให้มีการอนุรักษ์และรักษาสิ่งแวดล้อมอีกด้วย (วัชรภรณ์ จันทร์ขำ, 2547)

ดังนั้น การตลาดจึงเป็นเรื่องสำคัญของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพราะเป็นงานอีกด้านหนึ่งที่ชุมชนจะต้องพัฒนาองค์ความรู้ด้านตลาดของการท่องเที่ยวที่ชุมชนต้องการและนำเสนอ เช่น ประเภทของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาว ซึ่งต้องการกลุ่มเป้าหมายที่ไม่ยึดติดความสะดวกสบายมากนัก ไม่ว่าจะเป็นนักศึกษา นักวิชาการ ประชาชน ซึ่งกลุ่มชุมชนที่เข้าร่วมศึกษา มีการเรียนรู้พฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมายว่านักท่องเที่ยวมีความต้องการรูปแบบการท่องเที่ยวอย่างไร เพื่อที่จะได้มีการจัดการท่องเที่ยวให้เหมาะสม และสอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวตามศักยภาพที่สามารถจัดการได้ เพื่อการเข้าถึงนักท่องเที่ยวที่เป็นกลุ่ม หรือว่าหน่วยงานในท้องถิ่นสามารถใช้กลไกการตลาดท่องเที่ยวที่มีอยู่ในปัจจุบัน เช่น บริษัททัวร์ นักวิชาการ เป็นต้น ซึ่งประเด็นการตลาดเหล่านี้กลุ่มที่จะจัดการการท่องเที่ยวจำเป็นต้องให้ความสำคัญ และค้นหาคำตอบควบคู่ไปกับการพัฒนาขีดความสามารถของตนเองในการจัดการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความยั่งยืน

2. การประชาสัมพันธ์

การจัดการการท่องเที่ยวของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาวเป็นการจัดการที่มีช่วงเวลาดำหนด ให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยว โดยเปิดให้นักท่องเที่ยวมาในช่วงที่เหมาะสมระหว่าง

เดือนพฤศจิกายนถึงมีนาคม เนื่องจากในช่วงฤดูหนาว มีอากาศและบรรยากาศดี สภาพแวดล้อมสวยงาม ดอกไม้ประจำถิ่นบานเต็มที่ โดยกำหนดให้ช่วงเวลาที่เหลือเป็นช่วงพักตัวของสัตว์ป่าและสภาพพื้นที่เป็นเวลา 7 เดือน ซึ่งกำหนดให้เข้าไปท่องเที่ยวได้วันละไม่เกิน 200 คน ต่อวัน และกำหนดให้เข้าไปได้เฉพาะพื้นที่ที่กำหนดคือ ยอดดอยหลวงเชียงดาว และยอดดอยกิ่วลมเท่านั้น ซึ่งการกำหนดระยะเวลาและรูปแบบของกิจกรรมดังกล่าวได้สร้างความสนใจแก่บุคคลทั่วไป ทั้งนักท่องเที่ยว นักวิชาการ และสื่อมวลชน โดยมีการเผยแพร่ทางสถานีโทรทัศน์ เว็บไซต์ หนังสือสารคดี การท่องเที่ยว เป็นผลให้มีผู้เข้ามาท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นทุกปี นอกจากนี้ผู้ที่ได้เข้ามาท่องเที่ยวยังได้บอกต่อ ๆ กันไป ทำให้รู้จักขยายวงกว้างมากขึ้น

อย่างไรก็ตามเมื่อได้มีการดำเนินการท่องเที่ยว จึงมีการจัดรายการนำเที่ยว และบริการต่าง ๆ ในเว็บไซต์ เผยแพร่ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวโดยเครือข่ายการท่องเที่ยว อีกทั้งมีการดำเนินงานภายใต้การประสานงานกับโครงการจัดการลุ่มน้ำปิงตอนบน เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาว โดยการเผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ตผ่านเว็บไซต์ของ Trekkingthai.com นอกจากนี้การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาว ได้รับความร่วมมือในการเตรียมความพร้อมจากหลายหน่วยงาน ในการร่วมกันจัดฝึกอบรมและวางระเบียบการจัดการมาตั้งแต่ ปี 2546 โดยได้เล็งเห็นความสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

3 นักท่องเที่ยวและการกำหนดขีดจำกัดในการรองรับนักท่องเที่ยว

เมื่อเริ่มต้นดำเนินการจัดการท่องเที่ยวในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาวนั้น พบว่ายังไม่มีจัดการที่เป็นกิจลักษณะ ไรก็ตามนักท่องเที่ยวกลุ่มแรก ๆ ที่เข้าไปเป็นกลุ่มที่สนใจในเรื่องการชมดู ไร่ฝิ่น และพืชหายาก ยอดดอยสูงอันดับสามของประเทศมากกว่าจะให้ความสนใจเรื่องความหลากหลายหรือระบบนิเวศ ก่อให้เกิดความเสียหายต่อพื้นที่อย่างมากมาย และยังมี การสนับสนุนจากทางภาครัฐคือทางอำเภอเชียงดาวในขณะนั้น ให้มีเทศกาลพืชหายากเชียงดาวก่อกำหนดให้มีผู้คนขึ้นไปแออัดบริเวณยอดดอยนับพันคน มีการหักล้างกางป่าเพื่อทำที่พักแรม การตัดต้นไม้เพื่อฝังไฟ มีการทิ้งขยะ และก่อมลภาวะอย่างรุนแรง

ต่อมาในช่วงปี 2546 ได้มีการร่วมหารือระหว่างเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาว ผู้ประกอบการ องค์กรพัฒนาเอกชน ร่วมกันวางรูปแบบเนื่องจากพบว่ามียุทธยานักท่องเที่ยวมากขึ้นจึงเห็นควรสร้างบรรทัดฐานการจัดการร่วมกัน มีการสร้างหรือกำหนดขีดจำกัดในการรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวที่พื้นที่สามารถรองรับได้อย่างมีประสิทธิภาพ และไม่ทำให้เกิดผลกระทบต่อการท่องเที่ยวในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาว ได้มีการกำหนดไว้ดังนี้

1. ในแต่ละวันอนุญาตให้นักท่องเที่ยวเข้าไปในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาวได้ไม่เกิน 200 คน

2. ในการเข้าไปยังพื้นที่คอยหลวงเชียงดาว จะต้องมีคนนำทางหรือลูกหาบที่ได้รับการอบรมให้ความรู้อย่างน้อย 1 คนต่อกลุ่ม และไม่อนุญาตเข้าไปโดยไม่มีคนนำทางหรือลูกหาบที่ได้รับการอนุญาตพาเข้าไป

3. การเข้าไปท่องเที่ยวในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาว จะต้องดำเนินการขออนุญาตอย่างถูกต้องที่สำนักงานเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาวทุกครั้ง

4. รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่อนุญาตให้ดำเนินการได้ในพื้นที่ คือ เดินป่าศึกษาธรรมชาติ ควบคู่ ถ่ายพิกแนม ฯลฯ

4.5.4 สิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการ

การจัดการด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวยังอยู่ในขั้นตอนสร้างแนวคิดเนื่องจากเป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า จึงไม่สามารถจัดการการท่องเที่ยวได้อย่างเต็มรูปแบบแต่ก็มีแนวคิดหลักในการดำเนินการด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในส่วนของพื้นที่นอกเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาว คือ

1. ตั้งกรรมการร่วมในการจัดการด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว

2. สำรวจสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว

- สิ่งอำนวยความสะดวกด้านการเข้าถึงและระบบการสัญจร

1) ถนน

2) ที่จอดรถ

3) ทางเดินเท้า

4) ทางเดินป่า

- สิ่งอำนวยความสะดวกด้านอาคารและสิ่งปลูกสร้าง

1) ที่จำหน่ายบัตรเข้าชมแหล่งท่องเที่ยว

2) สำนักงานที่ทำการแหล่งท่องเที่ยว

3) ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว

4) ที่พักนักท่องเที่ยว

5) ห้องน้ำสาธารณะ

- 6) ศาลาหรือซุ้มพักผ่อน
- 7) ร้านค้า ร้านอาหาร
- 8) บ้านพักเจ้าหน้าที่
- สิ่งอำนวยความสะดวกด้านสิ่งประกอบบริเวณ
 - 1) ซุ้มทางเข้า
 - 2) ป้ายและสื่อความหมาย
 - 3) ลานกิจกรรม
 - 4) ระบบแสงสว่าง
 - 5) ระบบน้ำใช้
 - 6) ระบบกำจัดของเสียและน้ำเสีย
 - 7) ระบบกำจัดมูลฝอย
 - 8) รั้วกำแพง
 - 9) อื่น ๆ เช่น สะพาน ขันบันได เป็นต้น

4.5.5 การบริหารจัดการท่องเที่ยว

ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บนดอยหลวงเชียงดาว เป็นการทำงานร่วมกันของกลุ่มประชาคมในเขตอำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ที่มีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในเทือกดอยเชียงดาว ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม เพื่อให้เกิดการเรียนรู้แลกเปลี่ยนประสบการณ์และดำเนินการประสานงานกับหน่วยงานหรือองค์กรภาครัฐ เอกชน สถาบันการศึกษา แหล่งทุนต่าง ๆ ตลอดจนชุมชนท้องถิ่น ให้เกิดการเคลื่อนไหวเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ อย่างเหมาะสม เชื่อมโยงระหว่างชุมชนที่สามารถจัดการด้านการท่องเที่ยวด้วยตนเอง และผู้ประกอบการที่ดำเนินงานส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน มาร่วมศึกษาความต้องการและร่วมพัฒนาในด้านคุณภาพการท่องเที่ยวของชุมชน และการตลาด จนมีการร่วมมือจัดตั้งเครือข่ายอย่างเป็นทางการ มีการเชื่อมโยงความสัมพันธ์และพันธกิจต่าง ๆ ตลอดจนการได้รับผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมร่วมกัน ซึ่งเป็นรากฐานของการพัฒนาในรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่พึ่งพาอาศัยกันระหว่างกัน อย่างยั่งยืนได้ต่อไป

เนื่องจากหรือวัตถุประสงค์หลักของกลุ่มการท่องเที่ยวอนุรักษ์บนดอยหลวงเชียงดาวมี 6 ประการคือ

1. พัฒนาความพร้อมในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวของชุมชน
2. ให้ชุมชนได้มีโอกาสในการยกระดับศักยภาพด้านการท่องเที่ยวให้สูงขึ้นซึ่งหมายถึงผลตอบแทนที่ชุมชนจะได้รับย่อมมีมากขึ้นด้วย

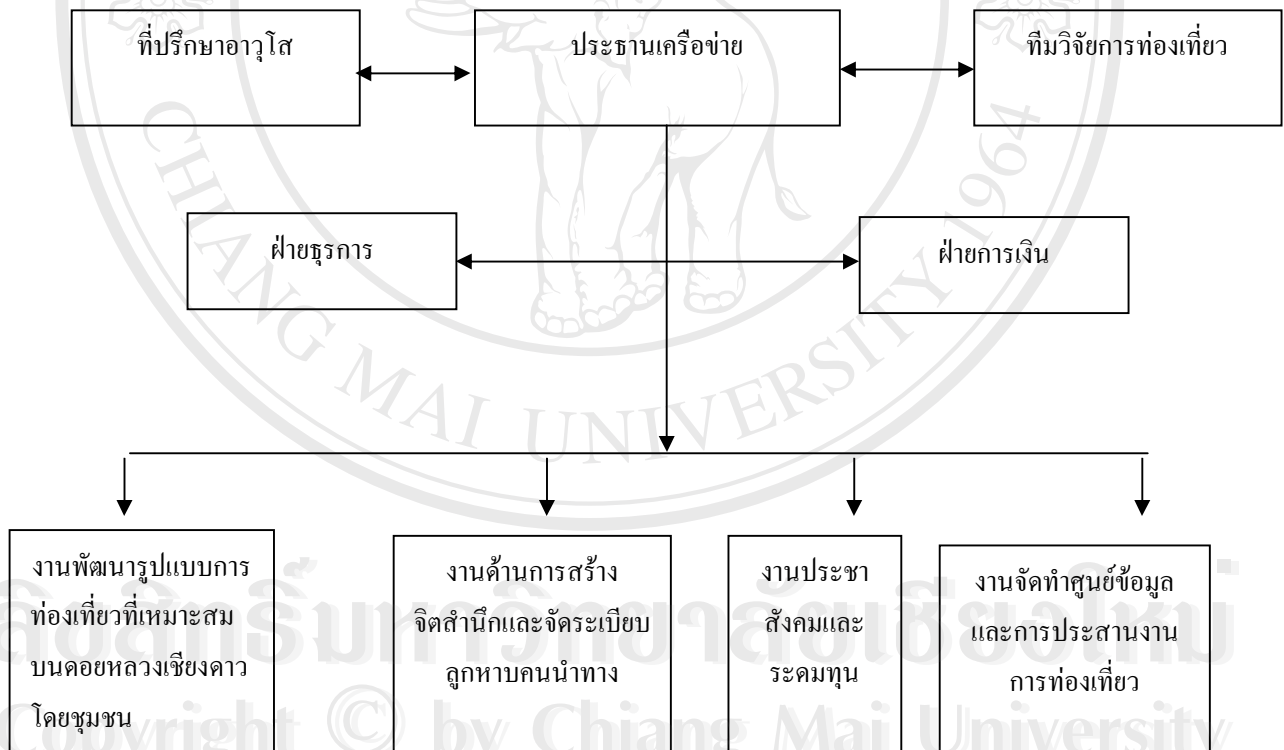
3 สร้างความร่วมมือระหว่างองค์กรชุมชนและองค์กรอื่นเพื่อจัดการทรัพยากร การท่องเที่ยวที่มีอยู่บนดอยหลวงเชียงดาว ตลอดจนการได้รับผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมร่วมกัน

4 ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เพื่อการพัฒนาและอนุรักษ์ทรัพยากรบนดอยหลวงเชียงดาวโดยมีพื้นที่เป้าหมายในชุมชนรอบ ๆ ดอยหลวงเชียงดาว

5 รณรงค์สร้างจิตสำนึกสาธารณะ ดำเนินการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมแก่กลุ่ม คนนำทาง ลูกหาบ เยาวชนทั้งในและนอกโรงเรียน ในพื้นที่รอบ ๆ ดอยหลวงเชียงดาว

6 สร้างรูปธรรมเรื่องการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนในพื้นที่

แผนภาพที่ 11 แสดงโครงสร้างการบริหารงานขององค์กรด้าน การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บนดอยหลวงเชียงดาว

ในการศึกษารูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสมฯ พบว่า อุปสรรคที่สำคัญคือการมีส่วนร่วมของแต่ละชุมชน พบว่าชุมชนบ้านแม่นะมีปัญหาในการเดินทางเข้าร่วมประชุม และการติดต่อสื่อสารที่ไม่ต่อเนื่องทำให้ขาดการร่วมประชุมบ่อยครั้งและจากการสอบถาม ทราบว่าภายในชุมชนยังไม่มีควม

พร้อมด้านการท่องเที่ยวในหลาย ๆ ด้านเช่นกันเพราะในปัจจุบัน กลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเป็นกลุ่มเฉพาะเช่น ลูกหาบ คนนำทาง คนขับรถและร้านค้าขายอาหารเท่านั้น

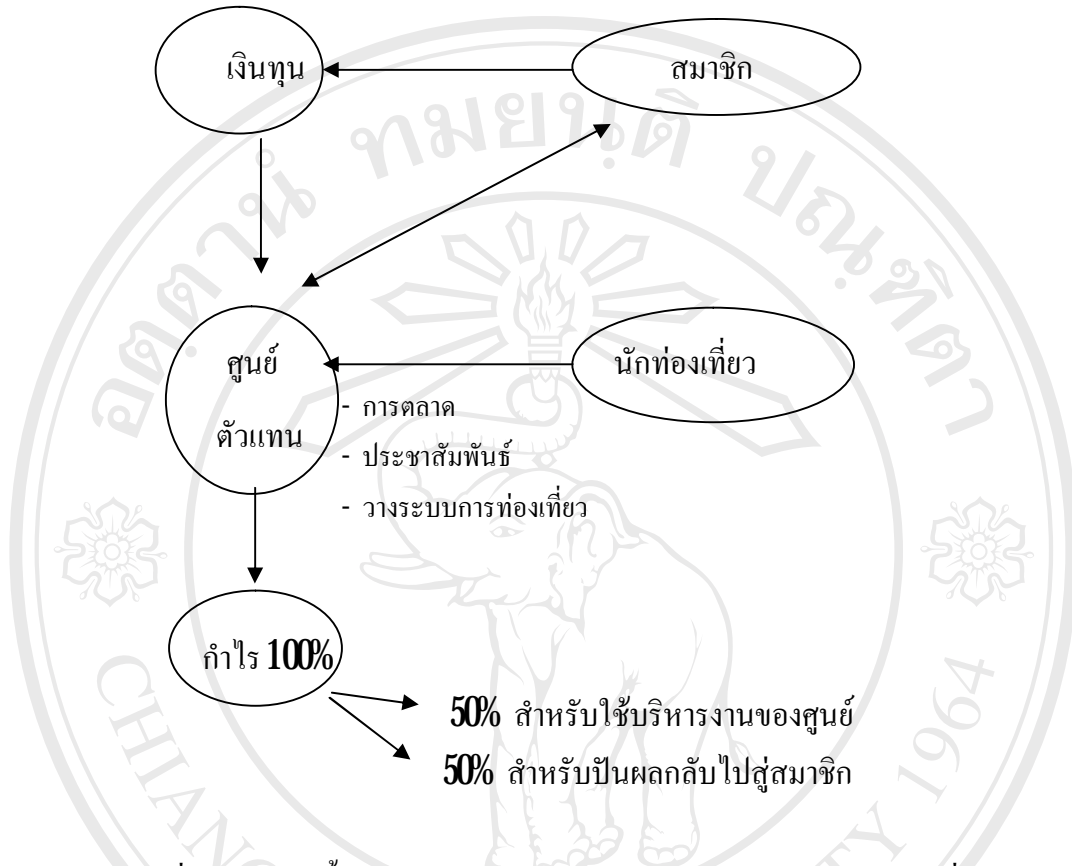
หลังจากกลุ่มผู้ศึกษาได้ร่วมกันวิเคราะห์ขีดความสามารถของชุมชนร่วมกับทีมที่ปรึกษาพบว่า การรวมตัวกันเป็นเครือข่ายของชุมชนจะเป็นประโยชน์ต่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งจะนำไปสู่ความชัดเจนในการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ เพราะเนื่องจากการท่องเที่ยวเป็นงานบริการที่ยังไม่มีความชัดเจน แต่การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นรากฐานใหญ่ที่ช่วยให้ชุมชนในท้องถิ่นสามารถมีรายได้เพิ่มขึ้น และยังเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างดี

แต่การที่จะตั้งเป็นองค์กรด้านการท่องเที่ยวของชุมชนจำเป็นต้องเชิญผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในด้านการดำเนินงานด้านท่องเที่ยว เพราะเนื่องจากชุมชนเองมีข้อจำกัด ในด้านการตลาดและการประสานงาน จึงต้องร่วมกับหน่วยงานที่มีความเชี่ยวชาญในแต่ละสาขาเข้ามาร่วมในการเชื่อมโยงเครือข่ายของชุมชน เช่น สถาบันการศึกษา องค์กรเอกชนต่าง ๆ ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนร่วมกัน เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างบูรณาการ

ในการจัดการประชุมเพื่อร่วมกันหารูปแบบและวิธีการจัดการการท่องเที่ยว ชุมชนให้มีการทำงานร่วมกัน และเป็นไปในแนวทางเดียวกัน คือเป็นการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยทางทีมวิจัยได้ร่วมกันหารือและสรุปแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวให้อยู่ในรูปของการลงทุนร่วมกัน ซึ่งการบริหารจัดการอาจจะจัดอยู่ในรูปของ องค์กร หรือสมาคม

การร่วมทุนจะเป็นในรูปของการถือหุ้นของสมาชิก แล้วแต่ว่าแต่ละคนจะมีความสามารถในการถือหุ้นเท่าใด โดยเมื่อมีเงินทุนจากการถือหุ้นของสมาชิกเครือข่ายแล้วเราก็จะได้นำเงินทุนเหล่านั้นมาจัดตั้งศูนย์ข้อมูลของชุมชนซึ่งอาจจะมีการว่าจ้างตัวแทนคนหนึ่งซึ่งเข้ามาทำหน้าที่ประสานงานระหว่างชุมชนกับนักท่องเที่ยว โดยตัวแทนนั้นจะต้องอยู่ประจำที่ศูนย์ที่เราตั้งขึ้น โดยทำหน้าที่ในเรื่องการหาตลาดให้กับชุมชน อาจจะทำในเรื่องของการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ ซึ่งอาจจะอยู่ในรูปของ แผ่นพับ หรือทำเว็บไซต์การท่องเที่ยวของชุมชน โดยให้ชุมชนเป็นที่ปรึกษา และคอยกำกับดูแลการทำงานของตัวแทนอีกที และเมื่อมีนักท่องเที่ยวกลุ่มไหนสนใจติดต่อมายังตัวแทนหรือศูนย์ข้อมูล ตัวแทนก็จะทำหน้าที่ให้ข้อมูลกับนักท่องเที่ยว และก็จะประสานกลับไปยังชุมชนเพื่อให้ทำการจัดการท่องเที่ยวต่อไป และเมื่อชุมชนมีการจัดการท่องเที่ยวเกิดขึ้น นั่นก็หมายถึงการมีรายได้เกิดขึ้น โดยอาจจะจัดสรรเงินรายได้นั้นกลับมายังศูนย์ที่มีตัวแทนทำหน้าที่ดูแลอยู่ อาจจะเป็น 10% ของรายได้หลังหักค่าใช้จ่ายแล้ว ในแต่ละปีถ้าศูนย์มีกำไรก็จะได้จัดสรรกำไรออกเป็น 2 ส่วน ส่วนแรกใช้สำหรับการบริหารจัดการ และอีกส่วนหนึ่งใช้สำหรับเป็นเงินปันผลไปยังชุมชนตามจำนวนหุ้นที่ชุมชนถืออยู่ โดยจะแสดงให้เห็นในแผนภาพคร่าว ๆ

แผนภาพที่ 12 แสดงโครงสร้างการระดมทุนของกลุ่มการท่องเที่ยว

ซึ่งในการจัดตั้งเครือข่ายการลงทุนดังกล่าวมีข้อกำหนดว่าสมาชิกที่จะเข้ามาเป็นสมาชิกเครือข่ายฯ จะต้องถือหุ้นอย่างน้อย 1 หุ้นขึ้นไป แต่ไม่เกิน 10 หุ้น (มูลค่าหุ้นละ 100 บาท) โดยการจัดการดังกล่าวมีวัตถุประสงค์ คุณสมบัติ และระเบียบขององค์กรที่จะเข้ามาเป็นสมาชิกในเครือข่าย ดังนี้

- วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งเครือข่าย

1. สร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน
 2. มีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์
 3. ส่งเสริมพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม
- คุณสมบัติของกลุ่มที่สนใจเข้าเป็นสมาชิกของเครือข่าย

1. ต้องเป็นสมาชิกที่อาศัยอยู่ในชุมชน และสมาชิกต้องเป็นผู้ประกอบกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวด้วย
2. รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นเชิงอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

- ระเบียบขององค์กร

1. ค่าธรรมเนียมสมาชิกแรกเข้า 50 บาท
2. ค่าหุ้นแรกเข้า 100 บาท
3. สมาชิก 1 รายซื้อหุ้นได้ไม่เกิน 10 หุ้น (มูลค่าหุ้นละ 100 บาท) / เดือน
4. ต้องชำระค่าหุ้นทุกวันที่ 5 ของเดือน พร้อมกับเข้าร่วมประชุมประจำเดือน
5. ขาดส่งหุ้นเกิน 3 เดือน หหมดสิทธิเป็นสมาชิกเครือข่าย

ขั้นตอนที่จะต้องปฏิบัติกันต่อไป คือ

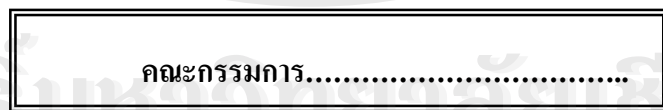
1. ระดมทุนจากการขายหุ้น
2. ผู้ที่จะเข้ามาเป็นสมาชิกเครือข่ายต้องเป็นบุคคลในชุมชน
3. ตั้งศูนย์/ตัวแทน ที่จะเข้ามาทำการตลาด (โฆษณา/ ประชาสัมพันธ์แหล่ง

ท่องเที่ยว)

4. เมื่อมีผลกำไรเกิดขึ้นให้นำกำไรมาจัดสรรออกเป็น 2 ส่วน คือ
ส่วนแรก ใช้ในการบริหารจัดการศูนย์ข้อมูล
ส่วนที่ 2 ใช้เป็นเงินปันผลกลับสู่ชุมชนตามจำนวนหุ้นที่ถือ

จากการประชุมได้ร่างโครงสร้างขององค์กรไว้อย่างคร่าว ๆ โดยจะได้คัดเลือกผู้ที่จะเข้ามารับผิดชอบในด้านต่าง ๆ รวมถึงการจัดทำโปรแกรมการท่องเที่ยว รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับรายละเอียดการจัดการท่องเที่ยว เพื่อจะได้นำมาเชื่อมโยงกิจกรรมต่างๆ เข้าด้วยกัน

แผนภาพที่ 13 แสดงโครงสร้างขององค์กรเครือข่ายการท่องเที่ยว

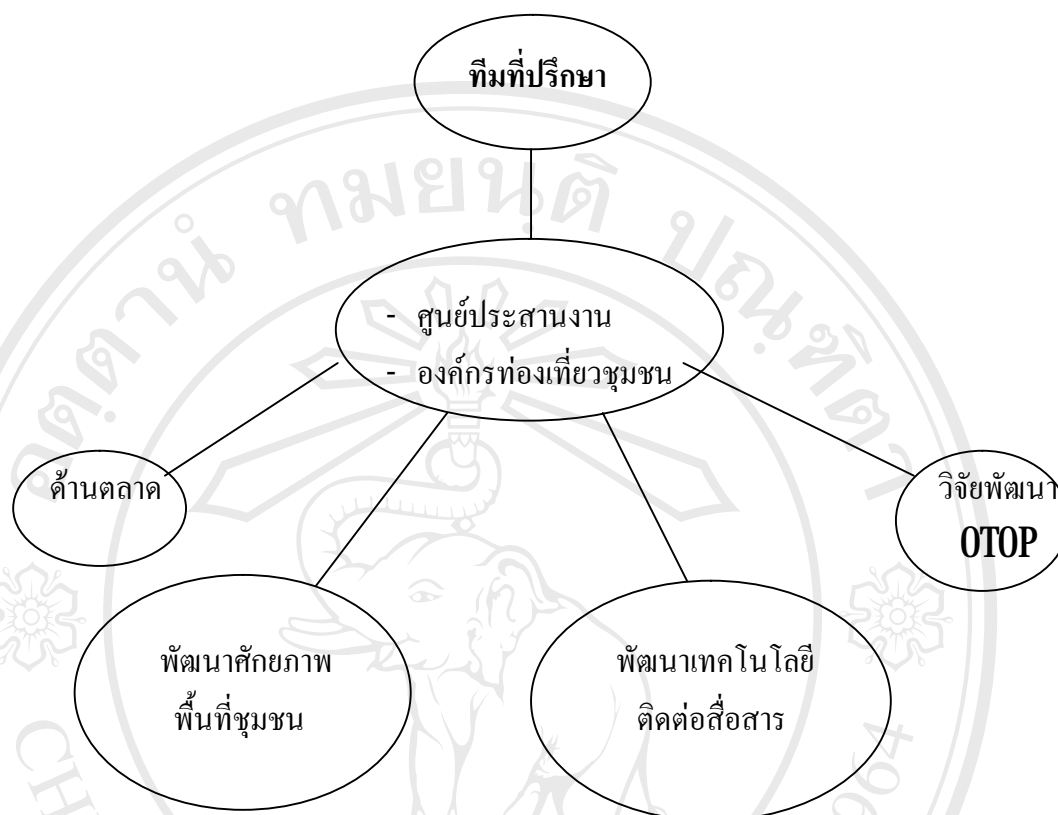

ในการจัดประชุมทางทีมศึกษาชาวบ้านได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็นในเรื่องของการออกแบบเครื่องมือสำหรับที่จะใช้สำรวจข้อมูลของท้องถิ่น โดยที่ประชุมมีความเห็นที่ตรงกันในหัวข้อดังกล่าวที่จะใช้สำรวจข้อมูลเพื่อนำมาวิเคราะห์ โดยจะทำการสำรวจข้อมูลในเรื่องของความพร้อมในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวของชุมชน เช่น

1. แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นจุดเด่นของชุมชน
2. การจัดกิจกรรมมีความเหมาะสมสอดคล้องกับการท่องเที่ยวอย่างไร และรูปแบบของกิจกรรมเป็นแบบไหน
3. ชุมชนมีการให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวหรือไม่ มีการจัดการขยะและสิ่งสกปรกในแหล่งพื้นที่ตามจุดท่องเที่ยวอย่างไร
4. ชุมชนมีการจัดการบำบัดน้ำเสียที่เกิดจากการให้บริการด้านการท่องเที่ยวอย่างไร
5. ชุมชนมีการฝึกอบรมพัฒนาบุคลากรในท้องถิ่นเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์หรือไม่
6. ชุมชนมีการให้บริการอาหารและเครื่องดื่มกับนักท่องเที่ยวหรือไม่ ถ้ามีใช้มาตรฐานใดในการวัดว่ามีความสะอาดหรือไม่
7. เวลาที่นักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชน มีห้องพักสำหรับบริการนักท่องเที่ยวเพียงพอหรือไม่
8. จำนวนห้องน้ำห้องส้วมที่ให้บริการกับนักท่องเที่ยวมีเพียงพอหรือไม่
9. ชุมชนมีจำนวนเส้นทางในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวอย่างไร และมีการจัดการอย่างไร
10. ชุมชนมีการจัดระบบการรักษาความปลอดภัยหรือให้คำแนะนำกับนักท่องเที่ยวในด้านใดบ้าง
11. ชุมชนมีป้าย/สัญลักษณ์ บอกเส้นทางของแหล่งท่องเที่ยวที่ชัดเจนหรือไม่
12. ชุมชนมีศูนย์ข้อมูลข่าวสารเพื่อบริการนักท่องเที่ยวหรือไม่
13. ชุมชนมีมาตรการที่ใช้สำหรับควบคุมนักท่องเที่ยว เมื่อมีการทำผิดกฎระเบียบของชุมชนอย่างไร เป็นต้น

ซึ่งภาคฯ พยัฒวิเชียร ที่ปรึกษา 11 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้เสนอแนะให้คูโครงสร้างจาก OTOP ที่รัฐเข้ามาช่วยสนับสนุนอย่างไร และให้นำข้อมูลที่ศึกษาออกมาให้เห็นภาพงานบริการร้านอาหารท่องเที่ยวของชุมชนให้ชัดเจนมากขึ้น และควรมีหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งเข้ามารองรับที่ชัดเจน อย่างเช่นงาน Fair ต่างๆ ที่รัฐจัดให้ OTOP

แผนภาพที่ 14 แสดงโครงสร้างการประสานงานขององค์กรเครือข่ายการท่องเที่ยว

นอกจากนี้ ภาคราชการ พหุวัฒนธรรม ยังได้ให้ข้อเสนอแนะ ในการศึกษาครั้งต่อไป

1. ศึกษารูปแบบของโครงสร้างการส่งเสริมสินค้าผลิตภัณฑ์ตำบล OTOP ที่ภาครัฐให้กาสนับสนุน เพื่อให้เกิดภาพที่ชัดเจนของด้านการบริการที่ชัดเจนในด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนต่อไป

2. ศึกษางบประมาณที่มีการแบ่งสัดส่วนไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้แก่ กระทรวงการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และผู้ว่าราชการแต่ละจังหวัด ซึ่งเป็นงบประมาณที่รัฐสนับสนุนด้านการท่องเที่ยวโดยตรง

3. ศึกษาขีดความสามารถของชุมชนในท้องถิ่น ในแต่ละด้านที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว ว่ามีองค์กรหรือหน่วยงานใดที่มีบทบาทในการมีส่วนร่วมภายในท้องถิ่นบ้าง

4. ข้อเสนอแนะที่น่าจะศึกษาต่อหรือดำเนินงานต่อไป

ศึกษารูปแบบ แนวทางที่รัฐสนับสนุน **OTOP** เพื่อหาช่องทางให้การจัดการการท่องเที่ยว โดยชุมชน ควรมีการเน้นประโยชน์ของการท่องเที่ยวโดยชุมชนว่าจะได้รับประโยชน์อย่างไรบ้าง ถ้ารัฐเข้ามาสนับสนุนศึกษางบประมาณที่ลงไปตามส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, ผู้ว่า **CEO** ตลอดจนศึกษาขีดความสามารถของชุมชนในท้องถิ่นองค์กรที่เข้ามามีส่วนร่วมในขั้นต่อไป

- สถาบันการศึกษา
- องค์กรพัฒนาเอกชน(NGO)
- สมาคมท่องเที่ยว

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved